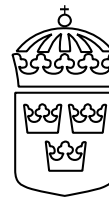

Regeringens skrivelse

2025/26:283

Ungdomspolitisk skrivelse

Skr.
2025/26:283

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 11 juni 2026

Ulf Kristersson

Elisabet Lann
(Socialdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor redovisas utifrån aspekterna hälsa, utbildning, arbete, ekonomi och boende, kriminalitet och utsatthet för brott samt fritid och organisering.

I skrivelsen redogörs även för prioriterade områden inom ungdomspolitiken: att ungas psykiska och fysiska hälsa och ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka samt att alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid och vara delaktiga i samhällsbygget.

Skrivelsen innehåller också en redogörelse av det internationella samarbetet inom ungdomspolitiken.

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	4
2	Mål och utgångspunkter	4
2.1	Inledning	4
2.2	Vilka är ungdomar?	5
2.3	Regeringens ungdomspolitiska mål	6
2.4	Det ungdomspolitiska målet i förhållande till andra mål	6
2.4.1	Barnrättspolitiska mål	7
2.4.2	Funktionshinderspolitiska mål	7
2.4.3	Jämställdhetspolitiska mål	8
2.4.4	Integrationspolitiska mål	9
2.4.5	Nationella kulturpolitiska mål	10
2.4.6	Mål inom internationella och mellanstatliga samarbeten	10
2.5	Ungdomspolitikens ramverk och aktörer	11
2.5.1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	11
2.5.2	Ungdomspolitiska rådet	12
2.5.3	Det ungdomspolitiska uppföljningssystemet	12
3	Redovisning av utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet	13
3.1	Ungdomar och demografi	14
3.1.1	Ungdomar i olika delar av landet	17
3.1.2	Ungdomar och invandring	19
3.2	Ungdomars hälsa	21
3.2.1	Psykisk hälsa	22
3.2.2	Fysisk hälsa	29
3.2.3	Sexuell och reproduktiv hälsa	30
3.2.4	Alkohol, narkotika, dopningspreparat, tobak och nikotinprodukter samt spel om pengar	31
3.3	Ungdomar och utbildning	37
3.3.1	Grundskola	37
3.3.2	Gymnasieskola	40
3.3.3	Högskola och universitet	41
3.4	Ungdomar och arbetsmarknaden	43
3.4.1	Sysselsättning och arbetslöshet	43
3.4.2	Unga som varken arbetar eller studerar	47
3.5	Ekonomisk situation och boende	49
3.5.1	Ekonomisk standard	50
3.5.2	Ungas boende	56
3.6	Kriminalitet och utsatthet för brott	58
3.6.1	Brottsutvecklingen	59
3.6.2	Skillnader mellan socioekonomiska områden	62
3.7	Ungdomars fritid och det unga civilsamhället	64

3.7.1	Fritid, kultur och religion.....	65
3.7.2	Idrott och friluftsliv	68
3.8	Ungdomars makt och inflytande.....	70
3.8.1	Makt att forma sina liv.....	70
3.8.2	Inflytande över samhällsutvecklingen	71
3.9	Sammanfattning.....	76
4	Inriktning, prioriteringar och insatser.....	79
4.1	De ungdomspolitiska prioriteringarna	79
4.1.1	Den psykiska och fysiska hälsan bland unga ska öka	80
4.1.2	Ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka	90
4.1.3	Alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid.....	93
4.1.4	Alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget	98
5	Internationella och mellanstatliga samarbeten på det ungdomspolitiska området	103
5.1	Nordiska ministerrådets barn- och ungdomspolitiska samarbete.....	103
5.1.1	Nordiska ministerrådets vision	103
5.1.2	Arbetet inom nordiska ministerrådet	103
5.2	Europeiska unionens ungdomspolitiska samarbete	104
5.2.1	Arbetet med unga inom EU.....	104
5.2.2	Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027	105
5.2.3	De europeiska ungdomsmålen	105
5.2.4	Erasmus+	106
5.2.5	Erasmus+ ungdom.....	106
5.2.6	Erasmus+ utbildning.....	108
5.2.7	Europeiska solidaritetskåren.....	109
5.2.8	Utveckling framåt för EU-programmen i Sverige.....	109
5.2.9	Europeiska socialfonden.....	110
5.2.10	Europeiska ungdomsgarantin.....	110
5.3	Europarådets ungdomspolitiska samarbete.....	110
5.3.1	Europarådets ungdomsstrategi 2030.....	111
5.4	FN-samarbetet på ungdomsområdet.....	111
5.4.1	FN:s säkerhetsrådsresolution 2250	112
5.4.2	Framtidspakten 2024	113
5.5	Agenda 2030 för hållbar utveckling	113
Bilaga 1	Deltagare i det ungdomspolitiska rådet 2025–2026	114
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 juni 2026.....	115

1 Ärendet och dess beredning

Målet för den nuvarande ungdomspolitiken lades fast i propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354). I propositionen gjorde regeringen bedömningen att en samlad redovisning av utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet bör lämnas till riksdagen med tre till fem års mellanrum (prop. 2013/14:191 s. 35 och 37).

Till grund för denna skrivelse ligger ett stort antal underlag och rapporter från myndigheter, organisationer och forskare samt statistik om ungas levnadsvillkor. Det innefattar bl.a. underlag från det nationella uppföljningssystemet för ungdomspolitiken.

Inför arbetet med denna skrivelse har Socialdepartementet med stöd av Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) genomfört ett samråd med 43 representanter från ungdomsorganisationer inom det civila samhället. Vid samrådet ställdes frågor inom elva temaområden kring ungdomars levnadsvillkor i dag samt frågor om utmaningar inom områdena och vad som krävs för att möta de utmaningar som ungdomar upplever. Samrådet har dokumenterats i en rapport av NOD (S2026/00741).

Statsrådet med ansvar för ungdomspolitiken höll i november 2025 ett möte med Ungdomspolitiska rådet på temat den ungdomspolitiska skrivelserna och prioriteringarna inom ungdomspolitiken. Syftet med samrådet med ungdomsorganisationerna och temat för mötet var att hämta in synpunkter och erfarenheter från ungdomsrörelsen i samband med utformningen av denna skrivelse (S2026/00739).

2 Mål och utgångspunkter

2.1 Inledning

Det ungdomspolitiska målet är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Regeringen lämnar i den här skrivelsen en redovisning av utvecklingen i förhållande till det målet. Redovisningen visar att tre fjärdedelar av unga upplever att de mår bra och att de flesta unga är optimistiska om sin egen framtid. Allt fler ungdomar studerar på universitet och högskola och andelen unga som varken arbetar eller studerar har sjunkit under de senaste åren.

Samtidigt har utvecklingen i Sverige präglats av påtagliga samhällsförändringar. Det handlar bl.a. om ökade geopolitiska spänningar, en osäker världsekonomi och en pandemi följt av en accelererande digitalisering. Dessa förändringar har påverkat hela befolkningen, inte minst den yngre generationen. Fler unga utsätts för dödligt våld och är oroliga för framtiden i världen. Den psykiska ohälsan bland unga har ökat i flera avseenden. Endast en av fem unga anser att de har goda möjligheter att faktiskt föra fram sina åsikter till beslutsfattare.

Redovisningen tydliggör att ungas levnadsvillkor är starkt förknippade med de förutsättningar som råder i området som de bor i. Det handlar främst om skillnader i utbildning, ekonomi och ungas politiska aktivitet så som deltagandet i allmänna val. Även andra faktorer såsom funktionsnedsättning påverkar ungas levnadsvillkor.

Unga är ingen homogen grupp utan en mångfald av individer. Det är en gemensam utmaning för hela samhället att säkerställa att ingen ungdom lämnas utan möjlighet att forma sitt eget liv och påverka sin framtid. Med denna skrivelse sätts dagens ungas perspektiv i centrum.

Utöver att redovisa utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet anger regeringen i denna skrivelse de prioriterade områdena inom ungdomspolitiken framöver. Områdena handlar om att ungas fysiska och psykiska hälsa och ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka samt att alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid och vara delaktiga i samhällsbygget. I skrivelsen redogörs det även för de internationella och mellanstatliga samarbeten som finns på det ungdomspolitiska området.

2.2 Vilka är ungdomar?

Ungdomar är personer som befinner sig i övergången mellan barndomen och vuxenlivet. I praktiken finns det ingen skarp gräns för den övergångsperioden, men i propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191) bedömde regeringen att målet för ungdomspolitiken ska omfatta personer mellan 13 och 25 år.

Internationellt saknas en samstämmig definition av vid vilka åldrar övergången från barn till vuxen inleds och avslutas. Enligt Eurostat (EU:s statistikbyrå) definieras ungdomar som personer mellan 15 och 29 år. Inom ungdomsdelen av EU-programmet Erasmus+ är det möjligt för personer mellan 13 och 30 år att delta och EU-programmet Europeiska solidaritetskåren, även det riktat mot ungdomar, erbjuder personer mellan 18 och 30 år möjlighet att delta. Världshälsoorganisationen (WHO) använder åldersintervallet 10–24 år, men skiljer mellan tonåringar (10–19 år) och ungdomar (15–24 år). Liknande avgränsningar finns i Förenta nationernas (FN) statistiska mätningar som definierar ungdomar som personer i åldern 15 till 24 år, medan FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) berör alla personer upp till 18 år. I barnkonventionen används alltså inte begreppet ungdomar, även om unga personer upp till 18 år fortfarande inkluderas. I enlighet med det ungdomspolitiska målet avser beskrivningen av ungdomar i skrivelsen personer mellan 13 och 25 år, om inte annat anges.

Ungdomar är en heterogen grupp och finns i likhet med övriga delar av befolkningen i hela landet och i alla samhällsskikt. Samtidigt kännetecknas ungdomstiden av att det är en formativ period i livet vilket innebär att ungdomar, trots att de genomgår individuella mognadsprocesser, möter liknande utmaningar och krav. En del av den kommande redogörelsen syftar till att beskriva just de generella drag som utmärker ungdomar i jämförelse med andra åldersgrupper. I skrivelsen redogörs även för skillnader

inom ungdomsgruppen för att ge en aktuell bild av ungas livssituation och hur den varierar beroende på ålder, kön, svensk eller utländsk bakgrund, socioekonomisk bakgrund, föräldrars utbildningsnivå, funktionsnedsättning och var i landet man bor. Alltså redovisas ungas levnadsförhållanden dels jämfört med andra åldersgrupper i befolkningen, dels inom ungdomsgruppen för att belysa skillnader mellan olika grupper av ungdomar. En närmare beskrivning av undergrupperna presenteras i skrivelsens andra del som behandlar utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet.

2.3 Regeringens ungdomspolitiska mål

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar, dvs. i detta sammanhang personer mellan 13 och 25 år, är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191). För att målet ska uppnås ska alla statliga beslut som berör personer i åldern 13–25 år ha ett ungdomsperspektiv.

Med goda levnadsvillkor menas att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor med utgångspunkt i ungdomars rätt att komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna såsom de uttrycks i grundlagarna och i Sveriges konventionsåtaganden. Ungdomar ska ha tillgång till utbildning, arbete, bostad, hälsa, trygghet, kultur, fritid, sitt språk, möjlighet till delaktighet och inflytande samt ett liv fritt från diskriminering.

Med makt att forma sina liv menas att alla ungdomar ska kunna vara delaktiga och inkluderas utifrån sina olika förutsättningar, önskemål och behov. Dessutom avses att alla ungdomar, oberoende av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, ska ha samma möjligheter till utveckling och att kunna vara självständiga, göra självständiga val och kunna ta ansvar för sina handlingar.

Med inflytande över samhällsutvecklingen menas att det ska vara en uttalad målsättning att ungdomar ska finnas med i samhällsbygget och att ungdomar ska ha en uttalad rätt till inflytande. Ungdomars kunskaper, erfarenheter och värderingar måste tas tillvara som en resurs och beaktas för att en hållbar samhällsutveckling ska uppnås.

2.4 Det ungdomspolitiska målet i förhållande till andra mål

Ungdomspolitiken är sektorsövergripande vilket innebär att politikens mål uppnås genom insatser inom ett flertal politikområden. Den nationella ungdomspolitikens mål och utgångspunkter utgör grunden för Sveriges agerande även i internationella och mellanstatliga samarbeten på det ungdomspolitiska området. Det handlar bl.a. om mål och strategier som har beslutats inom ramen för det nordiska samarbetet, Europeiska unionens (EU) och Europarådets ungdomspolitiska samarbete, FN:s ungdomsstrategi och barnkonventionen. Förutom internationella målsättningar på det ungdomspolitiska området finns andra tvärsektorieella politikområden som ska genomsyra ungdomspolitiken. Det gäller bl.a.

områdena som avser barnrätt, funktionshinder, jämställdhet, integration och kultur. Även propositionen Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder (prop. 2025/26:158), för en stärkt landsbygdspolitik, har bäring på det ungdomspolitiska målet. I propositionen betonar regeringen vikten av att unga som bor i gles- och landsbygder ska kunna känna delaktighet och inkluderas utifrån sina olika förutsättningar, önskemål och behov.

2.4.1 Barnrättspolitiska mål

Barnrättspolitiken utgår från de rättigheter som ska tillförsäkras barn enligt barnkonventionen. Målet för regeringens barnrättspolitik är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127). Målet grundar sig bl.a. på de åtaganden som Sverige har utifrån att barnkonventionen är svensk lag (lagen [2018:1197] om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter) och syftar till att främja och skydda barnets rättigheter och intressen i samhället. Målet innebär att alla barn, oavsett ålder, kön och funktionsnedsättning, ska få sina rättigheter tillgodosedda.

Ungdomspolitiken och barnrättspolitiken fokuserar på åldersgrupper som är delvis överlappande. Barnrättspolitiken avser barn upp till 18 år och ungdomspolitiken unga mellan 13 och 25 år. Båda politikområdena är sektorsövergripande. Det innebär att barn och ungas rättigheter och intressen ska genomsyra all politik och all offentlig verksamhet som berör barn och unga.

Riksdagen godkände i december 2010 en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige i enlighet med regeringens förslag i propositionen Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35). Strategin utgår från de mänskliga rättigheter som varje barn ska tillförsäkras enligt internationella överenskomelser, särskilt de åtaganden som följer av barnkonventionen. Principerna i strategin uttrycker grundläggande förutsättningar och tillvägagångssätt för att stärka barns rättigheter. Avsikten är att strategin ska vara en utgångspunkt och till ledning för offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå när dessa i sina verksamheter ska säkerställa de rättigheter barn har. För närvarande pågår en översyn av det strategiska arbetet för att stärka barnets rättigheter. Regeringen gav den 16 januari 2025 Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategiska arbete inom barnets rättigheter med särskilt fokus på det arbete som har genomförts med anledning av den nationella strategin om att stärka barnets rättigheter (S2025/00065). Uppdraget slutredovisades den 31 mars 2026.

2.4.2 Funktionshinderspolitiska mål

Regeringens funktionshinderspolitik utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Funktionshinderspolitiken är tvärasektoriell och en del i arbetet för ett mer jämlikt samhälle, där

människors olika bakgrund eller förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet i samhället.

Det nationella målet för funktionshinderspolicen är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. För att nå målet ska genomförandet inriktas mot följande fyra områden:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och
- att förebygga och motverka diskriminering.

Områdena är ömsesidigt beroende av varandra. Syftet är att de tillsammans ska bidra till ett tillgängligt och jämlikt samhälle oavsett den enskildes funktionsförmåga. Principen om universell utformning innebär att samhället utformas med medvetenhet om den variation som finns i befolkningen och möjliggör för personer med funktionsnedsättning att verka i vardagen på samma villkor som människor utan funktionsnedsättning.

2.4.3 Jämställdhetspolitiska mål

Både jämställdhetspolitiken och ungdomspolicen är tvärssektoriella politikområden och har därmed flera beröringspunkter. Jämställdhetspolitikens övergripande mål är att kvinnor och män och flickor och pojkar ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det finns också sju delmål inom jämställdhetspolitiken (skr. 2016/17:10, bet. 2016/17:AU5, rskr. 2016/17:150 och prop. 2025/26:1, utg. 13, bet. 2025/26:AU1, rskr. 2025/26:123):

- en jämn fördelning av makt och inflytande,
- ekonomisk jämställdhet,
- jämställd utbildning,
- jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet,
- jämställd hälsa,
- mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra, och
- hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.

Jämställdhetsintegrering har sedan 1990-talet (prop. 1993/94:147, bet. 1993/94:AU17, rskr. 1993/94:290) varit regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, kombinerat med särskilda åtgärder. Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. Jämställdhetsintegrering är en grundläggande förutsättning för att jämställdhetsperspektivet ska finnas med i politikens utformning på bred front, så att politiken på alla områden bidrar till de jämställdhetspolitiska målen.

2.4.4 Integrationspolitiska mål

Målet för integrationsområdet är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250). Regeringen har formulerat fem delmål inom integrationsområdet:

- Ekonomisk integration: Andelen utrikes födda kvinnor och män som arbetar och försörjer sig själva ska öka.
- Språklig integration: Kunskaperna i svenska språket ska öka hos utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund.
- Utbildning: Andelen flickor och pojkar med utländsk bakgrund som uppnår gymnasiebehörighet fullföljer en utbildning på gymnasial nivå och tar gymnasieexamen ska öka.
- Demokratisk integration: Kunskaperna om hur den svenska demokratin fungerar ska öka hos utrikes födda kvinnor och män med ökat deltagande i demokratin som följd. Förtroendet för de demokratiska processerna och samhällets institutioner ska öka.
- Social och kulturell integration: Andelen utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund som upplever tillhörighet och delaktighet i samhället ska öka. Samhällets grundläggande normer och värderingar ska förankras hos och efterlevas av var och en som lever och bor i Sverige, med minskade risker för utanförskap och kriminalitet som följd. Förekomsten av företeelser som begränsar utrikes födda kvinnor och mäns samt flickor och pojkars möjligheter att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen ska minska.

Regeringens mål mot utanförskap

Utanförskapets negativa konsekvenser är särskilt tydliga i vissa geografiska områden. Enligt Statistiska centralbyråns och Boverkets rapport *Fördjupad analys om utanförskap (2024:2)* finns det 179 områden i 67 kommuner med en sammansatt problematik som innebär att de definieras som områden där utanförskapet är stort. Myndigheternas analys baseras på skolresultat, arbetsmarknadsetablering, bidragsberoende, demokratiskt deltagande, kriminalitet, trångboddhet och ohälsa. Det bor ca 700 000 personer i dessa områden, varav 165 000 är barn. Andelen barn och unga i områdena är högre jämfört med riket som helhet. Fler än hälften av dem som bor i områden där utanförskapet är stort är utrikes födda och en stor

andel är födda utanför Europa. Dessa områden är vanligare i storstäder och i större kommuner, men de finns även i mindre kommuner.

Regeringens mål för arbetet mot utanförskap är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

Områden där utanförskapet är stort överlappar i hög grad med de områden som redovisas i skrivelsen och som benämns Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar och delvis även Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar (se figur 3.6). Mot bakgrund av den framtagna områdesindelningen med fokus på områden där utanförskapet är stort bedömer regeringen att det är viktigt att i det kommande ungdomspolitiska arbetet fortsätta följa upp och analysera ungdomars förutsättningar och levnadsvillkor utifrån dessa områden.

2.4.5 Nationella kulturpolitiska mål

Målen för den nationella kulturpolitiken är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Den nationella kulturpolitiken utgår från att staten, regionerna och kommunerna tillsammans finansierar offentliga insatser som bidrar till de nationella kulturpolitiska målen.

2.4.6 Mål inom internationella och mellanstatliga samarbeten

I november 2018 antog EU:s medlemsstater en resolution (2018/C 456/01) om ramar för det europeiska samarbetet på ungdomsområdet: Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027. Strategin utgör ett ramverk med mål, principer, prioriteringar och åtgärder för ungdomspolitiskt samarbete för alla relevanta berörda parter, med beaktande av deras respektive befogenheter och subsidiaritetsprincipen. Av strategin framgår även de europeiska ungdomsmålen. Målen identifierar sektorsövergripande områden som påverkar ungdomars liv, anger vilka utmaningar Europas länder måste ta itu med och utgör en vision för den framtida ungdomsdialogen. De europeiska ungdomsmålen finns inkluderade som en bilaga till ungdomsstrategin för att, med hänsyn till subsidiaritetsprincipen, nationella befogenheter och föreningsfriheten, tjäna som inspiration och ge en

2.5 Ungdomspolitikens ramverk och aktörer

Ungdomar utgör en stor del av befolkningen och påverkas av beslut inom alla samhällsområden och på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar ska ha ett ungdomsperspektiv. Socialdepartementet har ett samordnande ansvar för regeringens ungdomspolitik. Många myndigheter bidrar till genomförandet av regeringens ungdomspolitik. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) är regeringens förvaltningsmyndighet för frågor som rör ungdomspolitik och har ett sektorsövergripande ansvar. Samtidigt kan ungdomspolitik inte begränsas till statliga beslut och insatser. Goda levnadsvillkor för ungdomar skapas genom ett samspel mellan staten, kommuner, regioner, den privata sektorn och det civila samhället.

Kommunernas och regionernas ansvar är viktigt för förverkligandet och utvecklandet av ungdomspolitik. Kommuner både finansierar, stödjer, främjar och genomför insatser för ungdomar. Kommuner tillhandahåller också viktig infrastruktur för att förverkliga stora delar av ungdomars fritid. Den privata sektorn och det civila samhället utgör också en viktig del av ungdomspolitik. De delar av civilsamhället som är verksamma inom ungdomsområdet är exempelvis barn- och ungdomsorganisationer, idrottsorganisationer, ideella kulturarrangörer och kulturutövare, trossamfund, kvinno-, miljö-, och integrationsorganisationer. LSU – Sveriges barn- och ungdomsorganisationer är en samarbetsorganisation som samlar över 80 barn- och ungdomsorganisationer och är en viktig aktör för det unga civilsamhället.

2.5.1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

MUCF är förvaltningsmyndighet för frågor som rör ungdomspolitik, politiken för det civila samhället, trossamfundspolitik och politiken för nationella minoriteter. Myndigheten har enligt förordningen (2025:900) med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor till uppgift att ta fram, samla och sprida kunskap samt bidra till samordning av statliga insatser inom sitt ansvarsområde. Myndigheten ska också vara pådrivande och stödjande gentemot andra myndigheter, kommuner, regioner, civilsamhällets organisationer och andra relevanta samhällsaktörer samt ansvara för fördelningen av statsbidrag. I sitt arbete ska myndigheten främja ungdomars lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Verksamheten ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv och syfta till att motverka diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Enligt instruktionen ska MUCF dessutom utifrån ungdomars olika förutsättningar och levnadsvillkor bidra till att ungdomar etablerar sig i arbets- och samhällslivet, verka för att ungdomar har meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter och främja ungdomars förutsättningar till inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen. MUCF ska också verka för att ungdomsperspektivet integreras i statliga myndigheters verksamhet och stödja utvecklingen av kunskapsbaserad ungdomspolitik i kommuner och regioner. MUCF ska följa upp och analysera ungdomars levnadsvillkor, attityder och värderingar, på såväl lokal som nationell nivå.

Utöver MUCF finns ett flertal andra myndigheter som på olika sätt arbetar med ungdomsfrågor och utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet. Det handlar exempelvis om Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Statens institutionsstyrelse, Statens kulturråd och Statens skolverk (Skolverket).

2.5.2 Ungdomspolitiska rådet

Ungdomspolitiska rådet utgör en viktig del av regeringens dialog med ungdomar och ungdomsrörelsen. Ungdomspolitiska rådet inrättades 2008 (U2011/2833) och leds av statsrådet med ansvar för ungdomsfrågor. Rådet består av representanter för ungdomsorganisationer samt för nätverk och verksamheter som på olika sätt arbetar med ungdomar. Även representanter för myndigheter och forskarsamhället deltar i rådet (se *bilagan*). Regeringen eftersträvar en sammansättning i rådet som speglar ungdomsgruppens heterogenitet och den bredd av ungdomsorganisationer som finns i landet. Genom Ungdomspolitiska rådet får regeringen underlag för sin omvärldsanalys inom flera områden och nya förslag till hur ungdomspolitiken kan utvecklas kan diskuteras med representanter för målgruppen. Rådet fungerar även som ett forum för diskussion och samråd om aktuella frågor inom ungdomspolitiken.

Sedan den senaste ungdomspolitiska skrivelsen överlämnades till riksdagen 2021 har möten i Ungdomspolitiska rådet i regel genomförts två gånger per år. Varje möte har fokuserat på ett specifikt tema. Exempelvis var temat för mötet den 4 juni 2025 ”Ungas villkor i skola och arbetsliv”, där rådets medlemmar diskuterade hur unga kan ges bättre förutsättningar för en smidig övergång mellan studier och arbetsliv (S2025/01209). Temat för det möte som hölls den 28 maj 2026 var ”Demokrati, politiskt inflytande och skolval”. Där diskuterade rådet vad som krävs för att unga ska kunna utöva politiskt inflytande och vilka utmaningar som finns kring att få unga att använda sin rösträtt (S2026/00766). Inför arbetet med skrivelsen genomfördes ett möte med Ungdomspolitiska rådet där rådets medlemmar gavs möjlighet att lämna synpunkter på prioriteringarna inom ungdomspolitiken (S2026/00739).

2.5.3 Det ungdomspolitiska uppföljningssystemet

Uppföljningssystemet för ungdomspolitiken syftar till att följa utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor med avseende på det övergripande målet. Uppföljningssystemet har funnits under en lång tid och har

utvecklats till att i dag bestå av fyra delar. Dessa omfattar indikatorer om ungas levnadsvillkor som redovisas på www.ungdag.se. Därutöver görs en årlig redovisning, där MUCF presenterar och kommenterar förändringar i ungas levnadsvillkor utifrån de redovisade indikatorerna, och en årlig tematisk analys, där MUCF fördjupar sig inom ett särskilt område. Slutligen genomför MUCF en attityd- och värderingsstudie ungefär vart sjätte år som följer hur ungas attityder och värderingar förändras över tid och hur ungas attityder och värderingar skiljer sig från vuxnas.

Sedan den senaste ungdomspolitiska skrivelsen har Statskontoret på uppdrag av regeringen utvärderat uppföljningssystemet. Uppdraget redovisades den 28 februari 2022 genom rapporten Utvärdering av uppföljningssystemet för ungdomspolitiken (2022:3). Av rapporten framgår att Statskontorets övergripande slutsats är att uppföljningssystemet till stora delar är ändamålsenligt i förhållande till systemets syfte, och att det inte krävs några större förändringar av uppföljningssystemet. Statskontoret bedömer att det finns ett behov av kunskap om ungdomars levnadsvillkor och att systemet i flera delar svarar mot det behovet, samtidigt som de olika delarna i systemet också ger förutsättningar för att följa upp det brett formulerade ungdomspolitiska målet.

3 Redovisning av utvecklingen i förhållande till det ungdomspolitiska målet

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av ungas levnadsvillkor utifrån tillgänglig statistik. Både förändringar över tid och skillnader mellan grupper av unga redovisas inom områdena demografi, hälsa, utbildning, arbetsmarknad, ekonomi, boende, kriminalitet, utsatthet för brott, fritid, civilsamhälle samt makt och inflytande.

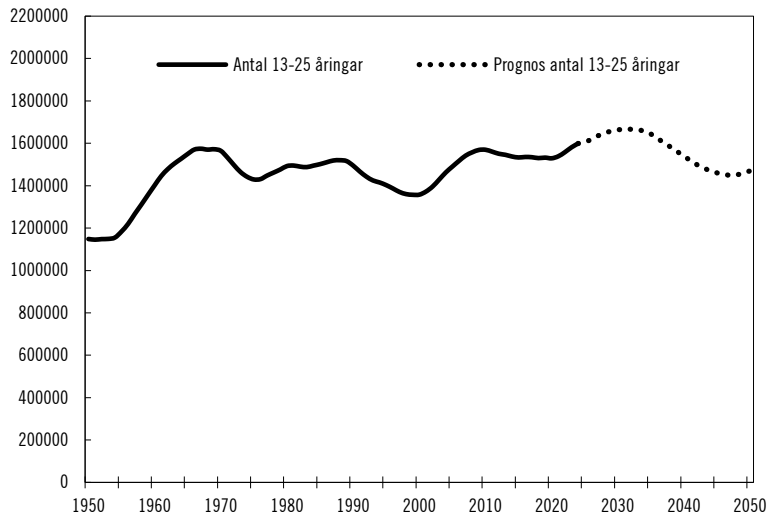
Som framgår av avsnitt 1.3 definieras ungdomar inom ramen för det ungdomspolitiska målet som personer i åldern 13–25 år. Personer i dessa åldrar är en heterogen grupp med skilda möjligheter, förutsättningar och utmaningar. I avsnittet delas gruppen därför oftast upp i två åldersgrupper, 13–19-åringar och 20–25-åringar.

Tonåringar i åldern 13–19 år bor nästan alltid hemma med föräldrar och går i grundskola eller gymnasium. I den tidiga vuxenåldern 20–25 år påbörjas en konkret övergång från tonårsliv till vuxenliv med högre studier, egen bostad, arbete och familjebildning. Denna övergångsprocess skiljer sig beroende på kön, svensk eller utländsk bakgrund, socioekonomisk bakgrund, funktionsförmåga, föräldrars utbildningsnivå och var i landet man bor. Tillgången till åldersgruppsindelad statistik skiljer sig mellan olika sakområden vilket påverkar redovisningen i avsnittet. Ett antal tabeller som innehåller statistik för 2023 bygger på en samkörning av mikrodata från STAR-databasen och databasen Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS).

3.1 Ungdomar och demografi

Antalet unga i åldern 13–25 år i Sverige har varierat över tid med en svag långsiktig ökning. I början av 1950-talet uppgick antalet i åldersgruppen till ungefär 1,1 miljoner personer. I slutet av 1960-talet var antalet i åldersgruppen 1,57 miljoner personer, vilket är ungefär lika många som 2025 (1,6 miljoner personer). Det är tre faktorer som har betydelse för storleken på ungdomsbefolkningen. Den första faktorn – och den mest centrala – är födelsetalen, den andra är nettoinvandringen, dvs. skillnaden mellan antalet som invandrar till respektive utvandrar från Sverige, och den tredje är dödligheten i gruppen. Dödligheten är betydligt lägre i den unga befolkningen jämfört med i de äldre åldersgrupperna.

Figur 3.1 Antal personer i åldern 13–25 år
År 1950–2024 och prognos 2025–2050

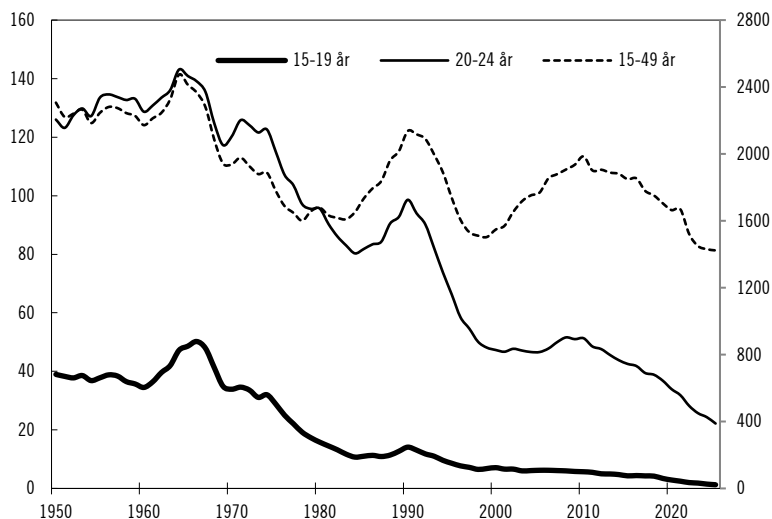
Källa: Statistiska centralbyråns befolkningsprognos i huvudalternativet.

Antalet födda barn ger en förutsägelse av ungdomsbefolkningens storlek framöver. Figur 3.1 visar att barnkullarna under 1960-talet och under början av 2000-talet var relativt stora. Efter nedgången av födelsetalen på 1990-talet ökade nativiteten fram till 2010 för att därefter trendmässigt sjunka. Antalet barn som föds under ett år beror dels på antalet kvinnor i barnafödande åldrar, dels på hur fruktsamheten ser ut i olika åldrar. Den summerade fruktsamheten var 1,42 barn per kvinna 2025, vilket är den lägsta som någonsin har uppmätts i Sverige. Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos visar att antalet personer i åldern 13–25 år beräknas minska från mitten av 2030-talet. År 2045 beräknas antalet personer i åldersgruppen ha minskat med 9 procent i jämförelse med 2025.

Figur 3.2 Åldersspecifika fruktsamhetstal

Skr. 2025/26:283

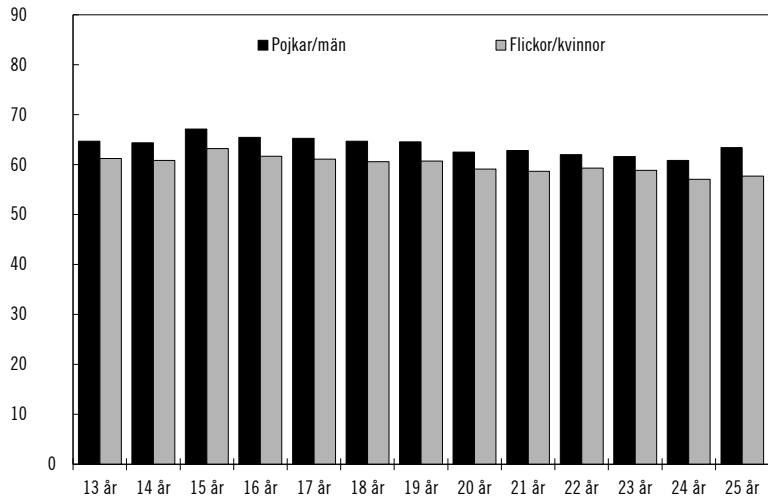
År 1950–2025. Beräknat antal barn per 1 000 kvinnor (vänster axel 15–24 år och höger axel 15–49 år)

Källa: Statistiska centralbyrån.

Fruksamhetstalen för samtliga kvinnor i fertil ålder, 15–49 år, samt uppdelat i åldersgrupperna 15–19 år och 20–24 år visas i figur 3.2. Fruksamhetstalet för kvinnor i åldern 20–24 år följer i huvudsak samma mönster som för kvinnor i åldern 15–49 år. Från 1980-talet och framåt har emellertid nedgången för kvinnor i åldern 20–24 år varit kraftigare än för kvinnor i åldern 15–49 år. Utvecklingen beror antagligen på att många kvinnor numera vill studera färdigt och etablera sig på arbetsmarknaden innan de får barn. Av avsnitt 3.3.3 framgår att andelen kvinnor som studerar på högskola och universitet har ökat under de senaste årtiondena.

År 2025 fanns det 1,61 miljoner ungdomar i åldern 13–25 år i Sverige, vilket motsvarar ca 15 procent av befolkningen. Antalet pojkar eller män var 830 000 och antalet flickor eller kvinnor uppgick till 780 000 personer, vilket innebär att det fanns 6 procent fler pojkar och män än flickor och kvinnor. I åldersgruppen 24–25 år var antalet män 8 procent fler än antalet kvinnor.

Figur 3.3 Antal personer i åldern 13–25 år efter ålder och kön
År 2025

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.1 visar fördelningen efter hushållstyp för personer i åldern 20–25 år. Ungdomar i åldern 13–19 år är exkluderade eftersom en stor majoritet av dessa bor hemma med sina föräldrar. I åldern 20–25 år bor fortfarande 35 procent av kvinnorna kvar hemma med minst en förälder. Motsvarande siffra för män är 43 procent. Bland 25-åringar är det 17 procent av kvinnorna som bor med en förälder (visas ej i tabell). Motsvarande andel för män är 23 procent. 5 procent av kvinnorna i åldern 20–25 år är ensamstående eller sammanboende med barn. Det ska nämnas att även de unga som bor kvar hemma med minst en förälder kan ha ett eller flera barn i hushållet.

Tabell 3.1 Andel personer i åldern 20–25 år efter hushållstyp
År 2023. Procent

	Kvinnor	Män
Ensamstående utan barn*	27	28
Ensamstående med barn*	1	0
Sammanboende utan barn**	20	13
Sammanboende med barn**	4	2
Bor med förälder	35	43
Övriga hushåll	13	14
Summa	100	100

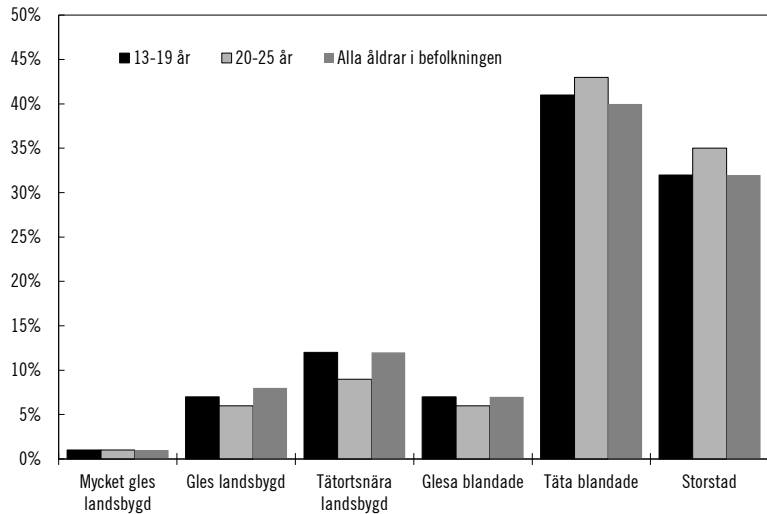
Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna.

Källa: Egna beräkningar, STAR, Statistiska centralbyrån.

blandade kommuner (116 kommuner). Dessa delas in i glea blandade kommuner och täta blandade kommuner. I gruppen täta blandade kommuner finns exempelvis Eskilstuna och Falun. Övriga 34 procent av gruppen bor i storstadskommuner (26 kommuner). Av de 26 storstadskommunerna ligger 18 i Region Stockholm, 3 i Västra Götalandsregionen och övriga 5 i Region Skåne.

Figur 3.5 Andel personer i åldern 13–25 år bosatta i olika kommuntyper

År 2023. Procent

Källa: Egna beräkningar, STAR, Statistiska centralbyrån.

SCB delar in befolkningen i olika områdestyper baserat på socioekonomiska förutsättningar. Områdestyperna används i analyser för att beskriva förhållanden på en mer detaljerad geografisk nivå. Syftet med områdesindelningen är att särskilja de socioekonomiska förutsättningarna för ett område.

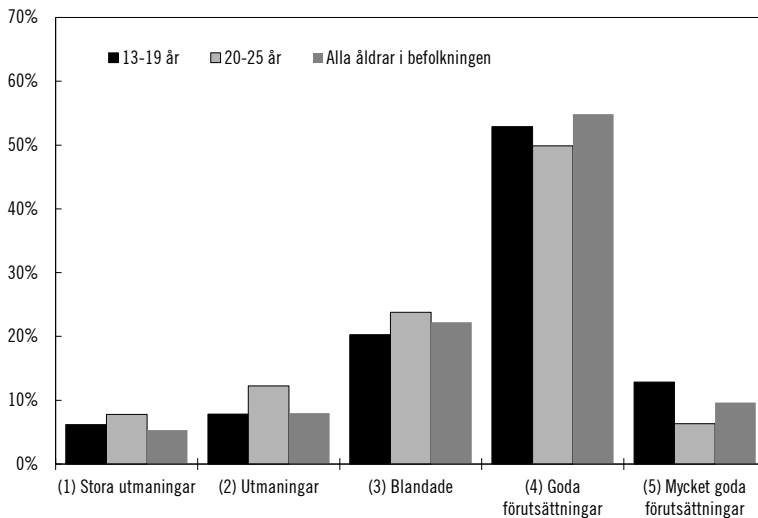
Indelningen i områdestyper utgår från ett socioekonomiskt index som i sin tur baseras på tre indikatorer: (1) andel personer med låg ekonomisk standard, (2) andel personer med förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå och (3) andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader. Det socioekonomiska indexet indikerar därmed hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomiska faktorer. Ju högre värde på indexet, desto större är de socioekonomiska utmaningarna i ett område. Totalt finns det fem områdestyper:

1. Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
2. Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
3. Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
4. Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
5. Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar

Områdestyp 1 och områdestyp 2 ingår i samlingsbegreppet områden med socioekonomiska utmaningar. Figur 3.6 visar hur stor andel av åldersgruppen 13–25 år som bor i de fem olika områdestyperna. Det är ungefär 17 procent av åldersgruppen – ca 270 000 individer – som bor i områdestyp 1 eller 2 (7 respektive 10 procent), dvs. i områden som betecknas ha socioekonomiska utmaningar. Exempel på områdestyp 1 är Hovsjö och Tensta i region Stockholm. Exempel på områdestyp 2 är delar av Biskopsgården och Frölunda i Göteborg. Drygt 50 procent av ungdomsbefolkningen bor i områden med goda förutsättningar och 10 procent bor i områden med mycket goda förutsättningar. Exempel på områden med mycket goda förutsättningar är Östra Storvreta i Uppsala och Saltsjöbaden i Nacka. Det är viktigt att understryka att skillnaden mellan områdestyperna baseras på den ekonomiska standarden, utbildningsnivån och sysselsättningen hos samtliga invånare i området, inte enbart hos unga.

Figur 3.6 Andel personer i åldern 13–25 år bosatta i olika socioekonomiska områden

År 2023. Procent

Källa: Egna beräkningar, STAR.

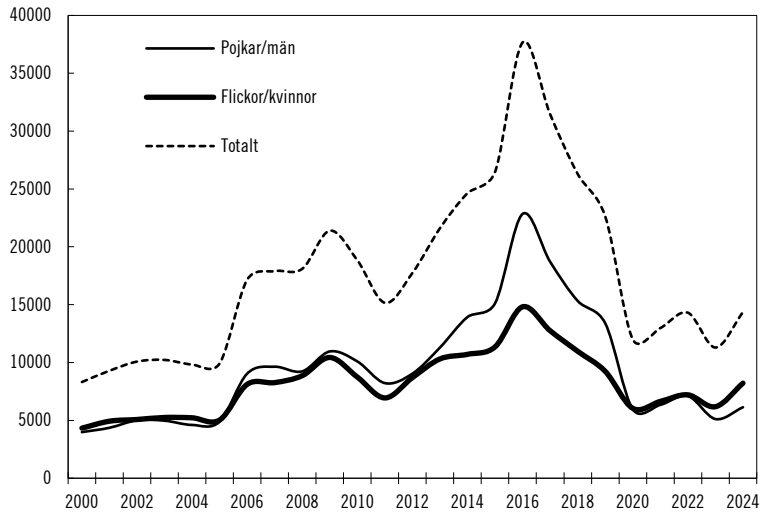
3.1.2 Ungdomar och invandring

Var femte person i Sveriges befolkning är född i ett annat land. Gruppen som benämns personer med utländsk bakgrund är ännu större, eftersom den omfattar både personer som har invandrat till Sverige och inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Figur 3.7 visar invandringsöverskottet för ungdomsbefolkningen under de senaste 25 åren. Immigrations- eller invandringsöverskott beräknas som skillnaden mellan antal inflyttade från utlandet (immigranter) och antal utflyttade till utlandet (emigranter). Invandringsöverskottet hade en ökande trend fram till 2016 där invandringsöverskottet motsvarade nästan 38 000 personer, varav 61 procent var pojkar eller män. Under de senaste

åren har invandringsöverskottet i genomsnitt varit ungefär 13 000 personer per år.

Figur 3.7 Invandringsöverskott för personer i åldern 13–25 år
År 2000–2024

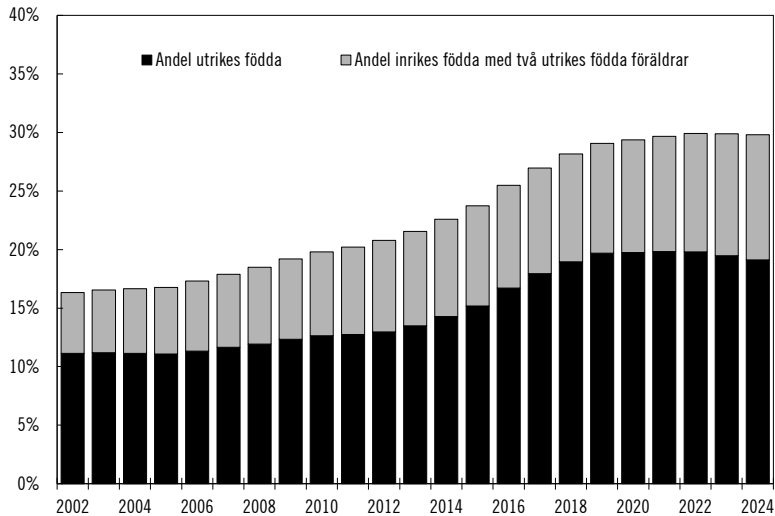
Källa: Statistiska centralbyrån.

Figur 3.8 visar andelen med utländsk bakgrund i ungdomsbefolkningen sedan början på 2000-talet. Andelen ökade som mest under 2014–2018. År 2002 hade 16 procent i åldersgruppen 13–25 år utländsk bakgrund. År 2023 var motsvarande andel 29 procent. Andelen utrikes födda och andelen med utländsk bakgrund varierar kraftigt mellan olika socioekonomiska områden (se tabell 3.2). Nästan åtta av tio i åldern 13–25 år har utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Motsvarande andel i områden med utmaningar är 55 procent. Andelen med utländsk bakgrund i områden med goda respektive mycket goda förutsättningar är 19 respektive 12 procent.

Figur 3.8 Andel personer i åldern 13–25 år som har utländsk bakgrund*

Skr. 2025/26:283

År 2002–2024. Procent

Anm. *Andel med utländsk bakgrund = andel utrikes födda + andel inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.2 Andel personer i åldern 13–25 år som har utländsk bakgrund* i olika socioekonomiska områden

År 2023. Procent

	13–25 år		Totalt i befolkningen	
	Utländsk bakgrund	Utrikes född	Utländsk bakgrund	Utrikes född
Stora utmaningar	79	53	72	53
Utmaningar	55	37	52	40
Blandade	35	24	31	24
Goda förutsättningar	19	12	20	15
Mycket goda förutsättningar	12	7	15	5
Totalt i riket	29	19	27	21

Anm. *Utländsk bakgrund = utrikes födda + inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Källa: Egna beräkningar, Befolkningens arbetsmarknadsstatus, Statistiska centralbyrån.

3.2 Ungdomars hälsa

En god hälsa är en grundförutsättning för att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Hälsa omfattar många olika aspekter, inklusive psykisk, fysisk samt sexuell och reproduktiv hälsa. Det handlar också om andra faktorer som kost och fysisk aktivitet, övervikt, alkohol, narkotika, tobak, spel, fysiskt och psykiskt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt dödlighet.

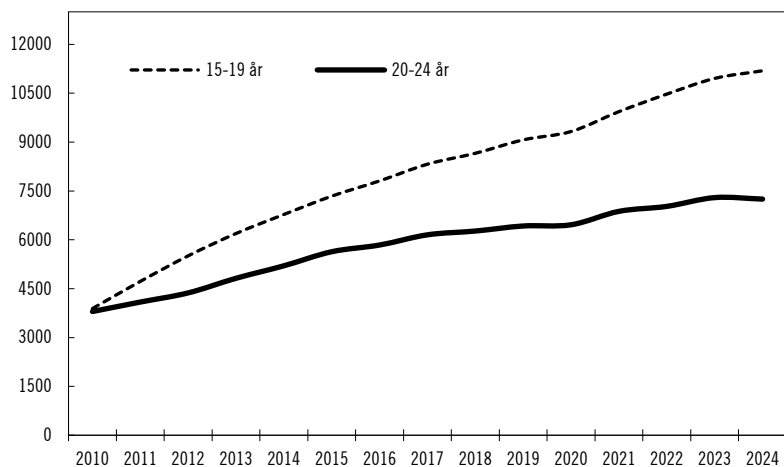
Insatser i det tidiga livet, i mödra- och barnhälsovården, samt under ungdomstiden är viktiga för barns och ungas möjligheter till god och jämlik hälsa genom hela livet och är viktiga mål inom folkhälsopolitiken. Tidiga åtgärder i hem- och skolmiljön främjar barns och ungas hälsa och minskar skillnader i uppväxtvillkor.

Uppföljning av barns och ungas hälsa över tid och hur faktorer som påverkar hälsan förändras över tid tillhör Folkhälsomyndighetens ansvarsområden. I det arbetet är datainsamlingar och analyser viktiga instrument, t.ex. undersökningen om skolbarns hälsovanor, den nationella kartläggningen av barns och ungas psykiska hälsa samt analyser av den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor.

3.2.1 Psykisk hälsa

Allt fler ungdomar diagnosticeras med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och även antalet unga som får antidepressiva och centralstimulerande läkemedel har ökat kraftigt under perioden 2010–2024. Enligt Socialstyrelsens databas om diagnoser har diagnoserna psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar ökat med 288 procent i åldersgruppen 15–19 år samt med 191 procent i åldersgruppen 20–24 år under perioden 2010–2024. En ökande andel av diagnoserna var hyperaktivitetsstörningar, som utgjorde 55 procent av de psykiatriska diagnoserna i åldersgruppen 15–19 år och 42 procent av de psykiatriska diagnoserna i åldersgruppen 20–24 år. Under perioden 2010–2024 ökade antal patienter per 100 000 invånare med diagnosen hyperaktivitetsstörning med 518 procent i åldersgruppen 15–19 år och med 522 procent i åldersgruppen 20–24 år.

Figur 3.9 Antal patienter per 100 000 invånare med psykiatrisk diagnos inom specialiserad öppen vård
År 2010–2024

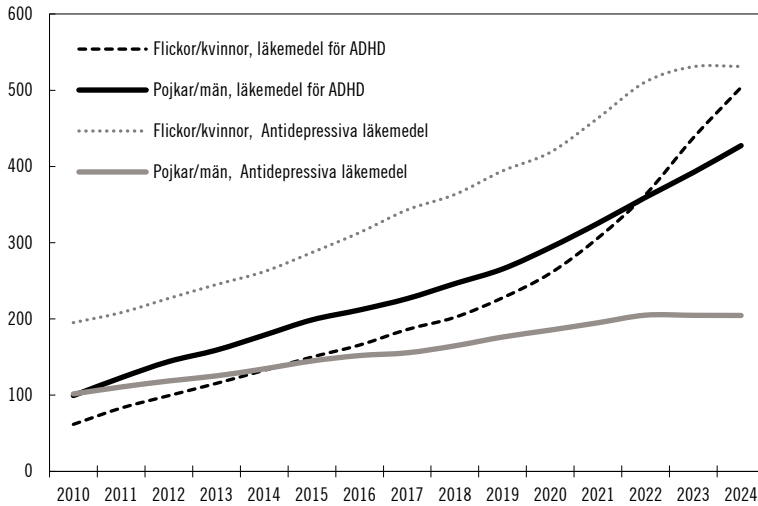

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret, åldersstandardiserade värden.

Figur 3.10 visar en kraftig ökning av uthämtade läkemedel mot ADHD under de senaste 15 åren. Ökningen av uthämtade läkemedel var 430 procent för pojkar/män och 816 procent för flickor/kvinnor i åldersgruppen 15–24 år under perioden 2010–2024. Motsvarande ökning i antidepressiva läkemedel var 201 respektive 272 procent för pojkar/män och flickor/kvinnor.

Figur 3.10 Antal expedieringar av ADHD-läkemedel och antidepressiva läkemedel per 1 000 invånare i åldern 15–24 år

År 2010–2024

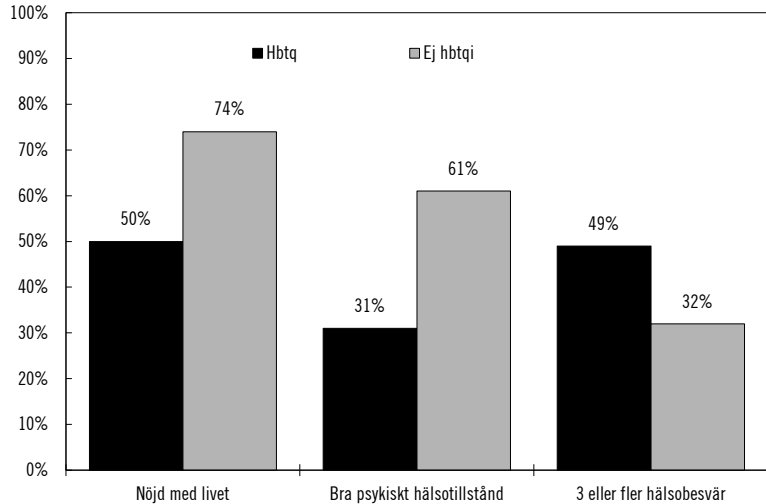

Källa: Socialstyrelsen, Läkemedelsregistret.

Den kraftiga ökningen tyder på att behovet av läkemedel för ADHD och antidepressiva läkemedel är stort bland unga i dag, men också att allt fler får hjälp. Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Folkhälsomyndighetens kartläggning av ungas psykiska hälsa är den främsta orsaken till psykisk ohälsa ungas egna och andras krav och förväntningar avseende exempelvis skola, framtid, social status och utseende. Många unga känner sig otillräckliga. Svåra hemförhållanden, mobbning, att vara ofrivilligt ensam och sakna vänner har också negativ påverkan på hur de unga mår.

Den psykiska hälsan ser olika ut hos olika grupper av unga. Unga hbtqi-personer som grupp skattar sin psykiska hälsa som sämre än vad andra unga gör. Av figur 3.11 framgår att skillnader mellan unga hbtqi-personer och övriga unga är stora. Endast var tredje ung hbtqi-person uppger att man har ett bra psykiskt hälsotillstånd, och bara varannan ung hbtqi-person är nöjd med livet, vilket är 25 procentenheter lägre än för unga i övrigt. Även andelen unga som har ”tre eller fler hälsobesvär” i veckan är betydligt högre för hbtqi-personer jämfört med andra unga.

Figur 3.11 Andel unga med och utan hbtqi-erfarenhet som är nöjda med livet, har ett bra psykiskt hälsotillstånd och har tre eller fler hälsobesvär oftare än en gång i veckan
År 2021. Procent

Källa: Nationella ungdomsenkäten.

Nära och fungerande relationer är det mest framträdande temat när unga beskriver vad som är viktigt för att de ska må bra. De lyfter att de vill vara omgivna av människor som ser och uppmärksammar dem, som vill dem väl och som de kan lita på. Vänner och familj uppges ha stor betydelse för deras psykiska hälsa och välmående, men även lärare, fritidsledare eller andra ledare i civilsamhället, exempelvis religiösa företrädare och idrottsledare (MUCF, Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva, 2023).

Andel unga som anger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest ökar inte längre

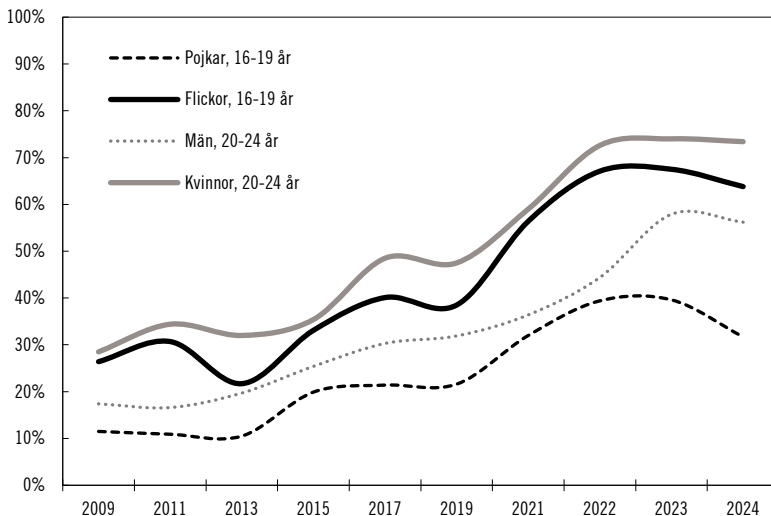
Avsaknad av psykiskt välbefinnande kan yttra sig i ängslan, oro eller ångest eller psykosomatiska besvär såsom huvudvärk, ont i magen eller svårt att sova. Andel unga i åldersgruppen 16–24 år som har svarat ja på frågan "Har du besvär av ängslan, oro eller ångest?" i SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) hade en ökande trend fram till 2022 men man ser nu vissa förbättringar för den yngre åldersgruppen, se figur 3.12.

År 2024 var andelen med psykiska symtom 64 procent i åldersgruppen 20–24 år och 47 procent i gruppen 16–19 år. Andelen med psykiska besvär var större bland flickor/kvinnor än bland pojkar/män i båda åldersgrupperna. I åldersgruppen 16–19 år var andelen 64 procent bland flickor och 32 procent bland pojkar. I gruppen 20–24 år var motsvarande siffror 73 procent bland kvinnor och 56 procent bland män. Även ungdomar 13–18 år som svarat att de har huvudvärk, ont i magen och/eller svårt att somna minst en gång i veckan har ökat något. Andelen unga med psykosomatiska symtom är större bland flickor/kvinnor än bland pojkar/män. År 2023 var andelen 81 respektive 57 procent (www.ungidag.se).

Även i den senaste attityd- och värderingsstudien, genomförd av MUCF, tillfrågades unga om hur ofta de upplever olika typer av besvär såsom stress, problem med trötthet eller sömn samt huvudvärk eller ont i magen. De besvär som störst andel unga uppgav att de ofta har är trötthet och stress. Mer än hälften, 58 procent, av unga 16–29 år uppgav att de känt sig trötta under dagarna varje dag eller flera dagar i veckan under de senaste sex månaderna. Nästan hälften uppgav att de känt sig stressade varje dag eller flera gånger i veckan. Cirka 30 procent av unga har svårt att somna eller sover dåligt varje dag eller flera dagar i veckan. Det är mindre vanligt att unga har ont i magen eller huvudvärk. Samtliga besvär utom att sova dåligt på natten är vanligare bland unga än i den äldre jämförelsegruppen 30–74 år. Störst skillnad finns i andelen som är trötta under dagarna och andelen som känner sig stressade – för båda dessa frågor skiljer det 20 procentenheter mellan unga och äldre (MUCF, Så tycker unga 2025 – Hälsa, fritid och framtid, 2025).

Figur 3.12 Andel unga som anger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest

År 2009–2024. Procent

Källa: Statistiska centralbyrån, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Ensamheten är vanligast bland yngre och äldre

Sociala relationer är viktiga för människors allmänna välbefinnande och hälsa, men behovet av att träffa andra är individuellt. De flesta trivs bra med att ibland vara på egen hand; avskildheten kan ge tid för återhämtning och reflektion och kan upplevas som positiv. Ensamhet som inte är självvald är dock förknippad med negativa känslor, och det finns även samband mellan långvarig ofrivillig ensamhet och fysisk och psykisk ohälsa. Nedan används genomgående ordet ensamhet för att beskriva ofrivillig ensamhet.

Folkhälsomyndighetens kartläggning visar att ensamhet i Sverige är vanligast i yngre och äldre åldersgrupper, bland personer i ensamhushåll,

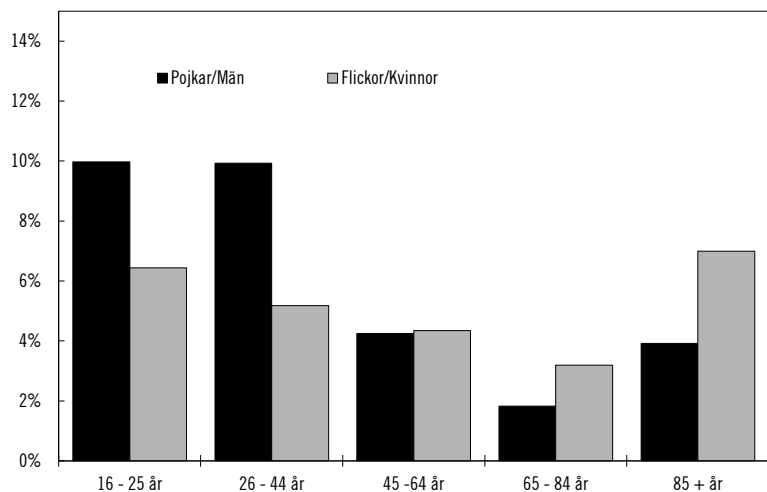
personer med funktionsnedsättning och personer som är sjukskrivna eller arbetslösa. Både forskning och svenska befolkningsundersökningar visar att det finns ett tydligt samband mellan ensamhet och psykisk och fysisk ohälsa och suicidtankar. Ensamhet är också förknippad med ökad dödlighet, både i patientgrupper och i den allmänna befolkningen.

Ensamhet brukar definieras som en subjektiv och negativ känsla som uppstår när det finns en skillnad mellan individens önskade och faktiska nivå av sociala kontakter, vilket kan gälla både kvantiteten och kvaliteten. I forskningslitteraturen skiljs ofta på tre former av ensamhet: social, emotionell och existentiell. Social ensamhet, eller social isolering, handlar om det kvantitativa, alltså om bristande tillgång till sociala nätverk, sammanhang och relationer, medan emotionell ensamhet tar fasta på det kvalitativa och innebär en avsaknad av nära, förtroliga relationer. Existentiell ensamhet kan förstås som en djupare form av ensamhet där en person känner sig avskuren från andra människor och tillvaron, och har ofta samband med att personen har en svår livssituation, har upplevt förluster av närstående eller närmar sig livets slut. De tre formerna av ensamhet överlappar ofta, för den som saknar sociala relationer har heller inte någon att dela sina känslor med.

Den upplevda ensamheten varierar mellan olika åldersgrupper och kön. Bland unga vuxna (16–25 år) är ensamheten högre hos pojkar/män (10 procent) jämfört med flickor/kvinnor (6 procent). Däremot är ensamheten högre hos äldre kvinnor (85+ år, 7 procent) jämfört med män i samma åldersgrupp (4 procent) se figur 3.13 nedan.

Figur 3.13 Andel som alltid eller ofta upplever besvär av ensamhet per åldersgrupp

År 2024. Procent

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Enligt den nationella ungdomsenkäten från 2024 har de flesta unga någon de kan prata med om de är oroliga över något. 74 procent anger att de kan prata med sina föräldrar eller annan vårdnadshavare och det är även en klar

majoritet, 70 procent, som anger att de kan prata med kompisar om de är oroliga över något. Men det finns vissa skillnader mellan områdestyper. (Se beskrivning av områdestyperna under avsnitt 3.1.1) Det är vanligare att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar kan prata med både föräldrar och kompisar om de är oroliga för något jämfört med unga i andra områdestyper. Särskilt stor är skillnaden i andelen unga som uppger att de kan prata med kompisar, vilket 55 procent av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar uppger att de kan jämfört med 68–76 procent bland unga i de övriga fyra områdestyperna. En mindre andel unga sett över hela gruppen, 7 procent, anger att de inte har någon som de kan prata med om de är oroliga över något. Ungefär var tionde ung, 11 procent, i områden med stora socioekonomiska utmaningar har ingen de kan prata med om de är bekymrade eller oroliga. Det kan jämföras med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar där andelen är ungefär hälften så hög, 6 respektive 5 procent (MUCF, Fokus 25, Olika plats – olika liv, 2025).

Ungas medieanvändning

År 2024 använde nästan alla barn och ungdomar i åldern 8–19 år internet dagligen, särskilt barn och ungdomar i högstadiet och gymnasiet. Internetanvändningen har varit stabil de senaste åren. Folkhälsomyndigheten rekommenderar max 2–3 timmars skärmtid per dag för ungdomar 13–18 år, för att balansera skärmanvändning och andra aktiviteter/sömn för välmående. Mediemyndighetens undersökning Ungar & medier 2025 (2025) visar att medieanvändningen minskat något bland 13–16-åringar mellan 2022 och 2024, men att barn med psykisk funktionsnedsättning använder digitala enheter mer än andra.

Av undersökningen framgår att användningen av sociala medier är oförändrad för 13–16-åringar och har minskat bland 17–18-åringar sedan 2020. Allt fler uppger att de ägnar för mycket tid åt sociala medier och mobilanvändning. Användning av AI-chattbotar är vanligt bland unga. Över en tredjedel av 13–16-åringarna och mer än hälften av 17–18-åringarna använder dem varje vecka. Natlig mobilanvändning påverkar sömnen negativt, 46 procent av 17–18-åringarna upplever försämrad sömn.

Även SCB:s undersökning av barns levnadsförhållanden 2023 (Barn-ULF) visar på samma mönster, att barn använder sig av media i stor utsträckning under vaken tid och att barn som använder internet mer, rör sig mindre. I Mediemyndighetens rapport Barns skärmtid (2025) redovisas statistik som visar hur många barn som använder internet eller spelar dataspel på sin fritid. Hälften av flickorna och 37 procent av pojkarna i åldern 16–18 år använder internet mer än 5 timmar per dag på sin fritid. Dessutom anger 36 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna att de spelar dataspel mer än 3 timmar varje vardag, och nästan dubbelt så många anger att de spelar dataspel mer än 3 timmar under helgdagar. De som använder internet mer än 5 timmar på en vardag idrottar mindre än de som inte gör det och även i denna undersökning framkommer att internetanvändningen påverkar sömnen negativt för barn och unga.

Sjukdomsfall och dödsfall på grund av självdestruktiva handlingar

Suicid är ett allvarligt folkhälsoproblem. Förutom att liv går förlorade leder suicid till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa hos anhöriga och andra berörda. Knappt 4 procent av befolkningen i åldern 16 år och äldre svarade 2024 att de har haft suicidtankar under det senaste året. Andelen var lika hög bland kvinnor och män. I den yngsta åldersgruppen (16–29 år) uppgav 8 procent att de haft suicidtankar under året, vilket kan jämföras med 1 procent i åldrar över 65 år. Folkhälsomyndigheten har tidigare rapporterat om att suicidtalerna bland unga i åldern 15–29 år har ökat i Sverige sedan 2006, men ökningen har inte skett i de yngre grupperna utan i gruppen 20–29 år där suicid har ökat med i genomsnitt 1,8 procent per år under perioden 2006–2020 (Folkhälsomyndigheten, Statistik om suicid).

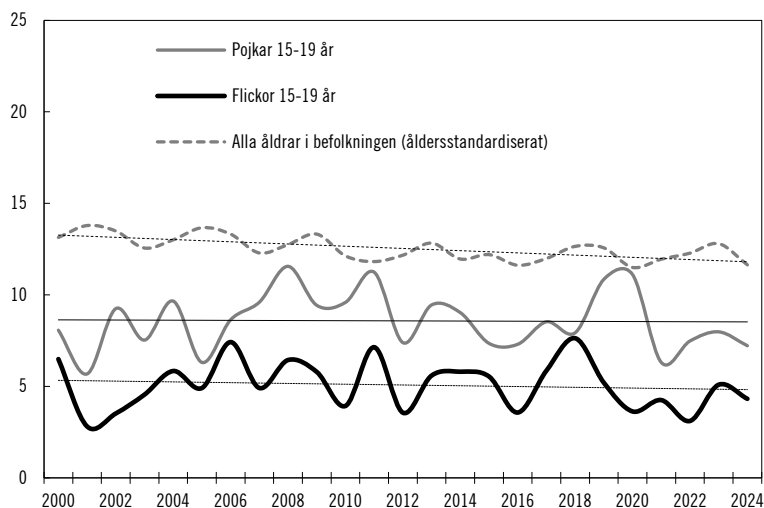
Antalet suicidförsök under perioden 2008–2024 har ökat för unga i åldern 15–24 år och flickor i åldern 15–19 år står för hela ökningen. Antal suicidförsök bland flickor i den åldersgruppen har ökat med 27 procent under perioden medan det för pojkar och flickor i den äldre gruppen har minskat något under samma period.

Det är stora skillnader mellan könen bland dem som vårdas för suicidförsök. Det är ca tre gånger fler flickor än pojkar som vårdas för suicidförsök i åldersgruppen 16–24 år. I de flesta fall – både bland flickor/kvinnor och pojkar/män och i olika åldersgrupper – vårdades patienten för förgiftning. (Statistiken om avsiktlig självdestruktiv handling kommer från Socialstyrelsens patientregister och omfattar diagnoskoderna X60–X84. Dessa koder används både för suicidförsök och avsiktlig självdestruktiv handling utan suicidavsikt.)

Figurerna 3.14 och 3.15 nedan visar hur antalet dödsfall per 100 000 på grund av självdestruktiva handlingar har varierat över åren 2000–2023. För pojkar i åldern 15–19 år inträffade det högsta antalet dödsfall 2008 med 11,6 per 100 000 invånare. För flickor i samma ålder ser man en svag nedåtgående trend. Samma trend ser man hos befolkningen i alla åldrar. För män i åldern 20–24 år var det högsta antalet dödsfall 23,3 år 2004, medan det lägsta var 13,5 år 2007. För kvinnor i samma åldersgrupp var det högsta antalet 12,1 år 2019 och det lägsta 3,9 år 2000. För alla åldrar var det högsta antalet dödsfall för pojkar 11,6 år 2008 och för flickor 7,6 år 2018.

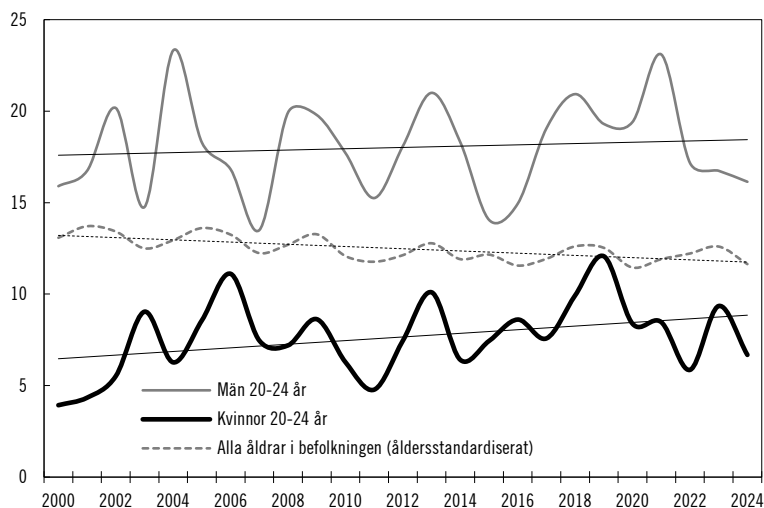
Figur 3.14 Antal suicid 15–19 år per 100 000 invånare
År 2000–2024. Heldragna linjer visar trenden över tid

Skr. 2025/26:283

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Figur 3.15 Antal suicid 20–24 år per 100 000 invånare
År 2000–2024. Heldragna linjer visar trenden över tid

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

3.2.2 Fysisk hälsa

Ungdomstiden är generellt sett en frisk tid med få fysiska besvär. År 2024 uppgav 76 procent av unga i åldern 16–24 år att de hade ett gott allmänt hälsotillstånd. Sett över hela perioden sedan 2010 har andelen unga som mår bra minskat med 9 procentenheter. Andelen som mår bra var lägre bland flickor/kvinnor än bland pojkar/män 2024, 69 respektive 83 procent.

Andelen som mår bra var högre bland utrikes födda unga än bland inrikes födda unga 2024, 84 respektive 75 procent. Bland inrikes födda unga var andelen som mår bra lägre bland flickor/kvinnor än bland pojkar/män, 68 respektive 82 procent medan det inte fanns några könsskillnader mellan utrikes födda (www.ungidag.se).

Enligt MUCF:s nationella ungdomsenkät från 2024 finns det skillnader i egenskattad fysisk hälsa bland unga i områden med bäst förutsättningar (Den nationella ungdomsenkäten är en återkommande enkätundersökning som har gått ut till unga i åldersgruppen 16–25 år). En majoritet unga, ca 68 procent, bedömer att deras fysiska hälsa är mycket eller ganska bra. Andelen är högre bland unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (76 procent) jämfört med övriga områdestyper (65–68 procent), se definitionen över socioekonomiska områden under avsnitt 3.1.1.

Övervikt och obesitas

Enligt Folkhälsomyndighetens samlade statistik har övervikt och obesitas (fetma) ökat sedan 1980-talet. Både självrapporterade och uppmätta uppgifter på längd och vikt som ligger till grund för klassificeringen av övervikt och obesitas i undersökningarna visar på liknande mönster i utvecklingen. Förekomsten av övervikt eller obesitas ökar med åldern, från ca 10 procent bland förskolebarn och 20 procent bland skolbarn till 30 procent bland unga vuxna (16–29 år) och sedan ökande till drygt 60 procent bland vuxna mellan 45–64 år. Andelen med övervikt och obesitas bland ungdomar i gymnasieåldern (16–19 år) har ökat sedan början på 1980-talet. Bland pojkar ses en dubblering av andelen med övervikt mellan 1980/1981 och 2020/2021, medan flickor verkar ha haft en kraftigare ökning enligt uppgifter från SCB:s ULF-undersökning 2024.

Andelen unga i åldern 16–24 år med ett body mass index (BMI) på 30 eller mer (obesitas) var 8 procent år 2024. Andelen har varierat över tid men mellan 2022 och 2024 har andelen ökat något. Mellan 2022 och 2024 har andelen ökat bland pojkar/män, men varit oförändrad bland flickor/kvinnor. Det innebär att det finns en skillnad mellan könen 2024 där andelen är större bland pojkar/män än bland flickor/kvinnor, 10 jämfört med 6 procent. Som tidigare nämnts växer problemet med ålder, och 2024 var det en större andel i åldersgruppen 20–24 år än i åldersgruppen 16–19 år som hade ett BMI på 30 eller mer, 10 respektive 6 procent. Det är en större andel män än kvinnor som har ett BMI på 30 eller mer bland unga i åldern 20–24 år, 14 respektive 7 procent. I åldern 16–19 år finns ingen skillnad mellan könen (www.ungidag.se).

3.2.3 Sexuell och reproduktiv hälsa

På uppdrag av regeringen fattade Folkhälsomyndigheten 2019 beslut om ”Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa - Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) – En god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen. Unga och unga vuxna är särskilt prioriterade grupper i denna strategi.

Folkhälsomyndighetens rapport Ungas hälsa, relationer och sexliv – Resultat från UngKAB23 (2025) beskriver resultaten från en enkätbaserad befolkningsstudie om ungas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter som genomfördes 2023. Totalt 9 444 unga i åldern 16–29 år svarade på enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 24 procent. Resultatet visar att de flesta unga är nöjda med sitt sexliv. De flesta kan även visa om de vill ha sex, och tycker att det är lätt att uppfatta om någon annan vill det. Men det finns områden där ytterligare insatser behövs för att stärka ungas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Många unga uppgav att de har varit utsatta för våld, i synnerhet sexuellt våld. Flickor/kvinnor uppgav en högre grad av utsatthet för flera former av våld jämfört med pojkar/män. 24 procent av flickorna/kvinnorna har utsatts för vaginal, anal eller oral penetration mot sin vilja och 19 procent har utsatts för fysiskt våld under sex. Ungefär en tiondel av unga svarade i undersökningen att de har upplevt olika former av hedersrelaterat våld och förtryck, t.ex. krav från familjen om ens partners kön, etnicitet eller religion, och krav på att vänta med sex till dess att man är gift. Enkätresultaten visar också att 45 procent av de unga som har haft sex, har haft det utan kondom med en ny eller tillfällig partner. Andelarna är liknande bland flickor/kvinnor och pojkar/män, och oskyddat sex är vanligare i yngre åldersgrupper än äldre. 19 procent av pojkarna/männen och 37 procent av flickorna/kvinnorna har testat sig för sexuellt överförda infektioner under de senaste 12 månaderna, vilket visar att oskyddat sex ökar riskerna för sexuellt överförda infektioner och oönskade graviditeter.

Många flickor/kvinnor uppgav i enkäten att mensbesvär begränsar deras vardag, genom att de inte deltar i skola, arbete eller fysisk aktivitet. 22 procent av menstruerande flickor/kvinnor mellan 16 och 19 år har under de senaste sex månaderna stannat hemma från skolan vid varje mens, på grund av mensbesvär.

3.2.4 Alkohol, narkotika, dopningspreparat, tobak och nikotinprodukter samt spel om pengar

Användning av alkohol, narkotika, dopningspreparat, tobaks- och nikotinprodukter, och spel om pengar (ANDTS) orsakar ohälsa, skador och för tidig död.

Alkoholkonsumtionen bland ungdomar fortsätter att minska men riskkonsumtionen har ökat något

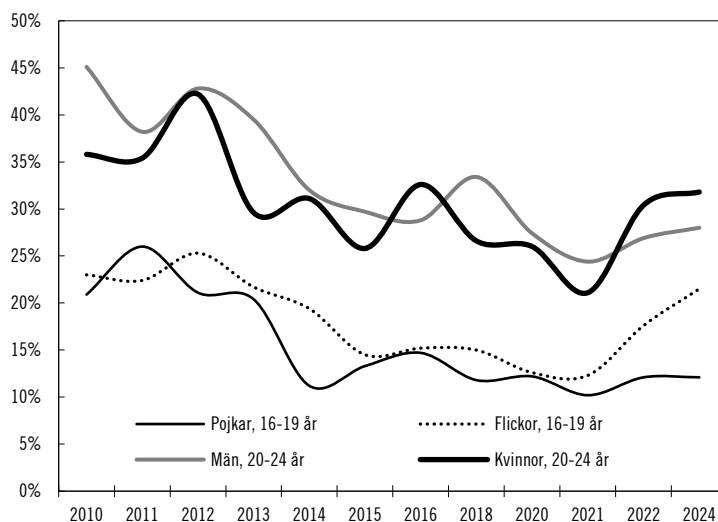
Barn och ungdomar är särskilt sårbara för alkoholens effekter. En hög alkoholkonsumtion i ung ålder ökar risken för skador och sjukdomar, men även för ökad konsumtion och relaterade skador senare i livet. Barn och ungdomar ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol och det är viktigt att antalet barn och unga som debuterar tidigt med alkohol minskar.

Enligt Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät Hälsa på lika villkor för 2024 var det en betydligt större andel unga med riskkonsumtion av alkohol i åldersgruppen 20–24 år jämfört med åldersgruppen 16–19 år, 30 respektive 17 procent. I åldersgruppen 16–19 år var andelen större

bland flickor/kvinnor medan det var mer likvärdigt i den äldre åldersgruppen, se figur 3.16 nedan.

Figur 3.16 Andel unga med riskkonsumtion av alkohol

År 2010–2024. Procent

Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten.

I den nationella skolundersökningen som genomförs årligen av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) får elever i årskurs 9 i grundskolan (15–16 år) och i årskurs 2 i gymnasiet (17–18 år) svara på frågan om de har druckit alkohol någon gång de senaste 12 månaderna. Vid den senaste undersökningen, 2025, uppgav 36 procent av niondeklassarna och 67 procent av gymnasieeleverna att de hade druckit alkohol det senaste året. Andelen alkoholkonsumenter i både årskurs 9 i grundskolan och årskurs 2 i gymnasiet har sjunkit under en längre tid, men den nedåtgående trenden har stannat av. Parallellt med den minskade konsumtionen har även de alkoholrelaterade skadorna bland unga minskat.

Narkotikakonsumtionen bland unga är låg

Narkotikabruket bland ungdomar i årskurs 9 i grundskolan (15–16 år) var stort i början av 1970-talet. Då uppgav runt 15 procent av eleverna att de någon gång använt narkotika. Andelen elever i årskurs 9 som någon gång använt narkotika minskade sedan, för att 1989 hamna på den lägsta nivån hittills (3 procent). Resultaten varierar något mellan åren, och 2025 uppgav ca 5 procent av flickorna och pojkarna att de använt narkotika någon gång. År 2007 påbörjades en uppföljning av elevers narkotikaanvändning under de senaste 12 månaderna (årsaktuell användning). Under 2025 var den årsaktuella användningen omkring 3 procent för både pojkar och flickor i årskurs 9.

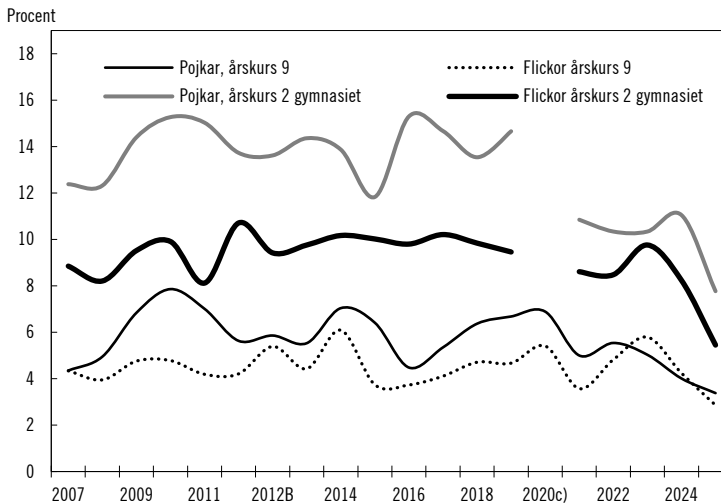
Vad gäller narkotikabruket i årskurs 2 i gymnasiet (17–18 år) var andelen som 2025 uppgav att de använt narkotika någon gång runt

13 procent för pojkar och 11 procent för flickor. Inkluderas icke förskrivna narkotikaklassade läkemedel t.ex. Bensodiazepiner som används som lugnande eller sömnmedel eller Opioider som är smärtstillande och centralstimulerande läkemedel som används vid ADHD så uppger runt 17 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna att de har använt narkotika och/eller icke förskrivna narkotikaklassade läkemedel någon gång 2025. Andelen i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de använt narkotika de senaste 12 månaderna var 7 procent 2025, 8 procent bland pojkar och 5 procent bland flickor. Bland de elever som använt narkotika var det vanligaste preparatet cannabis, vilket uppges av ca 90 procent bland dem med narkotikaerfarenhet.

Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät Hälsa på lika villkor har sedan starten 2004 inkluderat frågor om cannabis. Av resultaten framgår att under tjuogoårsperioden 2004–2024 har i genomsnitt 20 procent av 16–29-åringarna uppgett att de någon gång använt cannabis. I genomsnitt 7 procent hade använt cannabis de senaste 12 månaderna men i ett kortare tidsperspektiv har dock årsprevalensen sjunkit, från 9 procent 2018 till 6 procent 2024.

Figur 3.17 Andel unga som uppgett att de har använt narkotika de senaste 12 månaderna

År 2007–2025. Procent

Källa: CAN:s nationella skolundersökning.

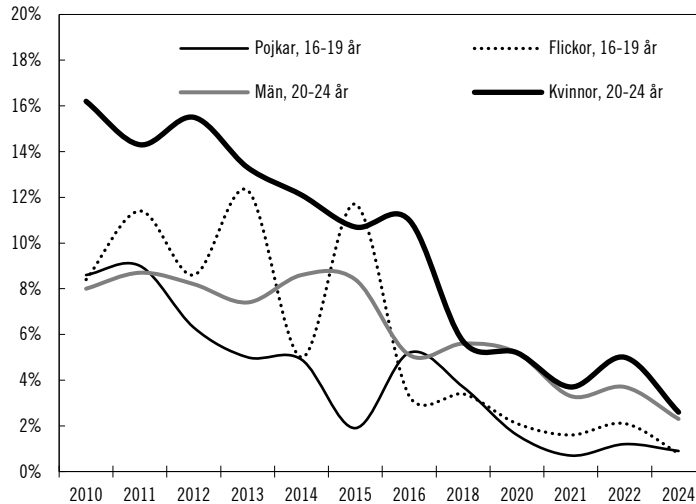
Andelen unga som röker minskar men nikotinanvändningen ökar

Användning av nikotinprodukter, som nikotinsnus och e-cigarett, har ökat bland unga samtidigt som tobaksrökningen har minskat. Det visar resultaten från undersökningen Skolbarns hälsovanor CAN:s nationella skolundersökning.

År 2025 uppgav 7 procent av elever i årskurs 9 i grundskolan (15–16 år) och 19 procent av elever i årskurs 2 i gymnasiet (17–18 år) att de röker antingen varje dag, frekvent eller ibland. Andelen unga som röker har

minskat i båda årskurserna fram till 2021. Bland elever i årskurs 2 i gymnasiet sker en ökning mellan 2021 och 2023, som sedan planar ut 2024 och 2025. Vid den senaste nationella folkhälsoenkäten uppgav 2 procent av andelen unga 16–24 år att de röker dagligen. Det är en liten minskning jämfört med 2022. Sedan 2010 har andelen minskat med 8 procentenheter. Andelen som röker dagligen är något större i åldersgruppen 20–24 år än i gruppen 16–19 år, 3 respektive 1 procent, men 2024 fanns det ingen skillnad mellan pojkar/män och flickor/kvinnor.

Figur 3.18 Andel unga som röker dagligen
År 2010–2024. Procent

Källa: Folkhälsomyndigheten. Nationella folkhälsoenkäten.

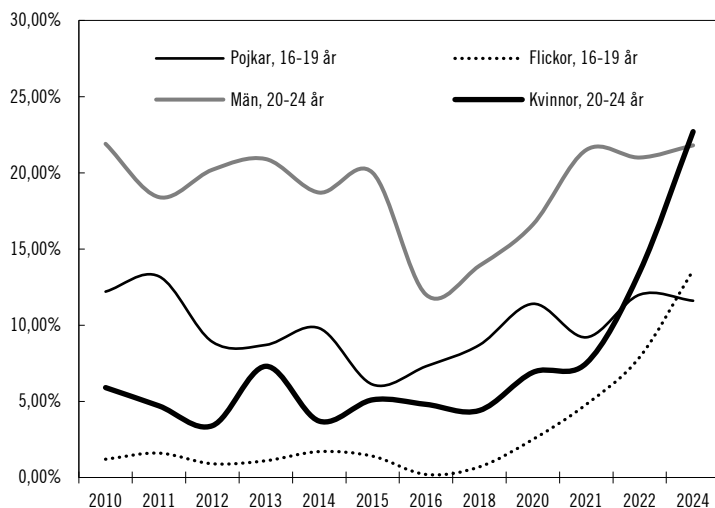
År 2025 uppgav 14 procent av elever i årskurs 9 i grundskolan (15–16 år) och 27 procent av elever i årskurs 2 i gymnasiet (17–18 år) i CAN:s skolundersökning att de snusar (antingen nikotinsnus eller tobaksnus). Snusanvändningen har ökat de senaste åren, framför allt bland flickor. Ännu högre är användningen av nikotinsnus, 2025 uppgav 26 procent av elever i årskurs 9 i grundskolan och 40 procent av elever i årskurs 2 i gymnasiet att de använt nikotinsnus någon gång.

Vid den nationella folkhälsoenkäten 2024 uppgav 17 procent av unga i åldern 16–24 år att de snusar dagligen, vilket är den högsta uppmätta andelen sedan 2010. Andelen som snusar dagligen är större i åldersgruppen 20–24 år än i åldersgruppen 16–19 år, 22 respektive 13 procent. Det fanns ingen skillnad i andel mellan pojkar/män och flickor/kvinnor i någon av åldersgrupperna men andelen flickor/kvinnor som snusar dagligen har ökat markant i båda åldersgrupperna mellan åren 2022 och 2024.

Figur 3.19 Andel unga som snusar varje dag

Skr. 2025/26:283

År 2010–2024. Procent

Källa: Folkhälsomyndigheten. Nationella folkhälsoenkäten.

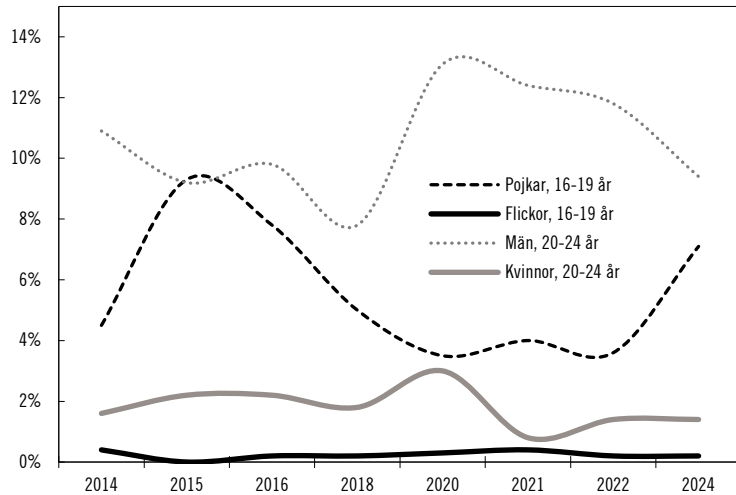
Användning av e-cigarett har följts i CAN:s skolundersökning sedan 2014 och man har de senaste åren sett att användningen av e-cigarett har ökat. År 2025 uppgav 39 procent av elever i årskurs 9 i grundskolan och 56 procent av elever i årskurs 2 i gymnasiet att de någon gång använt e-cigarett. I Folkhälsomyndighetens rapport *Vad hänger ihop med tobaks- och nikotin användning? – En analys av användningen bland elever i årskurs nio (2024)* har nikotin- och tobaksanvändningen bland elever i årskurs nio och hur den samvarierar med olika faktorer undersökts. Resultatet visar att det är vanligt att använda flera tobaks- och nikotinprodukter och att andelen som använder snus för första gången i åldern 12–15 år har ökat. Det är vanligare att elever röker och snusar när deras vänner också gör det. Föräldrakontroll kan ha betydelse för om unga använder tobaks- och nikotinprodukter. De flesta unga anger att deras föräldrar inte vill att de snusar, men andelen som uppfattar att föräldrarna tycker det är okej har ökat något. Alkohol, narkotika och spel om pengar hänger ihop med tobaks- och nikotin användning. Dessa områden samverkar ofta, delar riskfaktorer och påverkar folkhälsan negativt genom skadligt bruk och beroende. Tobak, alkohol och narkotika påverkar hjärnans belöningssystem på liknande sätt som spel om pengar gör. Tobaks- och nikotin användning är vanligare bland elever som har ogiltig frånvaro minst 2 gånger i månaden än bland övriga elever.

Andelen unga med riskabla spelvanor

Både Folkhälsomyndigheten och CAN har undersökningar som riktar sig till unga och som frågar efter riskabla spelvanor. Begreppet riskabelt spelande är ett mått på spelproblem som består av fyra frågor från Problem Gambling Severity Index (PGSI) och som används av både Folkhälsomyndigheten och CAN.

Folkhälsomyndighetens undersökning Hälsa på lika villkor visar att det inom båda åldersgrupperna (16–19 år och 20–24 år) finns en betydligt större andel pojkar än flickor med riskabla spelvanor. Bland pojkar i åldersgruppen 16–19 år har andelen med riskabla spelvanor ökat från 4 procent 2022 till 7 procent 2024, se diagram 3.20 nedan.

Figur 3.20 Andel ungdomar med riskabla spelvanor
År 2014–2024. Procent

Källa: Folkhälsomyndigheten. Nationella folkhälsoenkäten.

CAN:s skolundersökning från 2025 visar på samma mönster. Andelen som har riskabelt spelande bland pojkar i årskurs 2 i gymnasiet har ökat från 8 procent 2022 till 14 procent 2025. Bland pojkarna i årskurs 9 i grundskolan har andelen som uppvisar ett riskabelt spelande ökat från 5 procent 2023 till 10 procent 2025. Bland flickorna i årskurs 2 i gymnasiet och i årskurs 9 i grundskolan låg andelen med riskabelt spelande på 1 procent både 2024 och 2025.

CAN:s skolundersökning visar också på tydliga skillnader mellan pojkar och flickor både när det gäller spelande och spelproblem, vilket gällt sedan mätningarna startade (2000 för spelande och 2012 för spelproblem). År 2025 hade 14 procent av pojkarna och knappt 1 procent av flickorna i årskurs 2 i gymnasiet ett riskabelt spelande.

Från 18 år, den ålder då man får börja spela om pengar, ökar både andelen unga som spelar och som har spelproblem. Enligt Undersökning om spel för pengar bland unga 16–19 år och föräldrar till barn i samma ålder (USUF) som Folkhälsomyndigheten genomförde 2021 var andelen som har någon grad av spelproblem klart högre bland män som är 18–19 år jämfört med pojkar i åldern 16–17 år. Skillnaden mellan pojkar/män och flickor/kvinnor består efter 18 års ålder. Omkring 14 procent av männen och 3 procent av kvinnorna har efter 18 års åldern någon form av spelproblem. Totalt bland 18–19-åringar har 3 procent ett problemspelande och 5 procent viss risk för spelproblem.

Ungdomars rätt till en utbildning av hög och likvärdig kvalitet utgör en viktig del i uppfyllandet av regeringens ungdomspolitiska mål. Utbildning är en mänsklig rättighet och goda kunskaper från grundskolan ger förutsättningar för att klara av gymnasieskolan. En slutförd gymnasieutbildning ger i sin tur ökade möjligheter till fortsatta studier eller arbete. Jämställd utbildning är också ett av de jämställdhetspolitiska delmålen (prop. 2025/26:1). Det innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning och studieval. Utbildning ingår även som delmål inom integrationspolitiken. Ett delmål är att mäta andelen flickor och pojkar med utländsk bakgrund som uppnår gymnasiebehörighet. Det andra målet är att antalet som fullföljer en utbildning på gymnasial nivå och tar gymnasieexamen ska öka.

3.3.1 Grundskola

I tabell 3.3 visas andel unga som endast har grundskola som högsta utbildningsnivå vid 23–25-årsåldern. Vid 23–25-årsåldern har det gått ett antal år efter avslutad grundskola och det har gått ett antal år med möjlighet att läsa in gymnasiekompetens vid Komvux. Tre årskullar ger en förhållandevis stor grupp individer för att få tillförlitliga siffror. Tabellen visar att 8 procent av kvinnor i åldern 23–25 år och 12 procent av män i samma ålder endast har grundskola som högsta utbildning. Det är även skillnader mellan olika grupper. För ensamstående och sammanboende med barn är andelen med endast grundskoleutbildning högre än för ensamstående och sammanboende utan barn.

I gruppen arbetslösa som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen är andelen med endast grundskoleutbildning 19 procent för kvinnor och 30 procent för män, vilket är en överrepresentation i förhållande till samtliga personer i åldersgruppen. Detta tyder på att risken att bli arbetslös är hög för unga som saknar gymnasiekompetens.

I gruppen unga med funktionsnedsättning är det 35 procent som endast har grundskola som högsta utbildningsnivå. Personer med funktionsnedsättning definieras i denna skrivelse som individer som har en eller flera insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, eller en insats för personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL.

Det är även regionala skillnader i utbildningsnivå. Det är en högre andel unga som bor på landsbygden som endast har grundskoleutbildning i förhållande till unga i storstäderna. Samtidigt finns det en heterogenitet i utbildningsnivå inom storstäderna. Många av de s.k. utsatta områdena (se definition i avsnitt 3.1.1) ligger i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tabell 3.3 visar att andelen unga med endast grundskoleexamen som bor i områden med stora utmaningar är 19 procent för kvinnor och 23 procent för män. Motsvarande andelar i områden med mycket goda förutsättningar är 8 procent för såväl kvinnor som män.

Tabell 3.3 Andel i åldern 23–25 år med endast grundskola som högsta utbildning

År 2023. Procent

	Kvinnor	Män
Svensk bakgrund	6	9
Utländsk bakgrund	13	18
Ensamstående utan barn*	6	10
Ensamstående med barn*	36	17
Sammanboende utan barn**	4	6
Sammanboende med barn**	19	18
Inskrivnen arbetslös vid Arbetsförmedlingen	19	30
Personer med funktionsnedsättning***	34	35
Kommuntyp		
Mycket gles landsbygd	17	19
Gles landsbygd	12	16
Tätortsnära landsbygd	11	15
Glesa blandade	11	13
Täta blandade	8	12
Storstad	7	11
Socioekonomiskt område		
Stora utmaningar	19	23
Utmaningar	11	15
Blandade	10	14
Goda förutsättningar	6	9
Mycket goda förutsättningar	4	8
Samtliga	8	12

Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna. ***Insats enligt LSS och/eller SoL funktionsnedsättning.

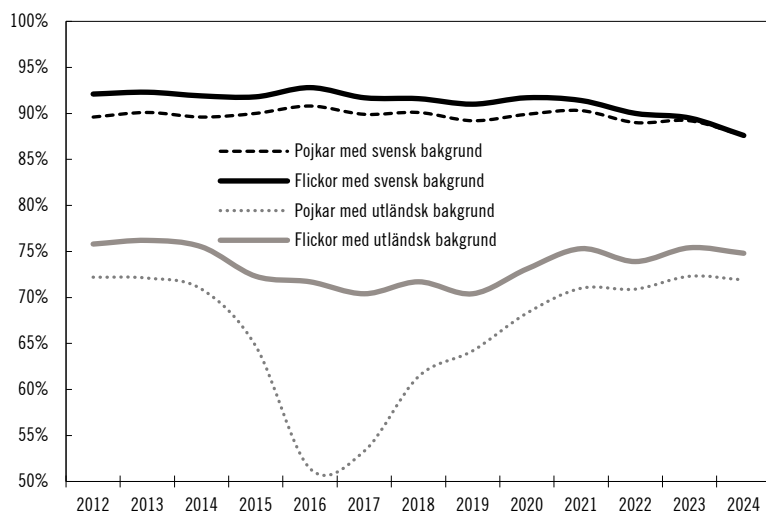
Källa: Egna beräkningar i FASIT/STAR, Befolkningens arbetsmarknadsstatus BAS.

Under läsåret 2023/24 var andelen elever i årskurs 9 i grundskolan som var behöriga till gymnasieskolan 84 procent. Figur 3.21 nedan visar behörighetsandelen för pojkar och flickor samt för elever med svensk respektive utländsk bakgrund. Andel niondeklassare med svensk bakgrund med behörighet till gymnasiet har varit i huvudsak stabil under de senaste tio åren. Andelen elever med svensk bakgrund med behörighet till gymnasiet var 88 procent 2024. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund är lägre och sjönk kraftigt under 2014–2017. Detta berodde på att antalet invandrade ungdomar steg kraftigt under dessa år. Det är svårt att hinna med att få gymnasiebehörighet i årskurs 9 om man invandrar i mellanstadie- eller högstadieåldern (se tabell 3.4). Andel nio-klassare med behörighet till gymnasiet i gruppen med utländsk bakgrund har dock stigit därefter och var 2024 på samma nivå som 2012. Andel behöriga pojkar med utländsk bakgrund var 72 procent och andel flickor var 75 procent.

Figur 3.21 Behörighet till gymnasieskolans nationella program för elever som avslutat årskurs 9 i grundskolan

Skr. 2025/26:283

Läsåren 2011/12–2023/24. Procent

Källa: Skolverket.

Föräldrarnas utbildningsnivå samvarierar även med i vilken utsträckning barnen har behörighet till gymnasieskolans nationella program. Tabell 3.4 visar att endast 47 procent av de tonåringar som har föräldrar med endast förgymnasiala studier var behöriga till ekonomi-, humanistiska eller samhällsvetarprogrammen. Motsvarande andel för elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning var 89 procent.

Tabell 3.4 Behörighet till gymnasieskolans nationella program för elever som avslutat årskurs 9 i grundskolan

År 2024/25. Procent

	Natur & teknik	Samhälle & humaniora	Estetiska	Yrkes
Elever med svensk bakgrund	83	84	86	88
Elever med utländsk bakgrund	69	71	74	75
<i>Därav</i>				
födda i Sverige	75	78	81	82
invandrat före skolstart	77	79	81	82
invandrat under årskurs 1–5	62	64	68	69
invandrat under årskurs 6–9	33	33	35	36
Föräldrarnas högsta utbildning				
Förgymnasial	47	50	54	55
Gymnasial	68	71	74	76
Eftergymnasial	87	89	90	91
Samtliga	79	81	83	84

Källa: Skolverket.

3.3.2 Gymnasieskola

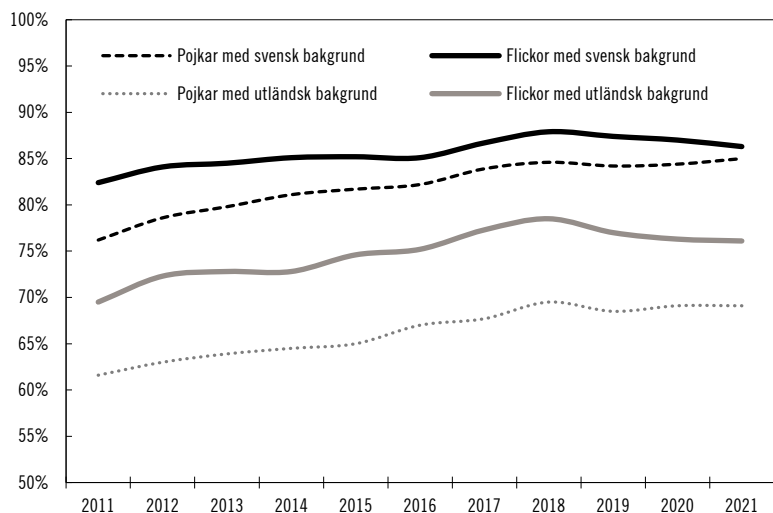
Alla unga kvinnor och män i gymnasieskolan ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. För individen innebär en slutförd gymnasieutbildning ökade möjligheter till arbete eller fortsatta studier. En fullföljd gymnasieutbildning kan även utgöra en skyddsfaktor mot ekonomiskt och socialt utanförskap.

Av de elever som gick ut högstadiet våren 2024 var det, inklusive elever i introduktionsprogrammet, 98 procent som påbörjade gymnasieskolan under hösten samma år. Läsåret 2024/25 gick ca 372 000 elever i gymnasieskolan. Ungefär 60 procent av eleverna studerade på ett högskoleförberedande program, 30 procent på ett yrkesprogram och 10 procent på ett introduktionsprogram. Det är vanligare att flickor/kvinnor studerar på högskoleförberedande program, medan pojkar/män i högre grad studerar på yrkes- eller introduktionsprogrammen.

Under läsåret 2025/26 gick 7 954 elever inom den anpassade gymnasieskolan, vilket är en ökning med nästan 1 400 elever jämfört med läsåret 2020/21. Den anpassade gymnasieskolan är en fyraårig utbildning för ungdomar mellan 16 och 20 år och som har en intellektuell funktionsnedsättning eller en förvärvad hjärnskada.

Lsåret 2024/25 var andelen elever som uppnådde examen inom fyra år ca 85 procent på de högskoleförberedande programmen. Motsvarande siffra för yrkesprogrammen var 75 procent. Figur 3.22 visar andelen som tagit examen bland kvinnor och män med svensk respektive utländsk bakgrund. Över tid har andelen för alla grupper stigit något. Mellan 2011 och 2021 ökade andelen män med utländsk bakgrund som tog examen från 62 till 69 procent. Oavsett bakgrund är det en lägre andel män än kvinnor som tar examen. Skillnaderna mellan könen är större i gruppen med utländsk bakgrund.

Figur 3.22 Andel elever på gymnasiet som tagit examen inom fyra år År 2011–2021. Procent

Källa: Skolverket.

Att elever inte slutför gymnasieskolan inom tre-fyra år kan bero på att elever byter program, vilket kan förlänga studietiden. Studietiden kan även bli längre om eleven gör studieuppehåll. En annan förklaring är att elever som inte är behöriga till ett nationellt program i stället börjar ett introduktionsprogram för att senare övergå till ett nationellt program.

Tabell 3.5 visar genomströmningen för den elevkull som påbörjade gymnasieskolan hösten 2021. Utfall i form av examen respektive grundläggande behörighet till universitet och högskola mäts fyra år efter påbörjad utbildning. För elever med svensk bakgrund hade 81 procent tagit gymnasieexamen och 63 procent hade grundläggande behörighet till universitet och högskola. Motsvarande andelar för dem med utländsk bakgrund var 59 respektive 50 procent. Alla andelar är lägre för män än för kvinnor oavsett bakgrund. Skillnaderna i andel med examen respektive grundläggande behörighet till högre studier är stora beroende på föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Av de elever som har föräldrar med folkskola/grundskola som högsta utbildning var det 31 procent som hade behörighet till högskola eller universitet.

Tabell 3.5 Genomströmning i gymnasieskolan inom fyra år

Elever som påbörjade gymnasieskolan hösten 2021. Procent

	Gymnasieexamen			Grundläggande behörighet		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Svensk bakgrund	82	80	81	70	58	63
Utländsk bakgrund	63	55	59	57	44	50
Föräldrars utbildningsnivå						
Förgymnasial utbildning	47	39	43	37	25	31
Gymnasial utbildning	70	66	68	53	37	45
Eftergymnasial utbildning	85	82	83	78	67	72
Samtliga	77	73	75	66	54	60

Källa: Skolverket.

Det är drygt 20 procent av avgångseleverna med examen eller studiebevis som påbörjar universitet eller högskola läsåret efter gymnasiet. Andelen kvinnor är högre än andelen män. Många ungdomar tar en paus efter gymnasieskolan och söker sig till högskolan efter ett par års studieuppehåll. Över tid ökar därför andelen som påbörjar högre studier. Tre år efter avslutande gymnasiestudier är andelen som påbörjat högskolestudier ca 45 procent och efter fem år är motsvarande siffra 53 procent.

3.3.3 Högskola och universitet

Över tid är det en allt högre andel av befolkningen som studerar vid universitet och högskola. Denna ökning skedde främst under 1990-talet då en successiv utbyggnad av högskolan genomfördes. Antalet studenter fördubblades mellan 1990 (173 000 studenter) och 2003 (340 000 studenter). Hösten 2024 var antal studenter på universitet och högskola 402 000 och av dessa var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Genomströmningen är högre bland kvinnor än bland män, och studenter med låg-

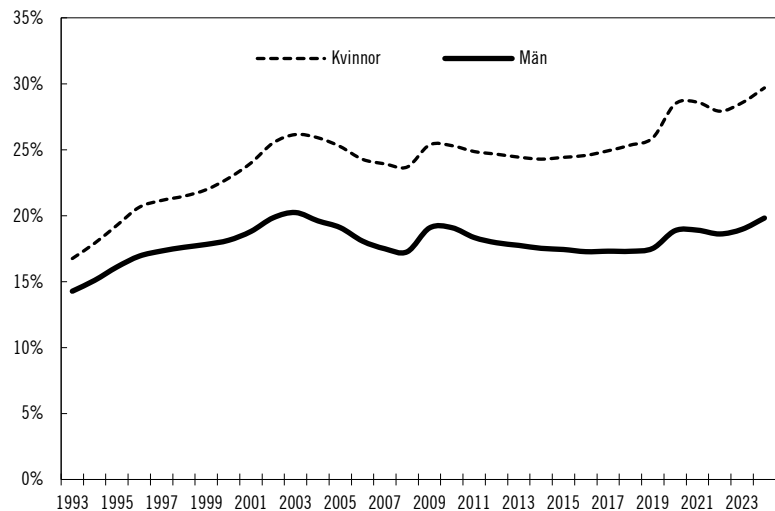
utbildade föräldrar är fortsatt underrepresenterade bland dem som påbörjar högskolestudier.

Figur 3.23 visar andelen personer i åldern 19–25 år som studerat på högskola och universitet sedan början av 1990-talet. Figuren visar den snabba uppgången under den ekonomiska krisen under 1990-talet. Även under finanskrisen 2008 och covid-19-pandemin ökade andelen högskolestuderande i åldersgruppen. Andelen är fortsatt ökande och var 30 procent för kvinnor och 20 procent för män under hösten 2024. Skillnaderna mellan könen har ökat över tid. I början av 2000-talet var skillnaden mellan könen ca 5 procentenheter. År 2024 var motsvarande siffra 10 procentenheter.

Under de senaste åren har andelen högskolestuderande med utländsk bakgrund ökat. Detta gäller särskilt för kvinnor med utländsk bakgrund. Skillnaderna i andel högskolestuderande mellan unga med utländsk och svensk bakgrund var 2024 ca 3 procentenheter och har konvergerat över tid.

Figur 3.23 Andel i åldern 19–25 år som studerar vid universitet eller högskola

År 1993–2024. Procent

Källa: Universitets- och högskoleregistret, Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.6 Andel i åldern 19–25 år som studerar vid universitet eller högskola

År 2016–2024. Procent

	2016	2018	2020	2022	2024
Män, svensk bakgrund	19	19	21	21	21
Kvinnor, svensk bakgrund	26	27	31	2	30
Män, utländsk bakgrund	13	12	13	14	17
Kvinnor, utländsk bakgrund	20	21	24	25	28

Källa: Universitets- och högskoleregistret, Statistiska centralbyrån.

Med ungdomspolitikens delmål att alla unga ska ha goda levnadsvillkor menas bl.a. att ungdomar ska ha möjlighet till arbete. Att främja ungas inträde och etablering på arbetsmarknaden är i första hand en fråga om unga människors möjlighet till egen försörjning och ett självständigt liv. Möjligheten till etablering på arbetsmarknaden hänger samman med utbildning (se föregående avsnitt) och kompetensförsörjning på arbetsmarknaden. Unga vuxna med ofullständiga betyg från grundskolan eller som saknar gymnasiekompetens har det ofta svårare att få arbete och bli självförsörjande.

Tabell 3.7 visar arbetsmarknadsstatus för personer i åldern 15–25 år. En individ kan vara sysselsatt, arbetslös, studerande, sjuk eller inte ingå i någon av dessa grupper. En person kan ingå i flera kategorier samtidigt, exempelvis vara studerande och vara sysselsatt.

I åldersgruppen 15–19 år är 82 procent studerande och 26 procent sysselsatta. Flickor är i högre grad sysselsatta än pojkar. Bland dem i åldersgruppen som hade löneinkomst 2023 var löneinkomsten i genomsnitt 6 300 kronor före skatt per månad. Många av ungdomarna med lön har sommarjobb eller jobbar under lov och helger. Andelen arbetslösa var 2 procent (antal arbetslösa i procent av befolkningen i åldersgruppen). I åldersgruppen 20–25 år var 66 procent sysselsatta. Det var en högre andel kvinnor (42 procent) än män (29 procent) som studerade. Ungefär 4 procent kategoriserades som sjuka, dvs. hade ersättning från sjukförsäkringen.

Tabell 3.7 Arbetsmarknadsstatus efter kön och ålder

Icke-uteslutande klassificering*. I november 2023. Andel i procent

	Sysselsatt	Arbetslös	Studerande	Sjuka	Ingen grupp
15–19 år					
Flickor	31	2	83	0	6
Pojkar	23	1	81	0	8
Samtliga	26	2	82	0	7
20–25 år					
Kvinnor	65	5	42	4	8
Män	66	7	29	4	9
Samtliga	66	7	35	4	9

Anm. *En individ kan ingå i flera kategorier. En person är sysselsatt om individen hade inkomst från arbete i november. En person är arbetslös om individen är 16+ år och någon gång under november varit inskriven som arbetslös vid Arbetsförmedlingen som öppet arbetslös eller var sökande i program med aktivitetsstöd. En person är studerande om individen har fått utbetalning från Centrala studiestödsnämnden i november, fått utbetald aktivitetsersättning från Försäkringskassan för förlängd skolgång i november, eller varit inskriven i grundläggande högskoleutbildning eller i den kommunala vuxenutbildningen under november månad. En person är sjuk om individen har fått ersättning från sjukförsäkringen (ex. sjuk-penning) under minst en dag i november.

Källa: Egna beräkningar, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

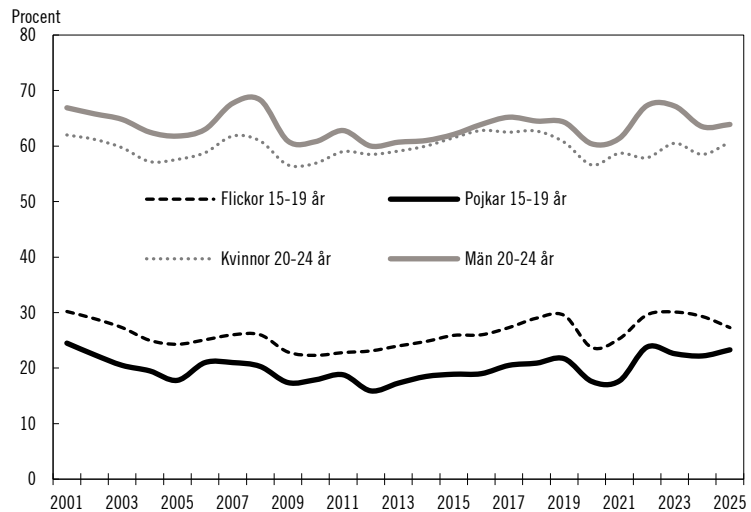
3.4.1 Sysselsättning och arbetslöshet

Sysselsättningsgraden för män i åldern 20–24 år har varierat mellan 60 och 68 procent under hela 2000-talet. Motsvarande siffror för kvinnor är 57–

63 procent. Den lägsta sysselsättningsgraden för åldersgruppen var under efterdyningarna av finanskrisen 2008 och under covid-19-pandemin. Även personer i åldern 15–19 år påverkades av dessa ekonomiska kriser på arbetsmarknaden.

Ungdomar och unga vuxna är mer känsliga för konjunktursvängningar än andra åldersgrupper, vilket beror på att unga har osäkrare anställningsformer och kortare arbetslivserfarenhet. Ungas situation på arbetsmarknaden brukar relativt snabbt förbättras när konjunkturen vänder uppåt igen. Detta innebär att unga över lag befinner sig i kortare perioder av arbetslöshet jämfört med äldre åldersgrupper.

Figur 3.24 Sysselsättningsgrad för personer i åldern 15–24 år
År 2001–2025. Andel i procent

Källa: Arbetskraftsundersökningen, Statistiska centralbyrån.

Unga kvinnor och män har delvis olika typer av jobb. Skillnaderna i yrkesval mellan könen på arbetsmarknaden framträder redan i unga år. Det vanligaste jobbet för kvinnor (20 procent) och män (11 procent) i åldern 16–24 år är att arbeta i butik. Ett annat vanligt jobb är att arbeta på restaurang, däribland på snabbmatsrestaurang. Dessa typer av arbeten är i många fall, främst för dem under 20 år, sommarjobb, samt extrajobb på helger och andra lov. Det är 14 procent av de sysselsatta kvinnorna som arbetar som vårdbiträde eller som personlig assistent. Motsvarande andel för män är 7 procent. Cirka 6 procent av de unga männen arbetar som snickare eller med anläggningsarbete.

Tabell 3.8 De vanligaste jobben för personer i åldern 16–24 år

Skr. 2025/26:283

År 2023. Andel i procent

	Kvinnor	Män
Butikspersonal	20	11
Snabbmatspersonal, köks- och restaurang	11	7
Lagerpersonal och transport	3	6
Snickare och anläggningsarbetare	0	6
Vårdbitråde, skötare och personlig assistent	14	7
Resesäljare, kundtjänstpersonal och reception	4	3
Barnskötare och elevassistenter	6	2
Servitörer och bartendrar	5	2
Övriga yrken	38	57
Summa	100	100

Källa: Yrkesregistret, Statistiska centralbyrån.

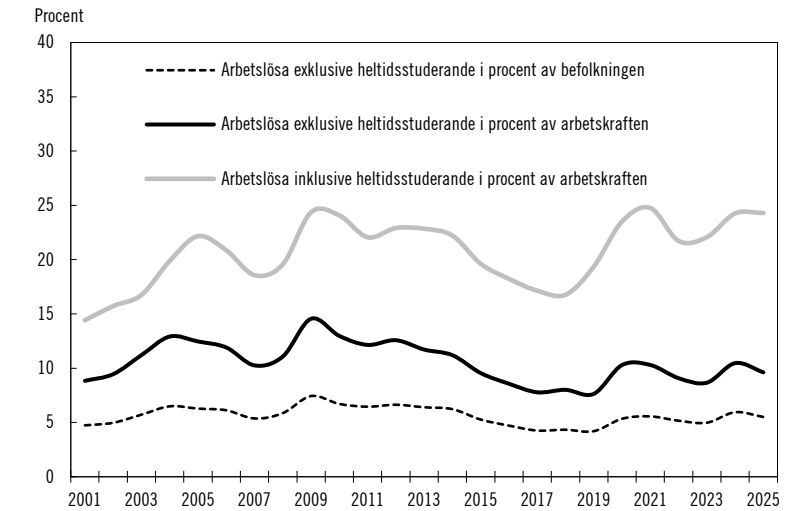
Det officiella arbetslöshetstalet mäter antalet arbetslösa i relation till antalet i arbetskraften (sysselsatta och arbetslösa). Det finns fallgropar vid tolkningen av detta mått när det gäller ungdomar (för en analys av det officiella arbetslöshetsmåttet för ungdomar, se Engdahl, M. och Forslund, A., Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2015). En sådan är att många unga befinner sig utanför arbetskraften. År 2025 stod 59 procent av 15–19-åringarna utanför arbetskraften (de flesta studerade). Det officiella arbetslöshetstalet 2024 visade på en arbetslöshet på 39 procent för dem i åldern 15–19 år. Men det innebär inte att nästan 40 procent av alla i åldern 15–19 år var arbetslösa. Arbetslösheten uttryckt som en andel av befolkningen för samma grupp var 16 procent. Bland 20–24-åringarna stod 26 procent utanför arbetskraften. Det officiella arbetslöshetstalet var 16 procent, men som andel av befolkningen var den 12 procent.

Bland de arbetslösa ingår även heltidsstuderande. I gruppen arbetslösa i åldern 15–19 år ingår elever i gymnasiet och i gruppen 20–24 år ingår heltidsstuderande vid exempelvis Komvux, högskola och universitet.

Figur 3.25 visar utvecklingen av arbetslösheten för personer i åldern 15–24 år inklusive och exklusive heltidsstuderande och som andel av arbetskraften respektive som andel av befolkningen. Den grå kurvan visar utvecklingen av det officiella arbetslöshetstalet, dvs. andelen av arbetskraften som är arbetslösa inklusive heltidsstudenter. År 2025 var denna andel 24 procent. Om de heltidsstuderande exkluderas var andelen 11 procent. Om antalet arbetslösa relateras till befolkningen och heltidsstuderande exkluderas så uppgick arbetslösheten till 6 procent under 2025.

Figur 3.25 Arbetslösa personer i åldern 15–24 år

År 2001–2025. Andel i procent

Källa: Arbetskraftsundersökningen, Statistiska centralbyrån.

Som nämns ovan har ungdomar jämförelsevis korta perioder av arbetslöshet. Mer än hälften av de unga arbetslösa under 2024 var arbetslösa i mindre än en månad, där unga kvinnor hade kortare tid i arbetslöshet jämfört med unga män. Samtidigt som ungdomar i huvudsak har korta tider utan arbete, drabbas de i större utsträckning än andra av upprepade perioder av arbetslöshet. Många unga är i en etableringsfas och går mellan studier och olika arbeten innan de får en fast förankring på arbetsmarknaden. Ungdomar är underrepresenterade bland dem med riktigt långa arbetslöshetsperioder och under 2024 var endast 8 procent av dem långtidsarbetslösa, dvs. arbetslösa längre än sex månader.

Även om de flesta ungdomars väg till arbete är relativt problemfri så finns det grupper som har svårigheter. En sådan grupp är unga som saknar slutbetyg från gymnasiet. Tabell 3.3 i föregående avsnitt visar att 19 procent av kvinnorna i åldern 23–25 år och 30 procent av männen i samma ålder som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen inte hade gymnasiekompetens. Det finns risker med utdragna och långa arbetslöshetstider i unga år som i värsta fall kan leda till långvarigt utanförskap.

Tabell 3.9 visar andel sysselsatta och arbetslösa inklusive respektive exklusive studerande för olika grupper i åldern 20–25 år. Utrikes födda har en lägre sysselsättning och dubbelt så hög arbetslöshet (i procent av befolkningen) som inrikes födda. Ensamstående med barn är en grupp med hög arbetslöshet och låg sysselsättning. Bland personer med funktionsnedsättning är det endast 13 procent (exklusive studerande) som var sysselsatta under hösten 2023. Med personer med funktionsnedsättning avses i skrivelsen individer som har en eller flera insatser enligt LSS eller en insats för personer med funktionsnedsättning enligt SoL.

En faktor som enligt SCB definierar ett socioekonomiskt utsatt område är långvarig arbetslöshet. Tabell 3.9 visar att andelen arbetslösa i åldern 20–25 år som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är

11 procent. Motsvarande siffra för personer som bor i områden med utmaningar är 7 procent. I områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar är arbetslösheten (i procent av befolkningen) betydligt lägre, 4 respektive 3 procent.

Skr. 2025/26:283

Tabell 3.9 Sysselsatta och arbetslösa i procent av befolkningen

I november 2023. Åldersgrupp 20–25 år

	Sysselsatta		Arbetslösa	
	Inkl. stud.	Exkl. stud.	Inkl. stud.	Exkl. stud.
Kvinnor	66	45	7	6
Män	67	59	5	4
Inrikes födda	68	53	5	5
Utrikes födda	62	46	11	9
Kvarboende med förälder	62	48	8	7
Boende utan förälder	69	53	6	5
Ensamstående utan barn*	66	49	4	4
Ensamstående med barn*	60	51	19	17
Sammanboende utan barn**	79	61	4	3
Sammanboende med barn**	74	67	10	8
Funktionsnedsättning***	15	13	9	8
Kommuntyp				
Mycket gles landsbygd	81	75	6	6
Gles landsbygd	72	63	8	8
Tätortsnära landsbygd	73	64	7	6
Glesa blandade	72	63	7	6
Täta blandade	65	50	7	6
Storstad	64	45	5	5
Socioekonomiskt område				
Stora utmaningar	62	46	13	11
Utmaningar	58	40	8	7
Blandade	69	55	7	6
Goda förutsättningar	69	53	5	4
Mycket goda förutsättningar	64	49	4	3
Samtliga 20–25 år	66	51	6	5

Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna. ***Insats enligt LSS och/eller SoL funktionsnedsättning.

Källa: Egna beräkningar, STAR, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

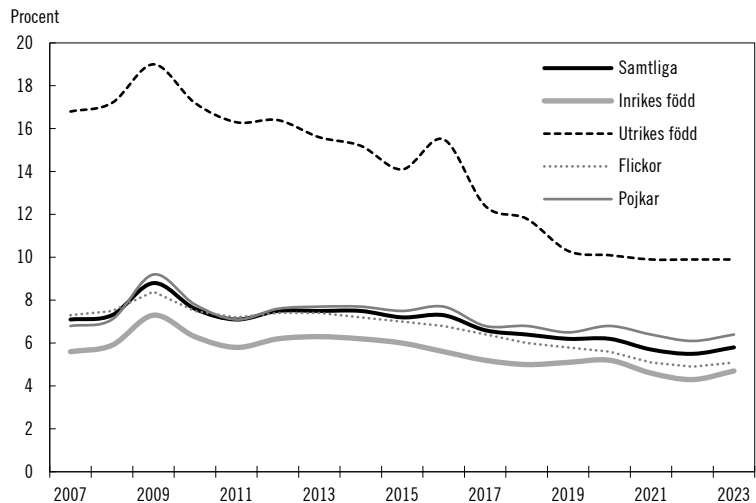
3.4.2 Unga som varken arbetar eller studerar

Unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) är ett mått som mäter unga personer som inte arbetar eller studerar under ett helt år. MUCF definierar UVAS som personer som under ett helt kalenderår inte har haft inkomster över ett prisbasbelopp (52 500 kronor 2023), inte har haft studiemedel eller inte har varit utbildningsregistrerade eller studerat vid svenska för invandrare (sfi) i mer än 60 timmar.

Att som ung varken arbeta eller studera under långa perioder ökar risken för socialt utanförskap och riskerar ge negativa konsekvenser för framtida självförsörjning. Figur 3.26 visar att andelen UVAS har sjunkit från 7,6 procent 2010 till 5,8 procent 2023. Antalet unga i åldern 16–24 år som varken arbetade eller studerade var ungefär 63 000 personer 2023.

Andelen utrikes födda som varken arbetar eller studerar har sjunkit snabbare än för inrikes födda. År 2010 var andelen för utrikes födda drygt 17 procent. År 2023 var andelen för utrikes födda 10 procent och för inrikes födda 5 procent. Över tid har skillnaden mellan inrikes och utrikes födda minskat.

Figur 3.26 Unga som varken arbetar eller studerar i åldern 16–24 år
År 2007–2023. Procent

Källa: MUCF, Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.10 visar andel personer i åldern 20–25 år som varken arbetar eller studerar under en enskild månad (november) samt under helåret 2023. Tabellen bygger på SCB:s databas Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS). Definitionen av UVAS är i detta fall något annorlunda i jämförelse med statistiken i figur 3.24 (se anmärkning under tabell 3.10). Det är 7 procent av männen i åldern 20–25 år som varken arbetade eller studerade under helåret 2023. Motsvarande siffra för kvinnor var 5 procent. För utrikes födda var andelen dubbelt så hög som för inrikes födda. En större andel unga vuxna som bodde kvar med sina föräldrar varken arbetade eller studerade än de unga vuxna som hade flyttat hemifrån. Även unga som bodde i områden med socioekonomiska utmaningar hade en högre andel som varken arbetade eller studerade än unga som bodde i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Tabell 3.10 Unga som varken arbetar eller studerar i åldern 20–25 år
År 2023. Procent

Skr. 2025/26:283

	I november	Hela året
Kvinnor	12	5
Män	16	7
Inrikes född	12	5
Utrikes född	20	10
Kvarboende med förälder	20	8
Boende utan förälder	10	5
Socioekonomiskt område		
Stora utmaningar	22	10
Utmaningar	15	7
Blandade	15	7
Goda förutsättningar	12	5
Mycket goda förutsättningar	15	5
Samtliga 20–25 år	14	6

Anm. UVAS definieras som personer som helt saknade löneinkomst samt inte var studerande. Med studerande menas en person som antingen fått utbetalning från CSN, var inskriven i grundläggande högskoleutbildning eller inskriven vid Komvux.

Källa: Egna beräkningar, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

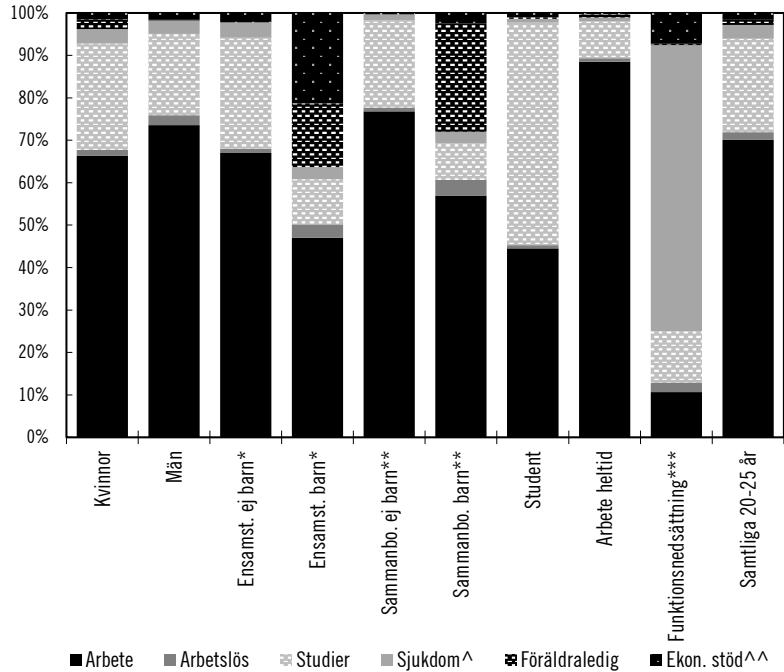
3.5 Ekonomisk situation och boende

Med goda levnadsvillkor menas exempelvis att alla ungdomar ska ha möjlighet till etablering på både arbets- och bostadsmarknaden. En viktig förutsättning för att kunna skaffa bostad är en god ekonomisk situation. Att ha en egen inkomst och försörjning påverkar ungdomars möjlighet att bilda familj och forma ett eget liv. I nedanstående avsnitt beskrivs ungdomars inkomster, ekonomiska standard samt ekonomiska utsatthet.

Figur 3.27 visar inkomstsammansättningen (efter skatt) för olika grupper i åldern 20–25 år. Åldersgruppens inkomster består i medeltal till 70 procent av ersättning från arbete, 22 procent av ersättning vid studier, 3 procent av ersättning vid sjukdom och några procent av ersättning vid föräldraledighet samt andra ekonomiska stöd. I ekonomiskt stöd ingår ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) och bostadsbidrag. En skillnad mellan könen är att kvinnor har en lägre andel löneinkomst och en högre andel ersättning vid studier än män. Kvinnor studerar på högskola respektive universitet i högre grad än män.

Inkomsterna för studenter består ungefär till hälften av ersättning från studier och till hälften av lön från arbete. Inkomsten för ensamstående med barn består till 21 procent av ekonomiskt stöd, dvs. ekonomiskt bistånd och bostadsbidrag, och till 15 procent av ersättning vid föräldraledighet. Sammanboende med barn har i lägre grad ekonomiskt stöd och i högre grad föräldrapenning. Inkomsten för unga med funktionsnedsättning, dvs. som har en insats enligt LSS eller SoL, består främst av ersättning från sjukförsäkringen. Endast 11 procent av gruppens inkomst kommer från lönearbete.

Figur 3.27 Inkomstsammansättning för personer i åldern 20–25 år
År 2023. Procent

Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna. ***Insats enligt LSS och/eller Sol funktionsnedsättning. ^Ersättning från sjukförsäkringen (aktivitetsersättning, sjukpenning m.m.). ^^Ekonomiskt bistånd och/eller bostadsbidrag.

Källa: Egna beräkningar, STAR, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

3.5.1 Ekonomisk standard

Det vanligaste måttet för att beskriva hushållens ekonomiska situation är disponibel inkomst. Den disponibla inkomsten för hushållet avser de totala inkomsterna för samtliga hushållsmedlemmar och är summan av alla skattepliktiga och skattefria transfereringar, minus skatter och negativa transfereringar (främst studielån). För att ta hänsyn till hushållets försörjningsbörda används måttet ekonomisk standard. Något förenklat innebär det att hushållets inkomster sätts i relation till antalet personer i hushållet (försörjningsbördan), vilket innebär att inkomsterna för hushåll med olika storlek och sammansättning kan jämföras med varandra.

Tabell 3.11 visar ekonomisk standard mellan 2012 och 2024 för inrikes respektive utrikes födda i åldern 16–24 år. Efter många år med låg inflation och reala inkomstökningar gick svensk ekonomi 2022 in i en fas med hög inflation. För första gången sedan 1990-talskrisen sjönk den reala ekonomiska standarden 2022–2023. Sett över perioden 2012–2024 har den reala ekonomiska standarden, trots nedgången 2022 och 2023, ökat för alla grupper som redovisas i tabell 3.11.

Den ekonomiska standarden var 334 000 kronor 2024 för ungdomar i åldern 16–19 år, vilket är en högre standard än för personer i åldern 20–24 år. Skillnaden beror främst på att yngre i högre grad bor kvar hemma

med föräldrar. Utrikes födda har en betydligt lägre ekonomisk standard än inrikes födda. Sedan 2012 har emellertid utrikes födda i åldern 20–24 år haft en snabbare ökning av ekonomisk standard (23 procent) i jämförelse med inrikes födda (12 procent). Mellan 2012 och 2024 ökade den ekonomiska standarden för inrikes och utrikes födda i åldern 16–19 år med 18 respektive 20 procent. Antal år som en person har varit i Sverige har stor betydelse för den ekonomiska standarden för utrikes födda personer. Utrikes födda med kort vistelsetid har ofta lägre ekonomisk standard än de som varit i Sverige en längre tid (visas ej i tabell).

Tabell 3.11 Ekonomisk standard efter ålder och födelse land

Medianvärden i tusental kronor. I 2024 års priser

	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2024/2012
16–19 år	292	307	322	328	335	336	334	14%
20–24 år	277	295	316	318	309	309	304	10%
Inrikes 16–19 år	300	319	339	349	356	356	354	18%
Utrikes 16–19 år	175	183	195	198	199	211	212	22%
Inrikes 20–24 år	287	306	330	337	331	327	321	12%
Utrikes 20–24 år	198	209	228	234	238	257	242	23%
Alla i befolkningen	290	305	319	324	328	326	327	13%

Källa: Statistiska centralbyrån.

Nedan redovisas den ekonomiska standarden för olika grupper i åldern 20–25 år. En persons ekonomiska standard hänger i mångt och mycket ihop med livssituationen, vilka man bor med och var i livet man befinner sig. En faktor som har stor betydelse för den ungas ekonomiska standard är om individen fortsatt bor hemma hos en förälder eller har skaffat eget boende. Tabell 3.12 visar att unga som bor med en eller två föräldrar har en ekonomisk standard som är 23 procent högre än medianen för alla i åldersgruppen. Motsvarande andel för unga som inte bor med någon förälder är 12 procent lägre än medianen för hela gruppen. Samma mönster återspeglas för studenter.

Tabell 3.12 Ekonomisk standard i åldern 20–25 år

Medianvärden i tusental kronor. År 2023

	Ekonomisk standard	Andel av samtliga 20–25 år
Inrikes födda	309	105%
Utrikes födda	243	83%
Kvarboende med förälder	360	123%
Boende utan förälder	258	88%
Ensamstående utan barn*	219	75%
Ensamstående med barn*	144	49%
Sammanboende utan barn**	333	114%
Sammanboende med barn**	231	79%
Studierande	249	85%

	Ekonomisk standard	Andel av samtliga 20–25 år
varav kvarboende med förälder	357	122%
varav boende utan förälder	210	72%
I arbete på heltid	329	112%
I arbete på deltid	283	97%
Ej sysselsatt	205	70%
Unga med funktionsnedsättning***	202	69%
Samtliga 20–25 år	293	100%

Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna. ***Insats enligt LSS och/eller Sol funktionsnedsättning.

Källa: Egna beräkningar, STAR, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

Sammanboende utan barn har i alla åldersgrupper en ekonomisk standard som överstiger den för ensamboende utan barn, vilket främst beror på ekonomiska stordriftsfördelar som större hushåll har i förhållande till hushåll med färre personer, exempelvis att man delar på boendekostnaden. Den grupp som har lägst ekonomisk standard i tabellen ovan är ensamstående med barn. Dessa hushåll är endast knappt 2 procent av hushållen i åldersgruppen (främst kvinnor) och har en ekonomisk standard som är hälften av medianen för hela gruppen.

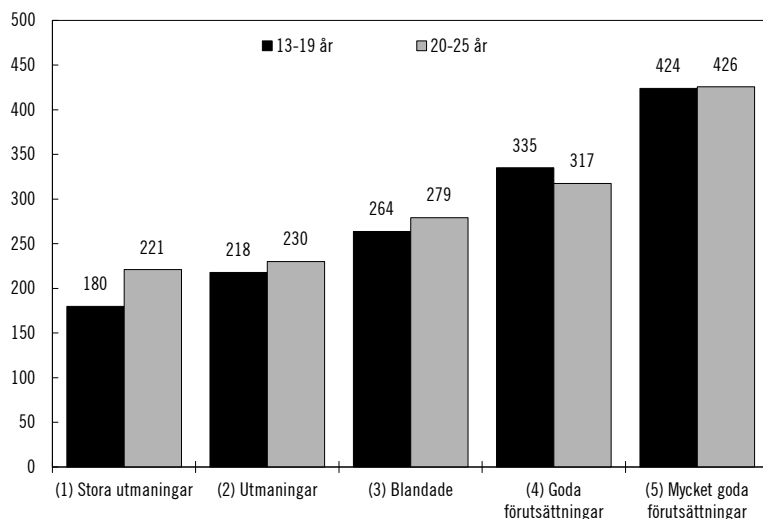
Att arbeta på del- eller heltid har stor betydelse för den ekonomiska standarden. Unga som arbetar heltid har en markant högre standard än unga som inte är sysselsatta. Unga personer med funktionsnedsättning har en låg ekonomisk standard som en konsekvens av att de ofta har ersättning från sjukförsäkringen och inte har löneinkomster i särskilt hög grad.

Som nämns i avsnitt 3.1.1 i denna skrivelse bygger indelningen i områdestyper på ett socioekonomiskt index som i sin tur baseras på andelen individer i området som har låg ekonomisk standard, andel med förgymnasial utbildning och andel personer med ekonomiskt bistånd eller som är långtidsarbetslösa. Det är därför förväntat att unga som bor i socioekonomiskt utsatta områden (områdestyp 1 och 2) har en betydligt lägre ekonomisk standard än ungdomar som bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 3 och 4), se figur 3.28.

Figur 3.28 Ekonomisk standard i olika socioekonomiska områden

Skr. 2025/26:283

År 2023. Medianvärden i tusental kronor

Källa: Egna beräkningar i STAR, Statistiska centralbyrån.

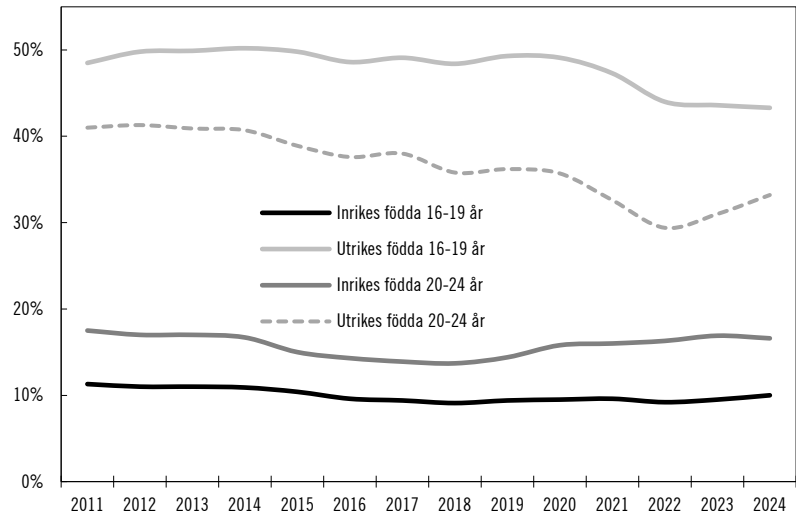
Ekonomisk utsatthet

Ekonomisk utsatthet kan mätas på flera olika sätt. I detta avsnitt används måtten (1) låg ekonomisk standard och (2) låg inkomststandard för att beskriva ekonomisk utsatthet. Låg ekonomisk standard är ett relativt inkomstmått som visar andelen hushåll med en disponibel inkomst som understiger 60 procent av medianinkomsten i Sverige. Det relativa måttet beskriver människors ekonomiska situation i relation till omgivningen och resten av samhället. Att ha låg inkomst ses som en avvikelse från den allmänna livsstilen. Låg inkomststandard är däremot ett absolut mått som visar om hushållets inkomster inte är tillräckliga för att täcka de grundläggande nödvändiga utgifterna för att upprätthålla en skälig levnadsnivå såsom mat, bostad och kläder. Levnadsomkostnaderna beräknas med schablonbelopp för exempelvis mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg.

Även om andelen med låg ekonomisk standard för utrikes födda i åldern 16–24 år har gått ner över tid så är andelen fortsatt betydligt högre än andelen för inrikes födda. För inrikes födda i åldern 16–19 år var andelen 10 procent 2024. Motsvarande andel för utrikes födda var 43 procent. I åldern 20–24 år är skillnaderna mindre, men ändå påtagliga. I denna åldersgrupp är andel utrikes födda med låg ekonomisk standard 33 procent.

Figur 3.29 Andel med låg ekonomisk standard

År 2011–2024. Procent

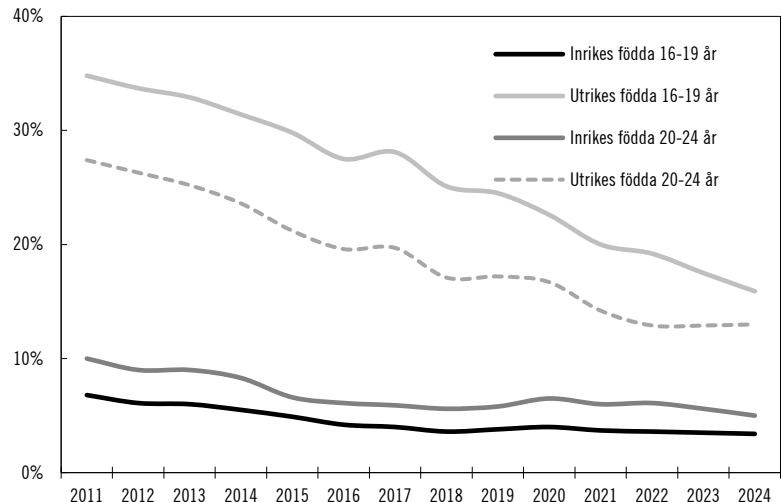

Källa: Statistiska centralbyrån.

Figur 3.30 nedan visar utvecklingen av det absoluta måttet låg inkomststandard för samma grupper som i figuren ovan. Andel med låg inkomststandard har sjunkit över tid för samtliga grupper. År 2011 var det 35 procent av de utrikes födda i åldern 16–19 år som hade låg inkomststandard. År 2024 var motsvarande andel 16 procent. För utrikes födda i åldern 20–24 år har andelen sjunkit från 24 procent 2011 till 13 procent 2024.

Figur 3.30 Andel personer med låg inkomststandard

År 2011–2024. Procent

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.13 visar att andelen unga i åldern 20–25 år som är ekonomiskt utsatta och som bor kvar med minst en förälder är betydligt lägre än för unga som flyttat hemifrån. De hushåll som är allra mest ekonomiskt utsatta är ensamstående med barn. Det är 76 procent av dessa hushåll som har låg ekonomisk standard. Nästan 4 av 10 har låg inkomststandard. Även studerande, främst de med eget boende, är förhållandevis ekonomiskt utsatta. Att vara studerande är emellertid ett temporärt tillstånd och är en investering i det egna humankapitalet, vilket för de flesta ger ökade möjligheter att på sikt röra sig uppåt i inkomstfördelningen.

Tabell 3.13 Låg ekonomisk standard respektive låg inkomststandard

Andel i procent. År 2023

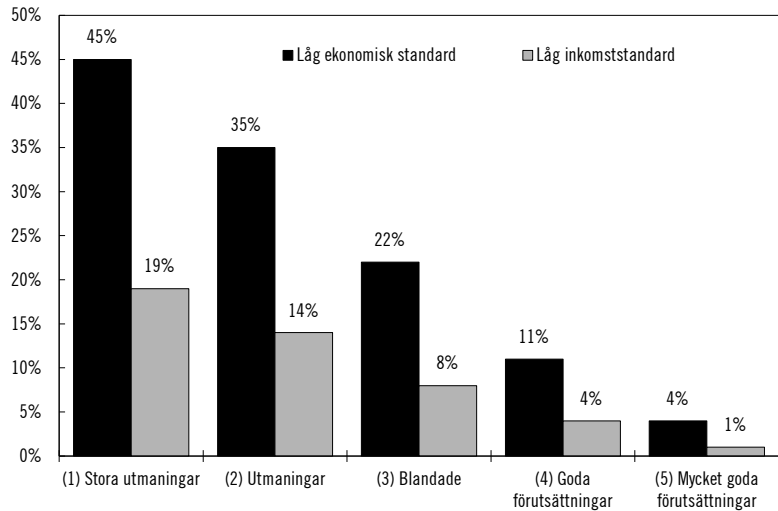
	Låg ekonomisk standard	Låg inkomststandard
Inrikes födda	17	6
Utrikes födda	31	13
Kvarboende med förälder	10	4
Boende utan förälder	26	10
Ensamstående utan barn*	37	14
Ensamstående med barn*	76	39
Sammanboende utan barn**	8	3
Sammanboende med barn**	27	8
Studerande	29	10
varav kvarboende med förälder	11	4
varav boende utan förälder	40	14
I arbete på heltid	8	2
I arbete på deltid	17	5
Ej sysselsatt	45	20
Unga med funktionsnedsättning***	41	13
Samtliga 20–25 år	20	7

Anm. *Hushåll med endast en vuxen. **Hushåll med endast två vuxna. ***Insats enligt LSS och/eller SoL funktionsnedsättning.

Källa: Egna beräkningar, STAR, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), Statistiska centralbyrån.

Bland personer i åldern 20–25 år som arbetar heltid är det endast 8 procent som har låg ekonomisk standard. I den grupp som inte är sysselsatt är motsvarande andel 45 procent. I områden med stora socioekonomiska utmaningar har 45 procent av dem i åldern 13–25 år låg ekonomisk standard och 19 procent har låg inkomststandard. I områdena med socioekonomiska utmaningar (område 1 och 2) bor ungefär 270 000 personer i åldern 13–25 år. Ju bättre socioekonomiska förutsättningar det finns i ett område desto lägre andel personer har låg ekonomisk standard. I områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) har 11 procent av åldersgruppen låg ekonomisk standard.

Figur 3.31 Låg ekonomisk standard respektive låg inkomststandard i olika socioekonomiska områden
Åldersgrupp 13–25 år. Andel i procent. År 2023

Källa: Egna beräkningar, STAR, Statistiska centralbyrån.

3.5.2 Ungas boende

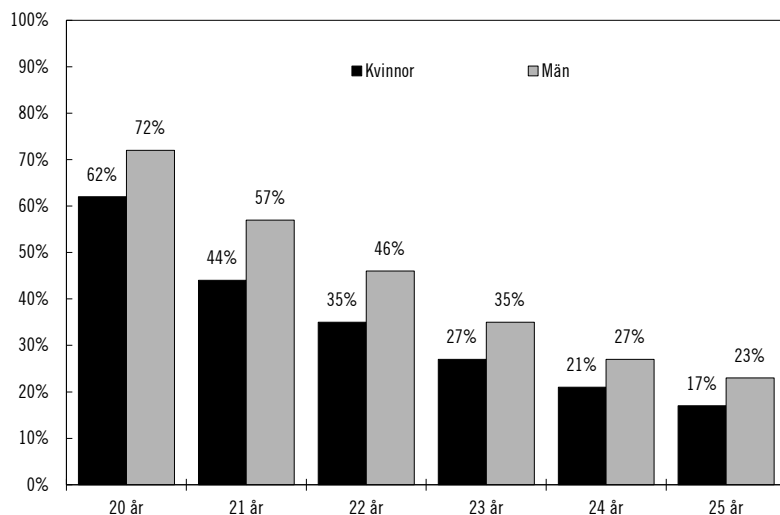
Hur man bor påverkas av många olika faktorer. Några sådana faktorer är i vilken del av landet man bor, om individen är studerande eller arbetar och vilken ekonomisk situation hushållet befinner sig i för tillfället. Både bostadsbestånd och priser på bostäder varierar över landet. I storstäderna finns många hyresrätter och priserna på småhus och bostadsrätter är höga. I kommuner utanför storstadsområdena och de större städerna är priserna på bostäder lägre samtidigt som hyresrätterna är färre. Att trösklarna in på bostadsmarknaden är höga kan betyda att personer inte kan skaffa ett eget boende.

Figur 3.32 visar andel kvinnor respektive män i åldern 20–25 år som bor med minst en förälder. Det är en högre andel män än kvinnor som bor med sina föräldrar. Vid 20 års ålder är det 62 procent av kvinnorna och 72 procent av männen som bor med minst en förälder. Vid 25 års ålder är motsvarande andelar 17 respektive 23 procent.

Figur 3.32 Andel av unga som bor med minst en förälder

Skr. 2025/26:283

År 2023. Åldersgrupp 20–25 år. Procent

Källa: Egna beräkningar, STAR, Statistiska centralbyrån.

Tabell 3.14 visar andel personer i åldern 15–24 år efter hustyp och upplåtelseform. Majoriteten av de inrikes födda bor i småhus (55 procent). Majoriteten av utrikes födda bor i flerbostadshus (68 procent). Det är även skillnader vad gäller upplåtelseform mellan inrikes och utrikes födda i åldern 15–24 år. Det är 52 procent av de inrikes födda som bor i äganderätt och 31 procent som bor i hyresrätt. Motsvarande siffror för utrikes födda är 19 respektive 67 procent.

Tabell 3.14 Andel personer i åldern 15–24 år efter hustyp och upplåtelseform

År 2023. Procent

	Inrikes födda	Utrikes födda	Samtliga
Småhus	55	22	49
Flerbostadshus	39	68	45
Övriga hus	6	9	6
Summa	100	100	100
Äganderätt	52	19	45
Bostadsrätt	17	14	16
Hyresrätt	31	67	38
Summa	100	100	100

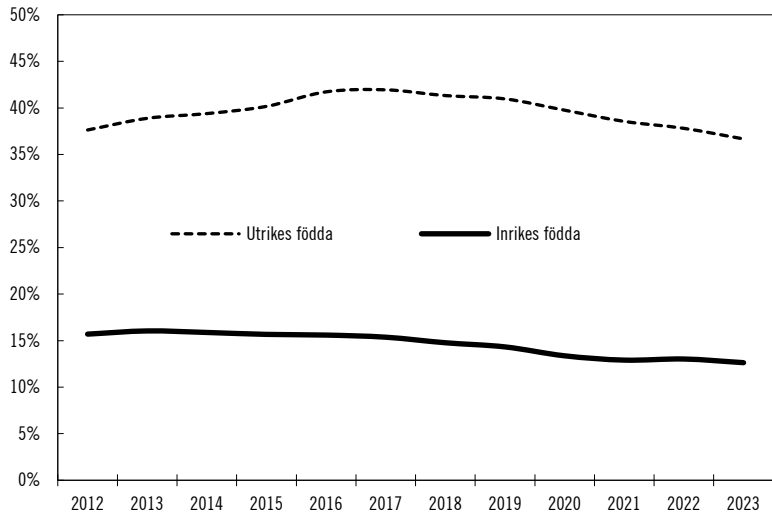
Källa: Hushållens boende, Statistiska centralbyrån.

Av Boverkets rapport Bostäder och platser för Ungdomar (2019) framgår att trångboddhet är en annan aspekt som har betydelse för boende- och livskvaliteten. Trångboddhet kan exempelvis påverka elevers skolresultat. Barn som delar rum presterar sämre än barn som inte delar rum. Dessutom kan tillgången till privat utrymme öka chanserna att påbörja högre studier.

En viktig förklaring till trångboddhet är låg inkomst. Det är även vanligare att boende i hyresrätt samt ensamstående med barn är trångbodda.

I figur 3.33 definieras trångboddhet som när det bor fler än två personer per rum med undantag för kök och vardagsrum. Det är endast personer i flerbostadshus som finns med i figuren. År 2023 var det 37 procent av de utrikes födda i åldern 15–24 år och som bor i flerbostadshus som var trångbodda. Motsvarande siffra för inrikes födda var 13 procent.

Figur 3.33 Andel trångbodda i flerbostadshus bland 15–24 åringar
År 2012–2023. Procent

Anm. Ett hushåll definieras som trångbott om det bor fler än två personer per rum med undantag för kök och vardagsrum.

Källa: Hushållens boende, Statistiska centralbyrån.

3.6 Kriminalitet och utsatthet för brott

Det är få personer som begår sitt första brott som vuxna. Delaktighet i brott börjar vanligtvis under tonåren och ökar relativt snabbt under några år, för att sedan avta vid 18–20-årsåldern. En majoritet av dem som begår brott under tonåren upphör att begå brott antingen redan som tonåringar eller under övergången till de nya roller och relationer som präglar livet som vuxen. Många av dem som begår brott som ungdomar kommer heller aldrig till rättsväsendets kännedom (Brottsförebyggande rådet, Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention, 2024:1). Att minska brottsligheten bland unga är viktigt för att förbättra ungdomars levnadsvillkor och framtida utveckling som vuxna. Regeringens strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67) fokuserar särskilt på att motverka att barn och unga socialiseras in i och rekryteras till organiserad brottslighet. Att barn och unga exponeras för kriminella beteenden i sin vardag och närmiljö ökar risken för att de ska utveckla normbrytande beteenden och själva bli delaktiga i kriminalitet. Exponeringen är särskilt påtaglig i utsatta områden, där närvaron av organiserad brottslighet är hög.

Detta leder i sin tur till en förhöjd risk på individnivå och därmed till ökad belastning på vissa samhällsviktiga skyddsfunktioner såsom socialtjänst och skola. Brottsförebyggande rådets (Brå) studie Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde (2023:13) visar att barns inträde i kriminella nätverk kan gå fort och att delaktigheten i grova brott inleds direkt efter inträdet. Enligt studien förekommer en medveten rekrytering av barn till kriminella nätverk, utförd av äldre barn och ungdomar. Genom att knyta till sig yngre barn som används i distributionen av narkotika och i annan kriminell verksamhet kan de äldre tjäna mer pengar och göra karriär inom nätverken. Äldre medlemmar blir ekonomiskt beroende av de yngres medverkan i kriminaliteten och detta blir både ett incitament för rekrytering och ett hinder för barn och unga att lämna nätverken.

I regeringens brottsförebyggande nationella strategi (skr. 2023/24:68) står sociala brottsförebyggande insatser i centrum för att bl.a. förebygga ungdomsbrottslighet med hjälp av insatser inom ramen för skolan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Strategin fokuserar också på ett stärkt föräldraansvar och förbättrat stöd till vårdnadshavare, ökade möjligheter för socialtjänsten att tidigt ge stöd och ett starkt återfallsförebyggande arbete till barn och unga. Utsatthet för brott kan leda till att ungdomar begränsar sin vardag och sitt sociala liv på ett sådant sätt att det innebär negativa konsekvenser för individen. Exempelvis kan frånvaro från skolan minska möjligheten att tillgodogöra sig utbildning och i förlängningen till goda levnadsvillkor.

3.6.1 Brottsutvecklingen

Ungdomars utsatthet för brott

Att barn och unga utsätts för brott och känner sig otrygga i sina egna bostadsområden är ett samhällsproblem. Resultaten från Brås skolundersökning om brott (SUB) 2023 visar att drygt 45 procent av eleverna i årskurs 9 uppgav att de utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Nivån har sjunkit sedan 2017 då knappt 51 procent angav att de blivit utsatta. Utsatthet för sexualbrott är 2023 på den lägsta nivån under hela mätperioden 2015–2023 (12,5 procent). Störst könsskillnader finns vid just sexualbrott där 17,9 procent av flickorna uppger att de utsatts för sexualbrott medan motsvarande siffra bland pojkarna är 7,2 procent bland elever i årskurs 9.

Enligt rapporten Mer utsatta än andra (2022) som Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit fram på uppdrag av Myndigheten för delaktighet, är det fler unga med funktionsnedsättning som är utsatta för våld från vuxna jämfört med unga utan funktionsnedsättning. Detsamma gäller i fråga om erfarenheter av sexuella övergrepp. Där angav 30 procent av unga med funktionsnedsättning att de varit utsatta jämfört med 19 procent av unga utan funktionsnedsättning.

Bland både pojkar och flickor är det vanligast att utsättas för stöldbrott (26,2 respektive 25,9 procent). Därefter är det bland pojkar vanligast att utsättas för misshandel (21,4 procent) men bland flickor är i stället sexualbrott det vanligaste (17,9 procent). Elever med utländsk bakgrund uppger utsatthet för brott i större utsträckning än elever med svensk

bakgrund. Störst andel utsatta finns bland elever vars familj har svaga ekonomiska resurser, elever med skilda eller separerade föräldrar samt elever vars ena eller båda föräldrar saknar arbete.

Eleverna som har utsatts för brott svarar ofta att brotten sker i skolmiljön. Det är den vanligaste brottsplatsen för både mindre grov och grövre misshandel samt för fysiska sexuella kränkningar bland pojkar. Det är även vanligt att utsättas för hot i skolmiljön, men också på internet och i sociala medier. För flickor är det vanligast att utsättas för fysiska sexuella kränkningar i någon annans hem. Den vanligaste brottsplatsen för rån är i utomhusmiljö. Flickor uppger generellt högre utsatthet för kränkningar i digitala miljöer än pojkar och tydligast könsskillnad framkommer i frågan om man utsatts för att någon har skickat sexuella eller avklädda bilder på sig själv utan att man själv ville det. Fyra av tio, eller 41,9 procent, av flickorna uppger att de har blivit utsatta för det, medan motsvarande andel bland pojkar är 11,3 procent. Ungefär 5,4 procent av pojkarna och 6,9 procent av flickorna uppger att de har blivit utsatta för att någon tagit bilder på dem i en känslig situation.

Det finns även data om utsatthet för brott och upplevd otrygghet i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå genomför årligen. Enligt NTU 2025 var utsattheten generellt sett större bland yngre när det gäller misshandel, hot, sexualbrott, rån, fickstöld, nätkränkning och trakasserier. Exempelvis är pojkar och män i åldern 16–19 år den grupp som i störst utsträckning uppger att de utsattes för misshandel 2024, och kvinnor i åldersgruppen 20–24 år uppger särskilt stor utsatthet för sexualbrott.

Andelen som utsatts för sexualbrott i åldersgruppen 16–19 var lägre 2024 (9,9 procent) än den var 2017 (19,7 procent). NTU redovisar också uppgifter om andelen som känner sig otrygga ute sent på kvällen. NTU 2025 visar att det är i den näst yngsta åldersgruppen (20–24 år) som störst andel upplever otrygghet (41 procent av kvinnorna och 20 procent av männen). Även en stor andel flickor och kvinnor i åldersgruppen 16–19 år upplever otrygghet (40 procent).

Det finns en svag nedåtgående trend när det gäller utsatthet för brott mot enskild person i de yngre åldersgrupperna. I NTU 2025 angav drygt 27 procent i åldersgruppen 16–19 år och drygt 27 procent i åldersgruppen 20–24 år att de minst en gång varit utsatta för brott mot enskild person.

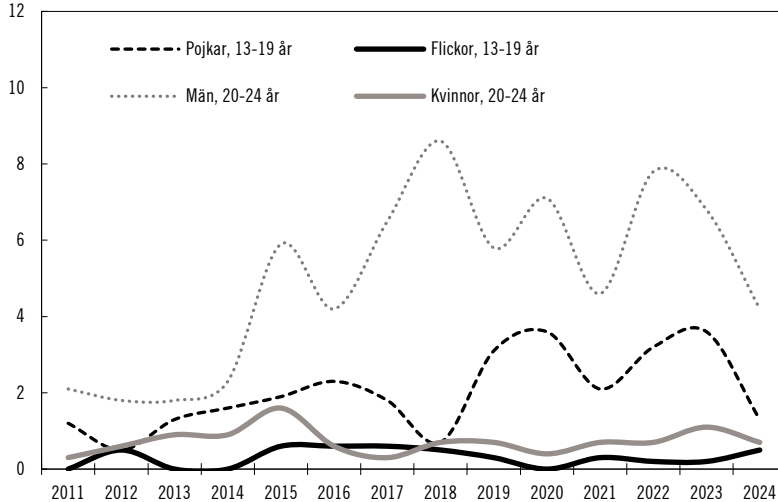
Generellt oroar sig flickor och kvinnor mer än pojkar och män för brottslighet i samhället och oron ökar med stigande ålder. För åldersgruppen 16–19 år angav 37 procent att de oroar sig för brottslighet medan motsvarande siffra för åldersgruppen 20–24 år är 48 procent. Oron för att bli utsatt för sexuella övergrepp eller våldtäkt är generellt högre bland flickor och kvinnor. I åldern 16–19 år oroar sig 18 procent av flickor/kvinnor ganska eller ofta för att utsättas för sexuella angrepp eller våldtäkt. Motsvarande siffra för åldersgruppen 20–24 år är ännu högre, 25 procent.

Dödligt våld är mycket ovanligt bland unga. Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik har det dödliga våldet minskat något sedan början av 1990-talet, och har därefter legat relativt konstant under flera år men ökat något igen från 2014 och framåt. Andelen unga 13–24 år som avlidit som följd av dödligt våld har ökat till 2,5 per 100 000 individer 2024 från 0,9 per 100 000 individer 2011, se figur 3.34 nedan.

Det är betydligt vanligare att pojkar och män i den aktuella åldersgruppen drabbas av dödligt våld än att flickor och kvinnor gör det. Andelen 2024 var 2,5 per 100 000 pojkar och 0,6 per 100 000 flickor. Bland pojkar har andelen ökat sedan 2011 men minskat mellan 2023 och 2024. Bland flickor har förändringarna över tid varit betydligt mindre.

Figur 3.34 Antal individer per 100 000 som avlidit till följd av dödligt våld

År 2011–2024. Åldersgrupp 13–24 år

Källa: Socialstyrelsen.

Ungdomars delaktighet i brott

Vid den senaste Skolundersökningen om brott, (2023) uppgav ungefär hälften (51,3 procent) av eleverna i årskurs 9 att de begått något brott (våldsbrott, stöldbrott, skadegörelse eller narkotikabrott) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket utgör ungefär samma nivå som under den övriga mätperioden.

Samtliga brottstyper utom stöld är vanligast bland pojkar, men totalt sett uppger lika stor andel pojkar som flickor att de har varit delaktiga i brott (51,3 respektive 51,2 procent). Detta skiljer sig från tidigare år då det var vanligare att pojkar uppgav delaktighet i brott än flickor. Könsskillnaderna är relativt små vid narkotikabrott, men större vid våldsbrott och skadegörelse. Bland utrikesfödda och inrikes födda med två utrikesfödda föräldrar är det en något högre andel som har uppgett delaktighet i grova våldsbrott, grov stöld och grov narkotikabrottslighet, medan det för andra typer av stöldbrott och skadegörelse är vanligare bland inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder att ha uppgett delaktighet. Delaktighet i brott är också vanligare bland elever med skilda eller separerade föräldrar, och framför allt bland elever vars familjer har svaga ekonomiska resurser.

Antalet lagföringsbeslut som berör unga mellan 15–24 år har totalt sett minskat sedan 2011 (45 090 beslut) t.o.m. 2025 (32 311 beslut). År 2016

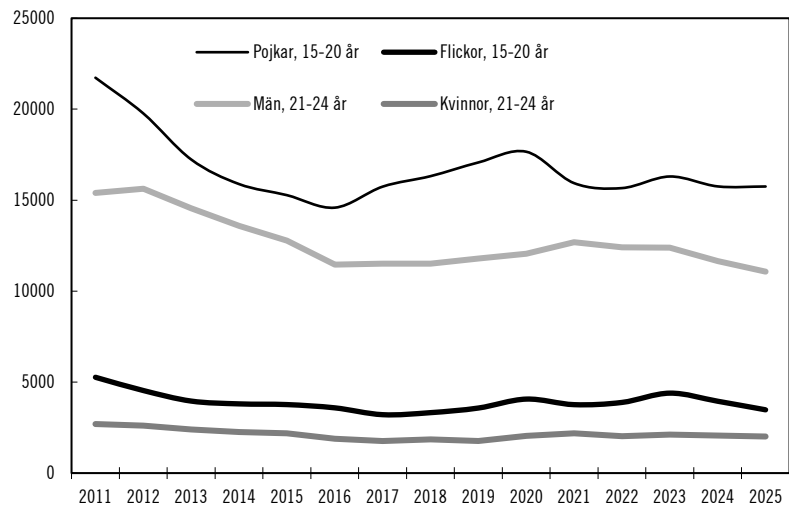
låg nivån som lägst (31 528 beslut). Efter det steg antalet något till 2020 (35 831 beslut) för att sedan minska till 2025, med en liten ökning 2023. Under hela perioden 2011–2025 har antalet lagföringsbeslut i åldersgruppen 15–24 år varit betydligt större bland pojkar och män än bland flickor och kvinnor. År 2025 var antalet beslut för flickor och kvinnor 5 486 och 26 825 för pojkar och män. Sedan 2011 har antalet lagföringsbeslut minskat bland både pojkar och män och flickor och kvinnor. Trenden uppdelat på kön följer trenden för gruppen totalt, se figur 3.35 nedan.

År 2025 var antalet lagföringsbeslut i åldersgruppen 15–20 år fler än i åldersgruppen 21–24 år, 19 231 respektive 13 080 beslut. Inom båda åldersgrupperna var det fler beslut för pojkar och män än för flickor och kvinnor. I åldersgruppen 15–20 år avsåg 15 752 lagföringsbeslut pojkar och män och 3 479 beslut flickor och kvinnor. I åldersgruppen 21–24 år avsåg 11 073 beslut samma år män och 2 007 beslut kvinnor, se figur 3.35 nedan.

Lagföringsbeslut mot ungdomar (15–20 år) utgör 17 procent av samtliga lagföringsbeslut, trots att den åldersgruppen endast utgör 8 procent av den straffbara befolkningen. Det innebär att antalet lagföringsbeslut i relation till medelfolkmängden är större i de yngre åldersgrupperna (15–17 år och 18–20 år) än i de äldre (Brå, Personer lagförda för brott 2024, 2025).

Figur 3.35 Antal lagföringsbeslut bland unga

År 2011–2025. Åldersgrupp 15–24 år

Källa: Ung i dag: Officiella kriminalstatistiken – personer lagförda för brott.

3.6.2 Skillnader mellan socioekonomiska områden

I Brås rapport Socioekonomisk bakgrund och brott (2023:3) har myndigheten gjort en kunskapssammanställning av svensk och internationell forskning om socioekonomiska faktorerens betydelse för brottslighet i allmänhet (inte bara unga) och visat att det finns ett svagt samband men att det varierar beroende på brottstyper. Svenska studier visar att risken för

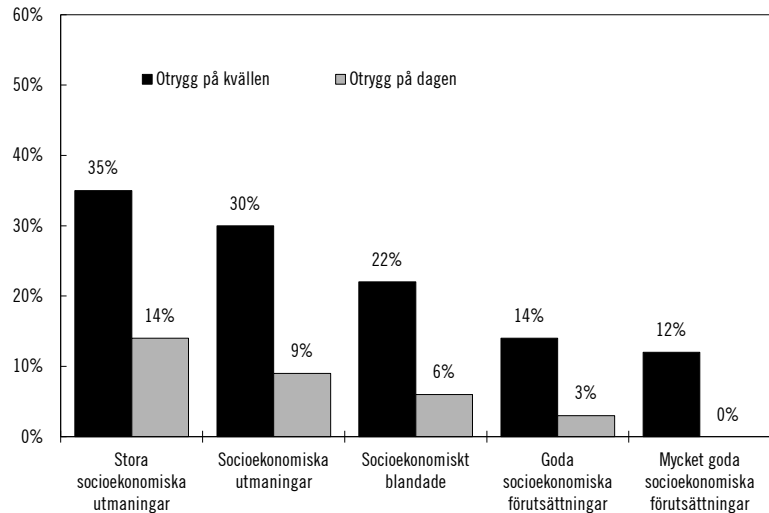
att lagföras för brott är betydligt högre bland kvinnor och män från familjer med lägst inkomst jämfört med kvinnor och män från familjerna med högst inkomst. Sedan 1950-talet finns det självrapporterad brottslighet som har kompletterat denna bild. I den senaste skolundersökningen om brott, 2023, har Brå undersökt delaktigheten i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer. Sett till den totala delaktigheten i brott är det vanligare att elever vars familj har svaga ekonomiska resurser deltar i brott jämfört med elever vars familj inte har svaga ekonomiska resurser (73,5 respektive 50,2 procent). Delaktigheten är också något högre bland elever med föräldrar som saknar eftergymnasial utbildning.

NTU från 2025 visar att bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar är andelen som känner sig otrygga vid utevistelse nästan dubbelt så stor som bland boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (40 respektive 21 procent). Därutöver är andelen personer som känner oro för att utsättas för misshandel eller rån eller stöld av eller skadegörelse på bil, eller som har avstått från någon aktivitet på grund av oro för brott större bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med boende i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar. När det gäller oro över brottsligheten i samhället och oro för att närstående ska utsättas för brott är andelen i stället något större bland boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar än bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar. I NTU undersöks också utsattheten för brott. Resultaten visar att utsatthet för egendomsbrott är vanligare bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med boende i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar. Även utsatthet för exempelvis misshandel och trakasserier är vanligare bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar.

Denna bild bekräftas av MUCF:s rapport FOKUS 2025: Olika plats – olika liv – Unga och socioekonomisk ojämlikhet, 2025. Enligt rapporten uppger var femte ung att han eller hon känner sig otrygg utomhus i sitt bostadsområde på kvällen. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever i högre grad otrygghet både kvälls- och dagtid i sitt bostadsområde jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, se figur 3.36 nedan.

Figur 3.36 Andel unga som oftast eller alltid är otrygga i det området där de bor

År 2024. Åldersgrupp 15–25 år. Procent

Källa: MUCF Fokus 2025, Olika plats – olika liv, Unga och socioekonomisk ojämlikhet.

Det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever närvaro av kriminella gäng och narkotikaförsäljning som ett problem i området där de bor jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Var tredje ung anger att de har utsatts för orättvis behandling så att de har känt sig kränkta. Bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar är det vanligare att ha utsatts för orättvis behandling av tull eller polis jämfört med bland unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

3.7 Ungdomars fritid och det unga civilsamhället

Det ungdomspolitiska målet om att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor innebär bl.a. att ungdomar ska ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter, i form av idrott och kultur m.m. Alla barn har enligt barnkonventionen rätt till lek, rekreation, vila och fritid och konventionsstater ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till rekreations- och fritidsverksamhet.

För att nå det målet behöver flera viktiga delar av ungas liv fungera på ett bra sätt, t.ex. uppväxtvillkoren, skolgången och övergången in i arbetslivet. Unga behöver ekonomisk trygghet och möjlighet att vara inkluderade och delaktiga i samhället. Men ett gott liv handlar också om hälsa, nära relationer, framtidstro och en meningsfull fritid – delar av livet som ligger mer nära det privata. MUCF:s rapport *Så tycker unga 2025 – Hälsa, fritid och framtid* (2025) fokuserar på just de delarna och resultatet visar att de flesta unga är nöjda med livet och ser ljusst på sin framtid. Många tycker även att de har goda möjligheter att påverka hur livet blir. En

majoritet av unga är nöjda med sin fritid, hälften av unga tycker att de har lagom mycket fritid. De allra flesta unga tycker det är viktigt att ha roligt på fritiden, men också att den ger möjlighet till vila och återhämtning. Fritiden spelar en viktig roll för ungas hälsa, en meningsfull fritid kan skapa gemenskap och motverka psykisk ohälsa och utanförskap. Fritidsaktiviteter är även viktiga för ungas avkoppling och personliga och sociala utveckling. De bidrar till informellt lärande och kan ge färdigheter inom lagarbete, ledarskap och interkulturell kompetens. Fritiden kan också vara en viktig arena för unga flickor/kvinnor och pojkar/män att känna inflytande över sitt eget liv och sin delaktighet i det demokratiska samhället.

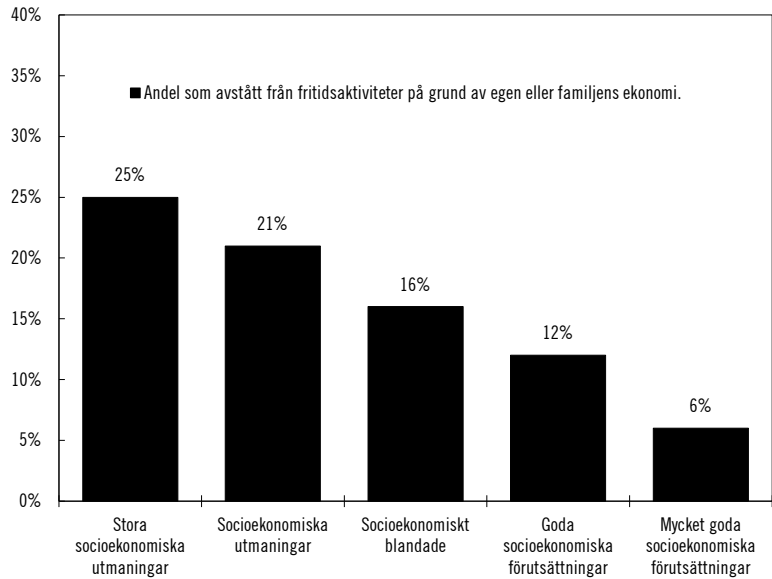
Attityd- och värderingsstudien visar också att det blivit viktigare för unga att hitta en balans mellan fritid och arbetsliv – det har till exempel blivit vanligare bland unga att instämma i påståendet ”vi bör arbeta mindre och ha mer fritid”. Det är också vanligt att unga tycker det är viktigt att ett arbete kan kombineras med fritid för att de ska tycka att det är intressant (MUCF 2025).

3.7.1 Fritid, kultur och religion

Fritiden är en viktig del av livet som ger utrymme för en mängd olika aktiviteter, både organiserade och spontana. Enligt statistik från MUCF uppger de flesta unga, 74 procent, att de är nöjda med sin fritid 2024. Mellan 1997 och 2024 har andelen som är nöjda med sin fritid varierat mellan 64 och 75 procent utan att det finns någon tydlig trend att andelen ökar eller minskar över tid. Det är något vanligare att pojkar är nöjda med sin fritid jämfört med flickor 2024. Andelen som är nöjda är störst bland unga i åldern 16–19 år. Bland dem är 80 procent nöjda med fritiden. Bland unga som är 20–24 år är andelen nöjda något lägre och den är ännu lägre bland unga i åldern 25–29 år, av dem är 70 procent nöjda.

MUCF:s rapport FOKUS 2025: Olika plats – olika liv – Unga och socioekonomisk ojämlikhet (2025) visar att andelen unga som är nöjda med sin fritid skiljer sig åt mellan områdestyper och ökar ju bättre områdets socioekonomiska förutsättningar är. Andelen som är nöjda är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 87 procent. Lägst är andelen unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 76 procent, vilket kan jämföras med 81–83 procent i områden med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden i nöjdhet finns enbart för flickor och där är skillnaden mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar stor, 89 jämfört med 72 procent. Även nöjdheten med utbudet av fritidsaktiviteter varierar mellan områden. Det är en högre andel unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som tycker att utbudet av fritidsaktiviteter är bra jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 76 jämfört med 60 procent. Ekonomi är ett vanligt hinder för ungdomar att påbörja en fritidsaktivitet i områdena med socioekonomiska utmaningar, 25 procent av unga i områden med stora utmaningar anger att ekonomin varit ett hinder, medan endast 6 procent av unga i områden med mycket goda förutsättningar anger det, se figur 3.37 nedan.

Figur 3.37 Andel unga som avstått från fritidsaktiviteter på grund av egen eller familjens ekonomi
 År 2024. Åldersgrupp 16–25 år. Procent

Källa: MUCF Fokus 2025: Olika plats – olika liv, Unga och socioekonomisk ojämlikhet.

Av MUCF:s rapport *Så tycker unga 2025 – Hälsa, fritid och framtid (2025)* framgår att de flesta unga tycker att det är viktigt att ha roligt och få tid för vila och återhämtning under fritiden. Många unga tycker också det är viktigt att umgås med andra som de delar intressen med, att de får uttrycka sin personlighet och att de får lära sig nya saker som de är intresserade av. Ungar anser att det är minst viktigt att de har nytta av det de gör på fritiden i framtiden eller att de bidrar till bättre villkor för andra.

Drygt hälften av de unga, 56 procent, anger att de upplever att de har lagom mycket fritid och 30 procent av unga tycker att de ofta har lite fritid. Det är mindre vanligt att unga tycker de har mycket fritid, vilket 14 procent tycker. Det är vanligare att pojkar tycker att de har mycket fritid eller att de har lagom mycket fritid än att flickor tycker det. Bland flickor är det i stället vanligare att uppleva att de har lite fritid.

Andelen unga i åldern 16–25 år som är ute i naturen varje vecka ökade från 20 procent 2018 till 34 procent 2024. Andelen som idrottade i någon förening minskade från 36 procent 2009 till 27 procent 2024. Minskningen har skett i åldersgruppen 20–25 år, men är oförändrad bland de yngre. Cirka två av tre ungdomar idrottar utanför en förening och andelen har varit stabil under perioden. År 2024 var andelen som idrottar varje vecka större bland unga i åldersgruppen 16–19 år jämfört med unga i åldern 20–25 år, 68 respektive 62 procent. Andelen är större bland pojkar än flickor i båda åldersgrupperna. Samtidigt har allt färre varit medlemmar i en förening, vilket minskat från ca 69 procent till 46 procent under perioden 2007–2024 (www.ungidag.se).

MUCF:s rapport *Hot och hat mot civila samhället (2025)* visar att föreningar riktade till barn och unga är mer utsatta av hot och hat än

föreningar för vuxna och äldre. Hela 27 procent av föreningar för barn och unga uppger att de utsatts för våld, skadegörelse eller stöld, jämfört med 14 procent för vuxenföreningar och 8 procent för föreningar riktade mot äldre. Även när det gäller hot och trakasserier är siffran högre för unga, 21 procent jämfört med 16 respektive 8 procent för de andra grupperna. Idrottsföreningar pekas ut som särskilt utsatta för våld, skadegörelse och stöld. MUCF understryker att konsekvenserna av utsattheten drabbar både de engagerade individerna och deras familjer och närstående. Effekterna kan bli att färre väljer att engagera sig ideellt i framtiden vilket kan bli ett hot mot både individens hälsa och folkhälsan i stort.

Enligt den nationella ungdomsenkäten från 2024 var det en större andel flickor än pojkar som besökte bibliotek i åldersgruppen 16–19 år, 28 respektive 19 procent. I åldersgruppen 20–25 år fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan könen samma år. Andelen unga som besöker bibliotek är högst i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 43 procent, följt av unga i områden med socioekonomiska utmaningar, 35 procent. I områden med blandade, goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar besöker mellan 22 och 24 procent av de unga bibliotek varje månad. Skillnaden på 21 procentenheter mellan områdestyperna kan jämföras med skillnaden mellan landsbygdskommuner och storstadskommuner (se avsnitt 3.1.1) på 5 procentenheter, dvs. det är inte var man bor geografiskt i landet som avgör utan i vilket socioekonomiskt område man bor (MUCF, FOKUS 2025: Olika plats – olika liv – Ung och socioekonomisk ojämlikhet, 2025).

Ungefär 10 procent av unga i åldern 16–25 år besökte en fritidsgård eller ungdomens hus varje månad 2024. Andelen har varit stabil under perioden 2007 till 2018, för att sedan minska 2021 och öka igen 2024. Besöksmönstret för fritidsgårdar och ungdomens hus liknar biblioteksbesök. Det är betydligt vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar besöker fritidsgårdar eller ungdomens hus (22 respektive 16 procent) jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (7 respektive 6 procent).

Andelen unga i åldern 16–25 år som konsumerar kultur varje månad (går på konsert, teater, museum eller utställning) minskade från 15 procent 2018 till 7 procent 2021 för att öka igen till drygt 21 procent 2024 vilket är högst under hela perioden 2007–2024. Här finns det inga tydliga skillnader mellan olika områdestyper. Bokläsandet har en minskande trend, andelen unga i åldern 16–25 år som läser böcker varje vecka minskade från 59 procent 2007 till 30 procent 2024. Andelen som 2024 uppgav att de läser böcker varje vecka är något större i åldersgruppen 20–25 år jämfört med åldersgruppen 16–19 år, 32 respektive 27 procent. Det är en större andel bland flickor jämfört med pojkar som läser böcker varje vecka i båda åldersgrupperna. Andelen unga i åldern 16–25 år som skriver varje vecka minskade från drygt 49 procent 2007 till ca 10 procent 2009 för att sedan öka till 22 procent 2012 och minska till 12 procent 2024. Under perioden 2007–2024 var det en större andel flickor än pojkar i åldersgruppen 16–25 år som skriver varje vecka. År 2024 är andelen 15 procent bland flickor och 9 procent bland pojkar.

Andelen unga i åldern 16–25 år som utövar kultur varje vecka var 27 procent 2024. Andelen har minskat något jämfört med 2018. Åren 2007 samt 2012–2024 var det en större andel flickor än pojkar som utövade

kultur i åldersgruppen 16–25 år. Vad som anges i undersökningarna om kulturutövande varierar något i olika undersökningsomgångar.

Myndigheten för kulturanalys har i sina rapporter Barns kulturvanor (Kulturfakta 2025:7) och Ungas kulturvanor (Kulturfakta 2025:1) också belyst skillnader i barn och ungas kulturvanor bl.a. utifrån demografiska, socioekonomiska och geografiska faktorer. Enligt rapporten om Barns kulturvanor är flickor mer kulturaktiva än pojkar, barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning mer kulturaktiva än barn till föräldrar utan sådan utbildning, och barn i storstäder oftare deltagare i kulturaktiviteter än barn i glesbygd. Rapporten visar också att inrikes och utrikes födda barn delvis har skilda kulturvanor. Rapporten om Ungas kulturvanor visar bl.a. stor stabilitet över tid vad gäller ungas kulturaktiviteter med undantag av nedgången under pandemin. Nu framgår att de flesta av ungas kulturaktiviteter motsvarar eller överträffar nivåerna före pandemin. Det finns skillnader i ungas kulturvanor mellan olika åldersgrupper, mellan kön, och mellan unga som bor i stad eller på landsbygd. Generellt sett är unga mer kulturaktiva jämfört med befolkningen som helhet. I topp bland de 21 beskrivna kulturaktiviteterna ligger lyssna på musik, se på film och spela tv-spel. Rapporten visar bl.a. att besöken på bibliotek liksom biobesöken har minskat över tid, medan museibesöken ökat på senare tid.

I MUCF:s attityd- och värderingsstudie (2025) tillfrågas unga om hur viktig religion är i deras liv, om de är troende och i vilken utsträckning de deltar i religiösa sammankomster. Av unga i åldern 16–29 år angav 22 procent 2024 att religion är ganska eller mycket viktig för dem. Detta är en ökning med 3 procentenheter sedan 2018. Ökningen ska tolkas med försiktighet. Den är statistiskt säkerställd bara för pojkar i den yngsta åldersgruppen 16–19 år där andelen ökade från 17 till 27 procent mellan åren.

Andelen unga som uppgav att de är troende är något större 2024 jämfört med 2018. År 2018 uppgav 17 procent av unga att de var troende och 2024 var andelen 21 procent. Det var vidare 15 procent av de unga som uppgav att de inte vet om det finns någon gud, men att de tror att det finns en högre makt eller andevärld. Det kan även nämnas att 39 procent av de unga som är troende regelbundet deltar i religiösa sammankomster. Motsvarande siffra 2018 var 31 procent. MUCF:s attityd- och värderingsstudie (2025) säger däremot inget om vad unga lägger i begreppet tro – vad en sådan tro riktas mot eller om unga ser sig som tillhörande någon viss religion.

3.7.2 Idrott och friluftsliv

Under hela perioden 2007 till 2024 har andelen unga som idrottade i förening varit större i åldersgruppen 16–19 år än i åldersgruppen 20–25 år (Ungdomsenkäten 2024). År 2024 var andelen 38 procent i åldern 16–19 år och 19 procent i åldern 20–25 år. Bland unga i åldersgruppen 20–25 år är andelen mindre jämfört med 2018, i åldersgruppen 16–19 år har andelen inte förändrats. År 2024 var det en större andel pojkar jämfört med flickor som idrottade i förening i båda åldersgrupperna. I åldersgruppen 16–19 år var andelen 42 procent bland pojkar och 33 procent bland flickor. I åldersgruppen 20–25 år var andelen 23 procent bland pojkar och 16 procent bland flickor. Åren 2009–2018 fanns inga statistiskt säker-

ställda skillnader mellan flickor och pojkar inom någon av åldersgrupperna. Det finns en svag nedåtgående trend bland unga som idrottar i förening även om det varit en svag uppgång sedan 2021, framför allt för pojkarna i båda åldersgrupperna.

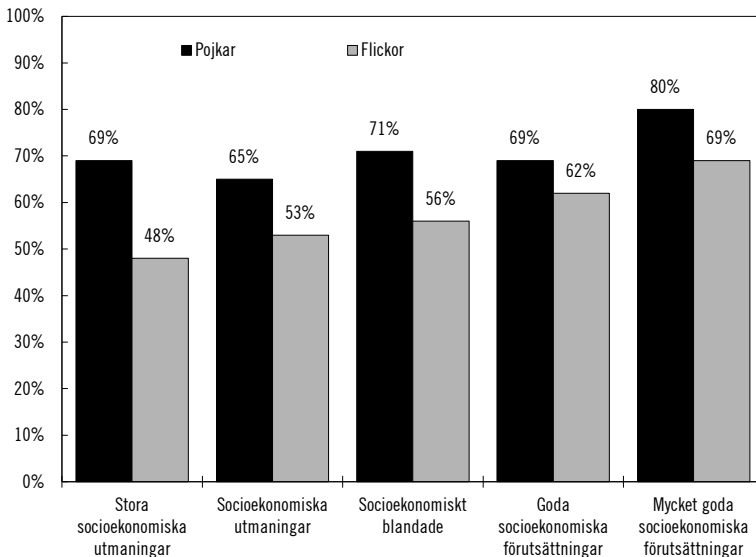
Bland unga 16–25 år som idrottade i förening fanns under åren 2009–2024 inga statistiskt säkerställda skillnader mellan unga med svensk bakgrund och unga med utländsk bakgrund. Andelen 2024 var större bland pojkar än bland flickor, både med svensk bakgrund och med utländsk bakgrund. Bland pojkar med utländsk bakgrund var andelen som idrottar i förening 33 procent, jämfört med 17 procent bland flickor. Bland pojkar med svensk bakgrund var andelen som idrottar i förening 31 procent, jämfört med 25 procent bland flickor.

Ännu mindre skillnad finns mellan åldersgrupperna 16–19 år och 20–25 år i andelen som idrottade utanför en förening. År 2024 var andelen pojkar som idrottade utanför en förening större i både den yngre och den äldre åldersgruppen. Bland unga 16–19 år var andelen bland pojkar 67 procent, jämfört med 47 procent bland flickor. Bland unga 20–25 år var andelen bland pojkar 61 procent, jämfört med 54 procent bland flickor.

Trots att statistiken i sin helhet inte visar på skillnader i idrottande mellan ungdomar med svensk eller utländsk bakgrund har man sett skillnader när man studerat andelen unga som idrottar eller motionerar varje vecka i olika områdestyper. Andelen unga som idrottar eller motionerar är högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med de andra övriga fyra områdestyperna, se figur 3.38 nedan.

Figur 3.38 Andel unga som idrottar eller motionerar varje vecka

År 2024. Åldersgrupp 16–25 år. Procent

Källa: MUCF Fokus 2025, Olika plats – olika liv, Unga och socioekonomisk ojämlikhet.

I alla områdestyper är andelen pojkar som idrottar högre jämfört med flickor. Dessutom är skillnaden mellan områdestyperna större bland

flickorna än pojkarna. Bland flickor idrottar 48 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med 62–69 procent i områden med goda eller mycket goda förutsättningar. Bland pojkar är andelen som idrottar 80 procent i områden med mycket goda förutsättningar, jämfört med 65–71 procent i de övriga områdestyperna.

Bland unga är 73 procent ute i naturen (t.ex. skogspromenader, vandring, fiske eller jakt) minst en gång varje månad. Det är en högre andel unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som är ute i naturen varje månad (81 procent) jämfört med unga som bor i andra områdestyper. Andelen unga som är ute i naturen varje månad är lägst bland dem som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar (62 procent) (MUCF, FOKUS 2025: Olika plats – olika liv – Unga och socioekonomisk ojämlikhet, 2025).

3.8 Ungdomars makt och inflytande

3.8.1 Makt att forma sina liv

Den andra delen av det ungdomspolitiska målet avser ungdomars makt att forma sina liv och innebär att alla ungdomar ska ha samma möjlighet att – oberoende av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder – vara självständiga, göra självständiga val och kunna ta ansvar för sina handlingar (prop. 2013/14:191). Även det jämställdhetspolitiska delmålet om att kvinnor och män ska ha samma makt och inflytande (skr. 2016/17:10) är relevant för ungdomars makt att forma sina liv.

Unga måste betraktas som en mångfald individer, stödjas att bli självständiga och ha möjlighet att vara delaktiga i samhällsutvecklingen. Demokratin behöver ungas deltagande både som framtida maktbärare och som viktiga aktörer här och nu. Allt fler unga bedömer att de har möjlighet att påverka politiska beslut och intresset för politik befinner sig på historiskt höga nivåer. Samtidigt bedömer socioekonomiskt utsatta grupper att de har mindre möjlighet till att påverka och upplever att de lyssnas på i mindre utsträckning än andra unga.

I MUCF:s rapport, Så tycker unga 2025 – Demokrati och viktiga samhällsfrågor (2025) har ett index skapats för att ge en bild av ungas genomsnittliga attityd när det gäller jämställdhet och könsnormer. Det visar att ungas inställning till jämställdhet kan beskrivas som överlag positiv. Flickor är dock i större utsträckning positivt inställda till jämställdhet jämfört med pojkar. Det finns exempelvis tydliga skillnader i synen på vikten av att pojkar är manliga och flickor är kvinnliga, det är betydligt vanligare att pojkar anser att det är viktigt jämfört med flickor. Det är också vanligare att pojkar tycker att jämställdheten har gått för långt. Även om andelen är liten är det vanligare att pojkar instämmer i att kvinnor bör ta större ansvar än män i hemmet. Det finns skillnader i hur män respektive kvinnor ser på vikten av att flickor är kvinnliga och pojkar manliga i båda jämförelsegrupperna (16–19 år och 20–25 år), men skillnaderna är tydligare i den yngre än i den äldre gruppen. När det gäller påståendet om att kvinnor ska ta större ansvar för sysslor i hemmet finns ingen skillnad i pojkars/mäns och flickors/kvinnors syn. I den jämställd-

hetsundersökning som Jämställdhetsmyndigheten genomförde 2022 konstateras det att skillnaderna i attityder till jämställdhet är större mellan unga pojkar och män och flickor och kvinnor än de är mellan könen i äldre åldersgrupper (Jämställdhetsundersökningen 2022 – Om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa, 2022:26).

3.8.2 Inflytande över samhällsutvecklingen

Den tredje delen av det ungdomspolitiska målet, att alla ungdomar ska ha inflytande över samhällsutvecklingen, innebär en uttalad målsättning att ungdomar ska finnas med i samhällsbygget och att ungdomar har en uttalad rätt till inflytande. Alla ungdomar ska ha goda möjligheter att vara med och påverka beslutsfattande på alla nivåer i samhället. Unga kvinnor och män ska ha förutsättningar att delta i politiska beslutsprocesser, vara representerade i de folkvalda församlingarna och ha inflytande i frågor som har betydelse för samhället i stort. Ungdomars deltagande i de folkvalda politiska församlingarna är avgörande för en livskraftig demokrati. Ett ungdomsperspektiv ska främjas inom den regionala utvecklingspolitiken. Kommuner och regioner är nyckelaktörer när det gäller arbete för barn och ungdomar. De behöver därför ha god kunskap om vad ett barn- respektive ungdomsperspektiv innebär och hur dessa kan integreras i beslut och insatser, liksom om metoder för att föra dialog med barn och ungdomar. Unga kvinnor och mäns inflytande och delaktighet är prioriterade områden inom det europeiska och internationella samarbetet. Bland de europeiska ungdomsmålen syftar mål 9 till att ungdomars demokratiska deltagande och självständighet bör stärkas och EU:s ungdomsstrategi anger att integrering av ungdomsfrågor endast blir effektiv om den också garanterar att unga människor får inflytande över alla de politikområden som påverkar dem. Mål 16 i Agenda 2030 innefattar att säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer. Ungas delaktighet i samhällsbygget handlar inte enbart om att ta tillvara synpunkter, idéer och förslag. Det handlar även om att ta tillvara ungdomars egen initiativkraft. Genom att stärka ungas möjligheter att delta i samhällets beslutsprocesser kan kunskapen om ungdomars förutsättningar och behov öka, vilket i sin tur bidrar till bättre beslutsunderlag och mer ändamålsenliga beslut, detta dessutom säkrar det demokratiska systemets överlevnad, med tillväxt av personer som vill engagera sig. Rätten för alla barn och unga att bli hörda och att tas på allvar utgör dessutom en utgångspunkt i barnkonventionen. I direktiv till utredningar som berör barn och unga ska det anges att erfarenheter och åsikter ska hämtas in från barn och unga.

Ungas ideella engagemang har minskat över tid. Vid en undersökning av SOM-institutet vid Göteborgs universitet 2022 uppgav 54 procent av de tillfrågade unga personerna, som var mellan 16 och 29 år, att de var medlemmar i en förening eller organisation, vilket var något lägre än för befolkningen som helhet där andelen var 67 procent (SOM undersökningarna). Undersökningen visade även att andelen unga som var medlemmar i en förening eller organisation förefaller ha minskat relativt kraftigt över tid, från 76 procent 1998 till 54 procent 2022.

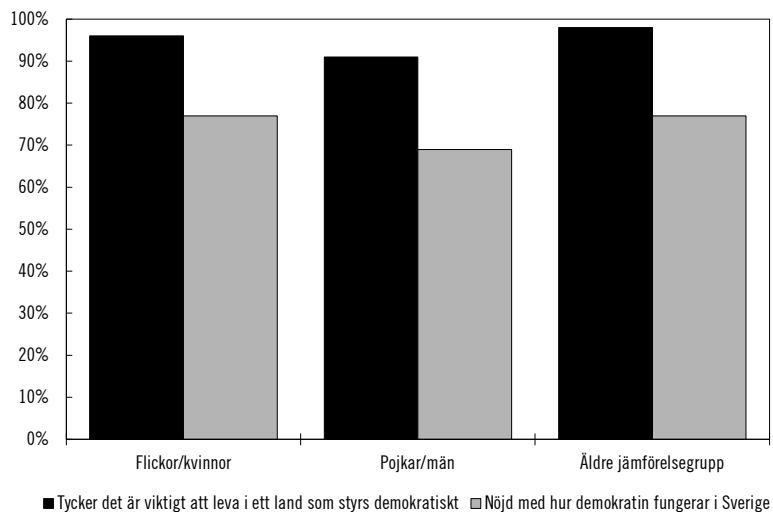
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) gjorde 2022 på uppdrag av regeringen en samlad analys av kunskapsläget om ungas organisering och politiska deltagande. Resultatet visade att många ungdomar är medlemmar i någon politisk eller social organisation, men ännu fler, nästan tre av fyra är engagerade i någon form av politisk eller medborgerlig aktivitet (Forte, Ungas organisering och politiska deltagande – En kunskapsöversikt, 2022). Dagens unga skiljer sig inte nämnvärt i nivåer av politiskt intresse och engagemang i jämförelse med tidigare ungdomsgenerationer eller ens i förhållande till vuxna. Samtidigt är politiskt intresse ojämnt fördelat och beroende av främst familjebakgrund och utbildningsnivå.

MUCF:s rapport Så tycker unga 2025 – Demokrati och viktiga samhällsfrågor (2025) ger en viktig inblick i hur dagens unga ser på samhället och demokratin, och visar bl.a. att de flesta unga i Sverige har en optimistisk syn på sin egen framtid men att betydligt färre känner samma optimism inför framtiden i Sverige och världen. Unga anser att sjukvård är den viktigaste samhällsfrågan följd av skola och utbildning. Trygghet samt lag och ordning är några av de samhällsfrågor som har blivit viktigare jämfört med när undersökningen som ligger till grund för rapporten gjordes förra gången, 2018. Det har också blivit något vanligare att unga oroar sig för krig och terrorism och att de tycker att försvaret är en viktig samhällsfråga.

Sju av tio unga är nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige och nio av tio tycker det är viktigt att leva i ett land som är demokratiskt, se figur 3.39 nedan.

Figur 3.39 Andel unga som tycker att det är viktigt att leva i ett land med demokrati och som är nöjda med hur demokratin fungerar

År 2024. Åldersgrupp 16–29 år. Procent

Källa: MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2024.

Sex av tio unga är intresserade av politik eller samhällsfrågor i Sverige men bara en av fem anser att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer.

Enligt MUCF:s ovan nämnda rapport var det en större andel unga i åldern 20–25 år som var intresserade av samhällsfrågor jämfört med unga i åldern 16–19 år, 65 respektive 54 procent 2024. Andelen unga mellan 16–25 år som är intresserade av vad som händer i andra länder var samma år 65 procent. Andelen minskade från 70 procent 2007 till 56 procent 2009, men har sedan ökat fram till 2024. Det fanns ingen skillnad varken mellan könen eller om man är född i eller utanför Sverige för dessa indikatorer

Medlemskap i politiska partier

Enligt SCB:s Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) var 4 procent i åldersgruppen 20–24 år och 3,4 procent i åldersgruppen 16–19 år medlemmar i ett politiskt parti 2024. Andelen unga med utländsk bakgrund (ungdomar som är födda utomlands eller har båda föräldrar som är födda utomlands) som var medlemmar i ett politiskt parti var 5,6 procent och 3 procent bland unga med svensk bakgrund. I alla grupper är utvecklingen relativt stabil.

Det är fler som är intresserade av politik än som har ett intresse för att vara medlemmar och aktiva inom politiken. Andelen unga mellan 16 och 25 år som är intresserade av politik var 47 procent 2024. Det är en ökning från 2009 då andelen var 35 procent. Det var en något större andel bland unga i åldersgruppen 20–25 år jämfört med unga i åldersgruppen 16–19 år som var intresserade av politik 2024, 50 respektive 43 procent. Det finns skillnader i intresse för politik och samhällsfrågor mellan pojkar och flickor. Andelen som är intresserade är större bland pojkar än bland flickor, både när det gäller intresse inom Sverige, i Europa och världen.

Enligt rapporten Så tycker unga 2025 – Demokrati och viktiga samhällsfrågor (2025) tycker många unga att medborgare har ett ansvar att göra sin röst hörd och att veta hur landet styrs samt ta ställning till viktiga samhällsfrågor. Samtidigt upplever många att avståndet till politiker är stort. Andelen unga 16–25 år som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till beslutsfattare i kommunen var 12 procent 2024. Andelen har minskat jämfört med 2021 då 16 procent upplevde att de hade möjlighet att föra fram sina åsikter. Andelen unga 16–25 år som vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun var 43 procent 2021. Andelen är lägre än 2015 då den var 46 procent.

Ungas politiska representation

Andelen nominerade till riksdagsvalet 2022 var större i åldersgruppen 20–24 år än i gruppen 18–19 år, 3,3 respektive 0,7 procent. Det var något fler pojkar än flickor som nominerades i åldersgruppen 20–24 år. I gruppen 18–19 år var det knappt någon skillnad mellan könen. Andelen som blev invalda i åldersgruppen var 0,6 procent.

Andelen unga 18–24 år som nominerades i val till kommunfullmäktige 2022 var 3,2 procent och andelen pojkar var något högre än andelen flickor. Andelen som blev valda in i kommunfullmäktige i åldersgruppen

var samma år något lägre, 2,5 procent med samma könsfördelning som när det gäller nominering.

Till regioner var andelen för nomineringar 3,7 procent, också där något högre andel pojkar än flickor, medan andelen för invalda var 2,1 procent.

Under den senaste mandatperioden, 2018 till 2022, avgick 194 ledamöter på kommunal nivå i åldersgruppen 18–24 år. Det motsvarar en andel om 42,4 procent bland de invalda, vilket är en något lägre andel än under mandatperioden 2014 till 2018. Under mandatperioden 2018 till 2022 avgick 20 ledamöter på regionnivå i åldersgruppen 18–24 år. Det motsvarar en andel om 38,5 procent av invalda, vilket är en något lägre andel än under mandatperioden 2014 till 2018. Det var en något större andel flickor än pojkar som avgick från regionerna under mandatperioden, 38,9 respektive 37,5 procent. Endast en kvinnlig ledamot på riksnivå i åldersgruppen 18–24 år avgick under den senaste mandatperioden, vilket utgjorde 16,7 procent av invalda. Andelen unga som blir nominerade följer inget tydligt socioekonomiskt områdesmönster. Andelen nominerade unga är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (0,14 procent) och högst i socioekonomiskt blandade områden (0,29 procent).

Ungas valdeltagande

Enligt statistik från SCB var det 45,7 procent av unga i åldern 18–24 år som valde att rösta i 2024 års Europaparlamentsval. I 2019 års Europaparlamentsval var motsvarande andel 44,4 procent. I 2022 års kommunfullmäktigeval var det 76,4 procent av de unga i åldern 18–24 år som valde att rösta. Det är en viss minskning jämfört med 2018 då 80,6 procent av de unga i åldersgruppen valde att rösta. Till regionfullmäktige var det 75,8 procent av de unga i åldern 18–24 år som röstade 2022. Det är en viss minskning jämfört med 2018 års regionfullmäktigeval då 80,4 procent av dem i åldersgruppen röstade, men en ökning sedan 2002. I riksdagsvalet 2022 var det 82,7 procent av de unga i åldern 18–24 år som valde att rösta. Det är en liten minskning jämfört med 2018 års riksdagsval då 85,8 procent av dem i åldersgruppen valde att rösta. Det finns ett tydligt mönster i valdeltagandet. Högst deltagande är det i riksdagsvalet följt av kommunfullmäktige och regionfullmäktige. Lägst deltagande är det i Europaparlamentsvalet. Detta mönster speglar troligen upplevd relevans och närhet till beslutsfattandet.

Den mest slående observationen är skillnaden mellan valdeltagande i Europaparlamentsval (45,7 procent 2024) och nationella val (82,7 procent i riksdagsvalet 2022). Detta gap på nästan 40 procentenheter indikerar att unga upplever valen till Europaparlamentet som mindre relevanta eller engagerande. Dessa skillnader kan bero på att ungdomar upplever ett större avstånd till EU-institutionerna samt avsaknad av direkta konsekvenser för vardagslivet. Det kan också vara effekten av att det är mindre mediebevakning av EU-frågor än av nationella frågor och att det därför finns mindre kunskap om EU:s funktionssätt och påverkan.

SCB:s valanalyser visar att det finns tydliga skillnader mellan könen. Kvinnor röstar i högre utsträckning än män i samtliga valtyper och över tid. Detta gäller både inrikes och utrikes födda. Möjliga förklaringar kan vara högre utbildningsnivå och större politiskt engagemang bland unga kvinnor än bland unga män.

Det är ett relativt stort gap i valdeltagande mellan inrikes och utrikes födda unga. Utrikes födda unga har mycket lågt valdeltagande i Europaparlamentsvalet (24–31 procent), vilket kan indikera dubbelt utanförskap (både som unga och som utrikes födda), se tabell 3.15 nedan.

Tabell 3.15 Valdeltagande i riksdagsval och europaparlamentsval

Åldersgrupp 18–24 år. Procent

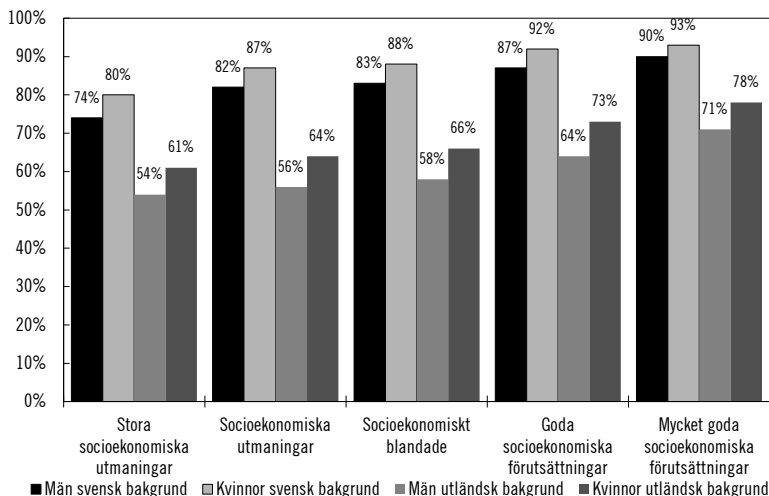
Riksdagen	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Män, inrikes född	71	74	79	81	85	84
Kvinnor, inrikes född	73	79	83	86	90	89
Män, utrikes född	52	57	69	61	68	56
Kvinnor, utrikes född	62	58	70	69	73	63
Europaparlamentet	2004	2009	2014	2019	2024	
Män, inrikes född	25	39	44	43	46	
Kvinnor, inrikes född	31	39	49	50	52	
Män, utrikes född	11	28	26	24	24	
Kvinnor, utrikes född	11	31	38	30	31	

Källa: Statistiska centralbyrån.

Även socioekonomiska faktorer påverkar ungas demokratiska deltagande. Figur 3.40 visar på omfattande skillnader i valdeltagande i olika socioekonomiska områden. Diagrammet visar en trappa där varje steg upp på den socioekonomiska skalan motsvarar en ökning i valdeltagande. Det är 26 procentenheters skillnad mellan valdeltagandet bland unga i områden med stora utmaningar och unga i områden med mycket goda förutsättningar.

Figur 3.40 Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga och områdestyp

År 2022. Åldersgrupp 18–25 år. Procent

Källa: MUCF Fokus 2025, Olika plats – olika liv, Unga och socioekonomisk ojämlikhet.

3.9 Sammanfattning

Som framgår av avsnitt 1.1 är det övergripande målet för ungdomspolitikerna att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, ha makt att forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen. Ungdomar ska så långt det är möjligt ha tillgång till hälsa, utbildning, arbete, bostad, trygghet, kultur, fritid, sitt språk, möjlighet till delaktighet och inflytande samt ett liv fritt från diskriminering. Denna skrivelse belyser ungdomars levnadsförhållanden inom flertalet områden. Skrivelsen visar att det finns skillnader i levnadsförhållanden mellan ungdomar i Sverige. Det finns exempelvis skillnader i levnadsvillkor beroende på var i landet man bor. Drygt hälften av ungdomarna bor i storstadsregionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne och 11 procent bor i Norrland. De största regionala skillnaderna i levnadsvillkor finns dock inte mellan storstad och landsbygd, utan mellan unga som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Ungefär 17 procent av ungdomarna bor i områden med socioekonomiska utmaningar.

Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor

En god hälsa är en grundförutsättning för att målet ska kunna nås. Hälsa omfattar många olika aspekter, inklusive psykisk, fysisk samt sexuell och reproduktiv hälsa. Det handlar också om andra faktorer som kost och fysisk aktivitet, övervikt, alkohol, narkotika, tobak, spel, sexuella och reproduktiva rättigheter, fysiskt och psykiskt våld samt hedersrelaterat våld och förtryck. Ungdomars hälsotillstånd visar på flera betydelsefulla utvecklingstrender. Även om många ungdomar bedömer sin allmänna hälsa som god finns det underliggande förändringar som väcker frågor om ungas psykiska välbefinnande och livsstil. Omkring 76 procent av ungdomarna bedömer sin allmänna hälsa som bra, men de psykiska diagnoserna har ökat kraftigt sedan 2010. Flickor, unga med funktionsnedsättning och unga hbtqi-personer rapporterar sämre psykisk hälsa än andra grupper. Nära relationer med familj, vänner och andra vuxna är det viktigaste för att må bra. Ojämligheten är tydlig. Ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar mår sämre och det är en mindre andel av dem som har någon att vända sig till och prata med. Stress, trötthet och sömnproblem är vanliga, över hälften av unga är trötta dagligen eller flera dagar i veckan. Alkoholkonsumtionen bland ungdomar har minskat långsiktigt men planat ut. Narkotikakonsumtionen är låg och rökningen minskar men användningen av nikotinsnus och e-cigarett ökar, särskilt bland flickor. Den ökade användningen av nikotinprodukter är oroande och viktig att följa.

En god utbildning är en viktig förutsättning för etablering på arbetsmarknaden och ökar möjligheten att få bostad och att forma sitt framtida liv. Skrivelsen visar att andel elever med behörighet till gymnasiet är lägre för elever med utländsk bakgrund jämfört med elever med svensk bakgrund. Andelen som inte har en genomgången gymnasieutbildning varierar mellan olika grupper. Unga ensamstående och sammanboende med barn har i större utsträckning endast grundskola som högsta utbildningsnivå än unga ensamstående och sammanboende utan barn. Det kan

vara svårt att kombinera att bli förälder under ungdomsåren med att fullfölja studier. Även för personer med funktionsnedsättning och ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar är andelen med endast grundskoleutbildning högre än för många andra grupper av unga. En faktor som fortsatt spelar roll för ungas utbildningsnivå är föräldrarnas utbildningsbakgrund. Det är en högre andel kvinnor än män som studerar på universitet eller högskola och skillnaderna mellan könen har ökat över tid. Samtidigt har andelen gymnasieelever som har tagit examen inom fyra år från det de har börjat utbildningen ökat bland både kvinnor och män med svensk respektive utländsk bakgrund, vilket är positivt. Det är allt fler unga som studerar på universitet och högskola. Under de senaste åren har andelen kvinnor med utländsk bakgrund som studerar vid universitet och högskola ökat snabbt. Även motsvarande andel för män med utländsk bakgrund har ökat snabbare än för män med svensk bakgrund.

Att minska brottsligheten bland unga är viktigt för att förbättra ungdomars levnadsvillkor och framtida utveckling. Ungdomar exponeras ofta för brott i sin vardag, vilket påverkar både deras säkerhetskänsla och möjligheter att utvecklas. Sexualbrott utgör ett särskilt problem för flickor, där nästan en femtedel av flickorna i årkurs 9 rapporterar utsatthet. Skolan är den vanligaste platsen för brottsutsatthet, följt av digitala miljöer där flickor i högre grad utsätts för sexuella övergrepp online. När det gäller ungdomars egen delaktighet i brott rapporterar ungefär hälften av eleverna i årskurs 9 att de har begått något brott. Antalet officiella lagföringsbeslut mot unga har minskat sedan 2011. Efter en ökning mellan 2022 och 2023 har antalet återigen minskat 2024. Ungdomar från familjer med svaga ekonomiska resurser, från områden med socioekonomiska utmaningar eller med föräldrar utan arbete är överrepresenterade bland både brotts-offren och dem som begår brott. Dödligt våld har ökat något bland unga pojkar sedan 2011 men minskat mellan 2023 och 2024. Miljön spelar en avgörande roll, ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar känner sig ofta mer otrygga, exponeras mer för kriminella gäng och rapporterar högre utsatthet för både egendoms- och personbrott än ungdomar i andra områden.

Det ungdomspolitiska målet om att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor innebär bl.a. att ungdomar ska ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter. En majoritet unga upplever att de har lagom mycket fritid, även om många flickor rapporterar att de har för lite. Fritiden är en arena för personlig utveckling, gemenskap och avkoppling. Ungdomars fritidsvanor visar blandade trender. Naturvistelser har ökat medan medlemskap i idrottsföreningar har minskat. Ungefär två av tre ungdomar idrottar regelbundet, men många gör det utanför organiserad form. Unga med funktionsnedsättning är mindre nöjda med sin fritid än unga utan funktionsnedsättning och en lägre andel av dem är medlemmar i föreningar, idrottar eller umgås med vänner på sin fritid. Läsningen av böcker har halverats sedan 2007. Biblioteks- och fritidsgårdsbesök varierar starkt beroende på område, ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar använder dessa institutioner i mycket högre grad än ungdomar från områden med högre socioekonomisk standard. Könsskillnaderna är märkbara, flickor läser mer, skriver mer och utövar kultur oftare medan pojkar idrottar i större utsträckning. Socioekonomiska faktorer spelar roll. Ungdomar i gynnsamma socioekonomiska områden

har både bättre tillgång till fritidsaktiviteter och högre nöjdhet med sitt fritidsutbud medan ekonomi ofta utgör ett hinder i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Alla ungdomar ska ha makt att forma sina egna liv

Att ha ett arbete och kunna försörja sig själv är en central del av övergången från att vara ungdom till att bli vuxen och bilda familj. Omkring sex av tio i åldern 20–25 år är i någon mån sysselsatta på arbetsmarknaden. Trots att många unga etablerar sig utan större hinder finns det grupper som möter en mer utmanande väg till arbete. En sådan grupp är unga som saknar slutbetyg från gymnasiet, unga med funktionsnedsättning och unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Samtidigt har andelen unga som varken arbetar eller studerar sjunkit sedan början på 2010-talet, framför allt för utrikes födda, vilket är positivt. Det finns risker med utdragna och långa arbetslöshetstider i unga år som i värsta fall kan leda till långvarigt utanförskap.

Ungdomar har, i likhet med befolkningen i övrigt, haft en Realt ökad ekonomisk standard över tid. Men den ekonomiska standarden skiljer sig mellan olika grupper av unga. Unga ensamstående och sammanboende med barn har lägre ekonomisk standard än unga utan barn. Att bli förälder innebär en ökad försörjningsbörda. Andra grupper som har en relativt låg ekonomisk standard är unga med funktionsnedsättning, unga utan arbete och unga i områden med socioekonomiska utmaningar.

Alla unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen

Ungdomars möjlighet att forma sina egna liv och att påverka samhällsutvecklingen är central för en levande demokrati. De flesta unga är optimistiska om sin egen framtid och majoriteten är nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige. Omkring sex av tio ungdomar är intresserade av politik och samhällsfrågor, vilket är en ökning från tidigare år. Trots detta uppger bara en av fem ungdomar att de har goda möjligheter att faktiskt föra fram sina åsikter till beslutsfattare. Det ideella engagemanget bland ungdomar har minskat långsiktigt, från 76 procent 1998 till 46 procent 2024 som är medlemmar i någon förening eller organisation. Medlemskap i politiska partier är lågt, endast omkring 3–4 procent av ungdomar är medlemmar. Ungdomar från områden med socioekonomiska utmaningar är särskilt underrepresenterade när det gäller både intresse för politik och upplevd möjlighet att påverka. Ungdomars valdeltagande varierar beroende på typ av val. Närmare 83 procent röstar i riksdagsval, men endast 46 procent i Europaparlamentsval. Kvinnor röstar i högre grad än män i alla val. Det finns skillnader mellan områden, ungdomar från områden med god socioekonomi röstar i betydligt högre utsträckning än ungdomar från områden med socioekonomiska utmaningar.

Ungdomars representation i folkvalda församlingar är låg. Endast omkring 0,6–2,5 procent av de valda ledamöterna i riksdag, kommunfullmäktige och region är i åldern 18–24 år, och ungefär två femtedelar av dessa avgår innan mandatperioden är slut. Könsskillnaderna är märkbara,

Ungas levnadsvillkor skiljer sig mellan socioekonomiska områden

Sammantaget visar redovisningen i detta avsnitt att levnadsvillkoren skiljer sig mellan ungdomar som bor i olika socioekonomiska områden. En röd tråd genom avsnittet är ojämlikhet mellan ungdomar inom nästan alla områden, från hälsa och utbildning till arbete och politiskt deltagande. Ungdomar i områden med socioekonomiska utmaningar står inför större utmaningar och har mindre tillgång till de resurser och möjligheter som många andra ungdomar har.

Trots de utmaningar som framkommer är många ungdomar optimistiska om sin egen framtid. Samhället kan skapa förutsättningar för att alla ungdomar kan realisera denna potential, oavsett bakgrund och boendeort. Det är en gemensam utmaning för hela samhället att säkerställa att ingen ungdom lämnas utan möjlighet att forma sitt eget liv och påverka sin framtid.

4 Inriktning, prioriteringar och insatser

4.1 De ungdomspolitiska prioriteringarna

I den föregående ungdomspolitiska skrivelsen (skr. 2020/21:105, bet. 2020/21:KrU8, rskr. 2020/21:401) fastslog regeringen att prioriteringarna för ungdomspolitiken skulle vara att den psykiska hälsan bland unga och ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka samt att alla unga ska ha en meningsfull fritid och vara delaktiga i samhällsbygget. Prioriteringarna har inte ändrats sedan dess.

Som redovisas i avsnitt 1.2 har regeringen under 2025 hämtat in synpunkter från ungdomar dels vid ett samråd med representanter från ungdomsorganisationer genomfört av Socialdepartementet och Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD), dels inom ramen för regeringens Ungdomspolitiska råd. Ungdomsorganisationernas representanter vid samrådet lämnade redogörelser för hur unga mår i dag, vilka utmaningar som unga möter och vad som krävs för att möta dessa. Representanterna i Ungdomspolitiska rådet framförde synpunkter på prioriteringarna inom ungdomspolitiken.

Utifrån de synpunkter som har lämnats av ungdomsorganisationerna samt den redovisning som har gjorts i skrivelsens tredje avsnitt om ungas levnadsvillkor bedömer regeringen att nuvarande prioriteringar fortfarande är relevanta och centrala för ungdomspolitiken.

Regeringen bedömer dock att prioriteringen som rör ungas psykiska hälsa bör utvidgas till att även omfatta fysisk hälsa. Dessutom bedömer regeringen att prioriteringen som rör ungas fritid ska omformuleras så att den tydliggör att det handlar om en trygg fritid för unga.

Mot denna bakgrund anser regeringen att prioriteringarna inom ramen för ungdomspolitikerna ska vara att

- den psykiska och fysiska hälsan bland unga ska öka,
- ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka,
- alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid, och
- alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget.

En redogörelse för prioriteringarna finns i avsnitt 4.1.1–4.1.4.

4.1.1 Den psykiska och fysiska hälsan bland unga ska öka

De allra flesta ungdomar bedömer sin allmänna hälsa som god och är överlag nöjda med livet. När unga själva beskriver vad de anser är viktigt för att må bra framhåller många närvaron av människor som ser dem och som de kan lita på. Stress, andras krav och en känsla av otillräcklighet är källor till psykisk ohälsa hos unga. Under de senaste decennierna har den självskattade psykiska ohälsan bland unga ökat. Ökningen är särskilt tydlig hos flickor och unga kvinnor. Att uppge psykiska besvär behöver inte indikera att en person uppfyller kriterierna för ett psykiatriskt tillstånd. Det kan röra sig om besvär som periodvis kan ingå i de flesta människors liv, och de allra flesta unga beskriver besvären som lätta. Parallellt med utvecklingen av ökade självskattade psykiska besvär hos unga har en samtidig utveckling skett där allt fler söker och får vård för psykisk ohälsa och hämtar ut läkemedel för psykiatriska tillstånd.

Den psykiska hälsan skiljer sig åt bland pojkar och flickor. Så många som 71 procent av alla unga kvinnor och flickor upplever psykiska symptom varje vecka medan siffran för unga män och pojkar är 43 procent. Av unga män och pojkar upplever 10 procent ofta besvär av ofrivillig ensamhet medan siffran är 6 procent för unga kvinnor och flickor.

Det finns även skillnader i hälsa och välbefinnande mellan olika grupper av unga. Endast en av tre unga hbtqi-personer upplever att deras psykiska hälsa är god. I gruppen unga i stort uppger mer än tre fjärdedelar det samma. 55 procent av unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever att de kan prata med kompisar om sitt mående vilket kan jämföras med 68–76 procent i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

Förutsättningarna för en god psykisk hälsa påverkas av ett flertal faktorer, bl.a. det fysiska måendet och den fysiska hälsan. Även om dagens unga dricker alkohol och röker i mindre utsträckning än vad tidigare generationer av unga gjorde, har användandet av nikotinprodukter som framför allt vitt snus ökat markant, främst bland unga kvinnor. Andelen unga med obesitas fortsätter att stiga och bland pojkar är andelen dubbelt så stor jämfört med andelen på 1980-talet. Bland flickor har ökningen varit ännu större.

Barn och unga i dag är generellt mer stillasittande och ägnar mindre tid åt pulshöjande fysisk aktivitet ju äldre de blir. Barn och unga är stillasittande större delen av sin vakna tid, vilket påverkar både den psykiska och fysiska hälsan negativt. Att få barn och unga att öka sin dagliga rörelse och fysiska aktivitet är därför en viktig prioritering i

hälsoarbetet. Fysisk aktivitet förbättrar kognitiva processer såsom minne och uppmärksamhet, leder till bättre impuls kontroll, minskar risken för psykisk ohälsa såsom depression och depressiva symtom och leder till ökat välbefinnande. Regelbunden fysisk aktivitet är också en känd skyddsfaktor för hjärt-kärlsjukdom och typ 2-diabetes. Daglig rörelse och fysisk aktivitet bidrar även till att minska risken för övervikt och obesitas. Under uppväxtåren stärker fysisk aktivitet skelettet och musklerna, och ger bättre motorik, koordination och rörelseförmåga.

I Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät (2024) framgår det att endast 14 procent av flickor och 24 procent av pojkar 11–15 år når rekommendationerna om fysisk aktivitet i minst 60 minuter per dag. Att fortsatt satsa på att skapa bättre förutsättningar för barns och ungas fysiska aktivitet ses därför som en viktig förebyggande insats för den fysiska och psykiska hälsan i befolkningen.

Vikten av att regeringen fortsatt prioriterar den psykiska hälsan bland unga samt inkluderar ungas fysiska hälsa i arbetet framkom även i de samtal företrädare för regeringen haft med representanter från ungdomsorganisationerna. Ungdomsorganisationerna framhöll bl.a. att den psykiska ohälsan hos unga även påverkas av villkoren och förutsättningarna inom områden som utbildning, arbete, boende, ekonomi och inte minst ungas fysiska hälsa. De beskrev psykisk ohälsa som början på en ond spiral där misslyckanden i vardagen såsom i skolan eller på arbetet förstärker känslan av oömlärlighet och därmed försämrar det psykiska måendet. En god fysisk hälsa beskrivs som ett sätt att öka självförtroendet och att man har förmågan att forma sitt liv. Medan psykisk ohälsa upplevs som början på en ond spiral beskrev ungdomsorganisationerna en bättre fysisk hälsa som exempel på början av en god spiral. De ansåg därtill att en gemensam prioritering som inkluderar såväl fysisk som psykisk hälsa bättre speglar hur behoven hos unga ser ut i praktiken. I dag upplever ungdomsorganisationerna att beslutsfattare pratar om dessa områden som om de var skilda från varandra, men i de faktiska verksamheterna är områdena ofta tätt sammankopplade. Regeringen anser mot denna bakgrund att den prioritering som redovisades i 2021 års ungdomspolitiska skrivelse (skr. 2020/21:105) om psykisk hälsa behöver kompletteras med ett fokus på fysisk hälsa.

Insatser för att den psykiska och fysiska hälsan bland unga ska öka

En nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention

Regeringen beslutade i december 2025 om en nationell strategi Det handlar om livet – en nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention (skr. 2024/25:77). Den nationella strategin ger en långsiktig inriktning för arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention under perioden 2025 till 2034, grundat på en tvärsektoriell ansats som skapar förutsättningar för en gemensam riktning för hela samhället i det arbetet. Unga är en särskilt prioriterad målgrupp i strategin. Utgångspunkten är ett brett och gemensamt arbete som adresserar både individuella och strukturella faktorer för psykisk hälsa och som fokuserar både på nuvarande och kommande generationers psykiska hälsa och på behovet av att skapa socialt hållbara samhällsstrukturer.

Som ett led i genomförandet av den nationella strategin har regeringen gett 27 myndigheter i uppdrag att samordna, stödja och följa upp genomförandet (S2025/00016). I uppdraget har bl.a. ingått att ta fram en myndighetsgemensam handlingsplan för perioden 2026–2028 som ska konkretisera hur myndigheterna ska bidra till strategins mål, delmål och prioriterade områden. I den handlingsplan som myndigheterna presenterade i december 2025 och som de berörda myndigheterna kommer att arbeta med under kommande år finns 29 riktade och konkreta åtgärder för att öka den psykiska hälsan bland unga (S2025/2024/25:77)

Insatser för att stödja det förebyggande och främjande arbetet bland barn och unga

Regeringen har för 2026 avsatt ca 1,3 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om strategiska insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/00159). I överenskommelsen ingår riktade medel till kommuner och regioner för att bl.a. stödja genomförandet av den nationella strategin (skr. 2024/25:77), utveckla arbetet med barns och ungas psykiska hälsa samt stärka insatserna till personer med omfattande och komplexa behov.

Unga vuxnas psykiska hälsa ska främjas

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra insatser för att utveckla arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland unga vuxna i åldern 18–29 år (S2025/02147). I uppdraget ingår att öka kunskapen om målgruppens psykiska hälsa, ohälsa och suicidalitet, utveckla uppföljning, bl.a. inom ramen för nationella befolkningsundersökningar, och sprida information om psykisk hälsa och psykisk ohälsa riktat till målgruppen och andra berörda aktörer, såsom kommuner och regioner. Uppdraget ska redovisas senast den 30 augusti 2028.

Studenters psykiska hälsa ska förbättras

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla arbetet med studenters psykiska hälsa (S2025/01450). I uppdraget ingår att ta fram, samla och sprida kunskap för att stärka den psykiska hälsan bland studenter och stödja studenthälsovårdens arbete i dessa frågor. Uppdraget ska redovisas senast den 22 februari 2027. Regeringen beräknar också att avsätta 22 miljoner kronor per år under 2026–2028 för att genom medel till universitet och högskolor stärka arbetet med att främja studenters psykiska hälsa inom studenthälsovården (prop. 2025/26:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.7.8).

En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid ska inrättas

Regeringen har i propositionen En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid (prop. 2025/26:190) föreslagit en ny lag om utredningar för att förebygga suicid. Genom den nya lagen möjliggörs utredningar efter suicid inom ramen för en nationell utredningsfunktion. Inrättandet av funktionen är ett nödvändigt steg för att förbättra samhällets lärande om suicid och långsiktigt stärka det suicidpreventiva arbetet i Sverige. Den

nya lagen innebär att en utredning alltid ska genomföras när ett barn har avlidit i suicid. En utredning får genomföras när en vuxen har avlidit i suicid eller när ett barn eller en vuxen har avlidit och dödssättet är oklart, om en sådan utredning bedöms förebygga suicid. Riksdagen har beslutat om propositionen och den nya lagen träder i kraft den 2 juli 2026.

Insatserna inom socialtjänsten för att främja psykisk hälsa bland barn och unga ska ses över

Regeringen har gett Statens beredning för medicinsk och social utvärdering i uppdrag att genomföra kunskapssammanställningar om insatser inom socialtjänsten för att främja psykisk hälsa och förebygga ohälsa bland barn och unga (S2025/01683). I uppdraget ingår även att genomföra hälsoekonomiska bedömningar samt att löpande sprida och kommunicera resultaten av arbetet på ett målgruppsanpassat sätt. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2028.

Primärvårdens arbete med barn och ungas psykiska ohälsa stärks

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra nationella utvecklingsinsatser för att stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa (S2025/01229). I uppdraget ingår att ta fram målgruppsanpassade kunskapsstöd, genomföra insatser för att stärka berörda professioners kompetens om psykisk ohälsa och stödja utvecklingen av primärvårdens arbete med barn och unga med psykisk ohälsa. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2028. Regeringen avsätter också 400 miljoner kronor per år under 2026–2027 för att stärka och utveckla den regionala primärvårdens arbete med psykisk ohälsa (prop. 2024/25:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.5).

Ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatrin

För att stödja regionernas strategiska arbete med att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) ingick staten och SKR en överenskommelse i februari 2025 (S2025/00394). Insatserna inom ramen för överenskommelsen ska stärka effektivitet, produktivitet och kapacitet inom BUP, bl.a. genom bättre produktionsplanering och kapacitetsstyrning för att korta väntetider till första besök, utredning och behandling. Överenskommelsen omfattar även utveckling av omhändertagandet av barn och unga i första linjen/primärvården. Överenskommelsen gäller i två år för att den ska sätta en mer långsiktig inriktning för tillgänglighetsarbetet och skapa bättre förutsättningar för att insatserna ska ge önskat resultat. Regeringen avsatte 1 miljard kronor under 2025 för satsningen och motsvarande belopp under 2026 (S2026/00198).

Därtill har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra fortsatta insatser för att utveckla arbetet med nationella utvecklingsteam (S2025/00657), inbegripet att stötta regionerna i arbetet med att underlätta övergången mellan BUP och vuxenpsykiatrin (S2025/01181). Det nationella utvecklingsteamet stödjer BUP med att utveckla sin verksamhet och med att i nära samarbete med verksamheterna förbättra förutsättningarna för att barn och unga med psykisk ohälsa får vård i tid, att vården är jämlik och att arbetet baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Med anledning av regeringens arbete med att ta fram nya läroplaner för grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan har Skolverket fått i uppdrag att ta fram nya kursplaner (U2025/02427). I arbetet med kursplanerna ska Skolverket överväga hur kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, samt kunskaper om psykisk hälsa ska tas om hand i kursplanerna i de ämnen där det är relevant. Skolverket ska senast den 31 mars 2027 redovisa förslagen till nya och reviderade läroplaner.

Skolverket fick dessutom under 2025 i uppdrag att ta fram stödmaterial för att stärka undervisningen om psykisk hälsa inom ramen för kurs- och ämnesplanerna i ämnet idrott och hälsa och ämnet biologi i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (U2025/01466 och U2025/01545). I uppdraget ingår att erbjuda målgrupperna ett underlag med sakkunskap om vilka faktorer som påverkar barns psykiska hälsa utifrån aktuell vetenskap och beprövad erfarenhet samt lämna förslag på hur stödmaterialet kan användas i undervisningen. Skolverket ska hämta in kunskap och erfarenheter från Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Karolinska Institutet och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. Uppdraget ska redovisas senast den 29 maj 2026.

Uppdrag att sammanställa och sprida kunskap för att tidigt uppmärksamma och motverka problem med spel hos barn och unga

Regeringen gav den 23 april 2026 Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och sprida kunskap om hur problem med spel om pengar tidigt kan motverkas hos barn och unga i risk för, eller som har utvecklat, problem med spel om pengar (S2026/00833). I detta arbete ska myndigheten även beakta dataspel som möjlig riskfaktor. Stödmaterialet ska rikta sig till professioner inom olika delar av socialtjänsten och hälso- och sjukvården som i sin verksamhet möter barn och unga samt deras vårdnadshavare. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten beakta grupper som kan vara särskilt sårbara för att utveckla problem med spel om pengar, t.ex. barn och unga med vissa funktionsnedsättningar. Uppdraget ska redovisas, med fokus på uppnådda resultat, senast den 31 mars 2027.

Förebyggande arbete, upprätthållande av trygghet och studiero och disciplinära åtgärder i skolan

Regeringen föreslår i propositionen Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (prop. 2025/26:193) ändringar i skollagen (2010:800). Ändringarna syftar till att åstadkomma bättre trygghet och studiero i skolan genom flera samverkande åtgärder. Bland annat föreslås att skolan ska göras mobilfri genom att elevernas mobiltelefoner samlas in vid skoldagens början och lämnas tillbaka vid skoldagens slut i de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet och öppen fritidsverksamhet. Studier visar att svenska elever blir distraherade av digitala verktyg i klassrummet i större utsträckning än elever i OECD-länder i genomsnitt (PISA 2022, 2023). Flera undersökningar visar att den svenska skolan på senare år blivit mer otrygg och att det finns brister när det gäller studieron (Attityder till skolan, 2024 och Skolbarns hälsovanor 2021/2022, 2023).

Förutom att störa undervisningen kan mobiltelefonanvändning under skoltid leda till både fler kränkningar och ökad ohälsa. Skr. 2025/26:283

Satsningar för en hälsosammare och tryggare användning av digitala medier bland barn och unga

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för en hälsosammare och tryggare digital medieanvändning bland barn och unga. Folkhälsomyndigheten har exempelvis under perioden 2023–2025 haft ett uppdrag om barns och ungas digitala medieanvändning (S2023/01669). Uppdraget har resulterat i en kunskapssammanställning om digitala medier och hälsa som Folkhälsomyndigheten har tagit fram tillsammans med Mediemyndigheten, samt åldersanpassade rekommendationer för en balanserad skärm-användning. Inom ramen för uppdraget har Folkhälsomyndigheten i samverkan med Mediemyndigheten även genomfört en informationsinsats om rekommendationerna. Regeringen har i augusti 2025 också gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att sammanställa befintlig kunskap om hur vuxnas digitala medievanor påverkar barns och ungas hälsa och välbefinnande (S2025/01445). Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2026.

Regeringen beslutade i oktober 2025 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera förutsättningarna för att införa en åldersgräns i Sverige för barns användning av sociala medier (dir. 2025:91). Syftet är att stärka skyddet för barns hälsa och trygghet i digitala miljöer. Den del av uppdraget som avser förslag på en åldersgräns för användning av sociala medier eller höjd ålder för när barn kan lämna samtycke till att deras personuppgifter behandlas för informationssamhällets tjänster ska redovisas senast den 12 juni 2026. Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 14 november 2026.

En nationell strategi mot ensamhet

Regeringen gav 2023 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en kartläggning och ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/001137). Av myndighetens slutredovisning framgår att ensamhet och isolering är ett folkhälsoproblem samt att mycket tyder på att det kan finnas strukturella orsaker till ensamhet då den är ojämnt fördelad i befolkningen. Ensamheten är högre bland unga och äldre, ensamboende, personer med funktionsnedsättning och dem som står utanför arbetslivet. I februari 2025 presenterade Folkhälsomyndigheten, på uppdrag av regeringen, Sveriges första strategi mot ensamhet och för gemenskap (Tillsammans för god gemenskap i hela befolkningen, 2025). Strategin slår fast att hela samhället behöver medverka i arbetet för god gemenskap och minskad ensamhet, med betoning på jämlika förutsättningar och jämlik tillgång till sociala relationer.

Satsning för att motverka psykisk ohälsa inom idrottsrörelsen

Regeringen beslutade den 12 mars 2026 om att ge 10 miljoner kronor per år 2026–2028 i bidrag till Sveriges Riksidrottsförbund för att motverka psykisk ohälsa inom idrotten (S2026/00229). Idrottens miljöer kan innebära risker för psykisk ohälsa på grund av höga prestationskrav, skador, misslyckanden och stigma. Elitidrottare och unga elitsatsande

idrottare löper ökad risk för ångest, depression, ätstörningar samt skadligt bruk av alkohol, narkotika och spel. Samsjuklighet är dessutom vanligt i denna grupp (Psychiatric disorders in Swedish elite athletes – prevalence, comorbidity and life stories, 2023). Samtidigt är elitidrottare ofta förebilder och viktiga målgrupper för att öka kunskapen om, och bryta stigma kring, psykisk ohälsa i hela samhället. Satsningen ska bidra till att bryta stigma och tystnadskultur kring psykisk ohälsa och stärka idrottsledarnas roll i arbetet mot psykisk ohälsa i idrottsföreningar, distrikt och förbund. Riksidrottsförbundet ska senast den 31 mars 2029 lämna in en slutredovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Stärkt stöd för unga anhöriga

I regeringens nationella demensstrategi 2025–2028 (S2025/00121) lyfts unga anhöriga fram. Yngre personer som har en demenssjukdom har ibland hemmaboende barn, många i tonåren men också i yngre åldrar. Av dessa barn och unga är det många som vårdar, hjälper och stödjer sina närstående vilket gör att de tar ett extra stort ansvar i familjen. Barn och unga kan leva i svåra hemsituationer och de tar ett ansvar som kan jämföras med en vuxen persons ansvar. De behöver stöd för att stärka sin identitet, kunskap och plats i samhället. Regeringen har därför beviljat Svenskt demenscentrum 100 000 kronor för att stärka stödet till unga anhöriga (S2025/02175).

Riksdagen beslutade den 20 maj 2026 att anta regeringens förslag i propositionen Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående (prop. 2025/26:60, bet. 2025/26:SoU25, rskr. 2025/26:252). I enlighet med förslagen i propositionen införs det bestämmelser i socialtjänstlagen (2025:400) som bl.a. innebär att socialnämnden ska erbjuda en stödkontakt till den som vårdar eller stöder en närstående. Dessutom tydliggörs socialnämndens ansvar för ett barn som har behov av stöd med anledning av att en närstående t.ex. är allvarligt sjuk eller oväntat avlider. I hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och patientsäkerhetslagen (2010:659) tydliggörs vårdgivarens och hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för att stödja barn när barnets förälder, eller någon annan vuxen som barnet bor tillsammans med, t.ex. har en allvarlig fysisk sjukdom eller oväntat avlider. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026.

Uppdrag att kartlägga unga judars psykiska hälsa och ohälsa

Regeringen gav den 7 maj 2026 MUCF i uppdrag att genomföra en kartläggning av unga judars psykiska hälsa och ohälsa (S2026/00954). I kartläggningen ska omgivande faktorer samt främjande och förebyggande faktorer som har påverkan på den psykiska hälsan hos unga judar särskilt uppmärksammas. Kartläggningen ska även ge svar på vilket stöd unga judar själva efterfrågar och vilka aktörer som unga judar upplever att de kan, eller skulle vilja, få stöd från. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2027.

Arbete för att förebygga och motverka rasism mot samer

I juni 2025 fick MUCF i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att stärka förutsättningarna för anställda inom kommuner och regioner att förebygga och motverka rasism mot samer, med fokus på unga samer

(A2025/00674). Flera rapporter visar på att samer utsätts för rasism och hat i sin vardag vilket riskerar att påverka samers hälsa. Studien Det är hemskt och magiskt samtidigt: en rapport om unga samers hälsa från Umeå universitet (2025) visar att sex av tio unga samer har upplevt diskriminering eller rasism. MUCF:s uppdrag ska genomföras i samråd med bl.a. representanter för samiska ungdomar och samiska organisationer och bygga vidare på myndighetens tidigare insatser på området, vilka bl.a. har omfattat kunskapshöjande insatser riktade till hälso- och sjukvården och skolan. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2028.

Skydd och stöd för barn och ungdomar i skyddat boende

Den 1 april 2024 trädde ett nytt regelverk om skyddat boende i kraft. I lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende regleras skyddat boende som en boendeinsats enligt socialtjänstlagen till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Syftet med reformen är att förbättra skyddet för, och stödet till, dem som är i behov av skyddat boende och att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett sådant boende (prop. 2023/24:31 s. 1). Socialnämnden är numera ansvarig för att tillgodose att ett barn i skyddat boende får de stöd- och hjälpinsatser som barnet behöver. En särskilt utsedd socialsekreterare ansvarar för kontakten med barn och unga. Barnets och den unges tillgång till hälso- och sjukvård och skolgång har också stärkts. Reformen innebär även att det har införts krav på tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att yrkesmässigt få bedriva verksamhet i form av skyddat boende. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att stödja genomförandet av reformen (S2025/00580).

Socialtjänstens stöd till barn och unga för att främja deras utveckling och hälsa stärks

Den 16 april 2026 beslutade regeringen lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan I lagrådsremissen föreslås bl.a. en ny lag om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Enligt lagen ska socialnämnden under vissa förutsättningar få besluta att ett barn eller en ung person ska delta i vissa insatser inom socialtjänsten även om det inte finns samtycke till det. Det föreslås dessutom att nämnden under vissa förutsättningar ska få besluta att barnet eller den unge ska följa särskilda villkor. Villkoren ska få avse skolgång, deltagande i fritidsaktiviteter, praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, skyldighet att vara nykter och drogfri eller skyldighet att under vissa tider vara hemma. Syftet är att genom skydd och stöd förebygga och förhindra att barn och unga far illa. Lagen föreslås träda i kraft den 2 januari 2027.

Den psykiska och fysiska hälsan bland unga som vårdas på särskilda ungdomshem ska öka

Utredningen En reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S2024:01) ser över den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation för att bättre kunna möta barns och ungas vårdbehov. Uppdraget ska redovisas senast den 11 augusti 2026. Dessutom har Statens institutionsstyrelse (SiS) och Socialstyrelsen i upp-

drag att genomföra insatser för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård och tandvård för de barn och unga som vårdas på de särskilda ungdomshemmen (S2025/00887). Myndigheterna ska senast den 30 november 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget. SiS och Socialstyrelsen har även i uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för att förbättra vården för barn och unga som vårdas på de särskilda ungdomshemmen och som har stora behov av psykiatrisk vård (S2024/02037). Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar för att målgruppen ska få ändamålsenliga insatser för sina vårdbehov samt för att former för integrerad vård ska kunna integreras i ordinarie strukturer och verksamheter hos berörda aktörer. Myndigheterna ska senast den 30 november 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget.

Ett nationellt hälsoprogram ska bidra till bättre hälsa hos barn och unga som är yngre än 20 år

För att skapa en mer sammanhållen barn- och ungdomshälsovård som genomför fler förebyggande och hälsofrämjande insatser gav regeringen i augusti 2023 Socialstyrelsen, tillsammans med flera myndigheter, i uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga som är yngre än 20 år (S2023/02379). Syftet med programmet är bl.a. att skapa goda förutsättningar för hälsa och utveckling för barn och unga, samt att uppnå en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning för barn och unga t.o.m. 20 års ålder, oavsett var i landet barnet eller den unge bor. Hälsobesök med undersökningar, hälsosamtal och föräldraskapsstöd utgör kärnan i det nationella hälsoprogrammet och kunskapsstöd utgör grunden för innehållet. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen också ta fram tekniska lösningar som kan användas så att det nationella hälsoprogrammet kan visualiseras digitalt och samlat via befintliga plattformar till allmänheten, vårdnadshavare och barn och unga.

Det nationella hälsoprogrammet innebär alltså stärkta möjligheter för att främja barns och ungas hälsa och tidigt identifiera risker för ohälsa. Programmet ska färdigställas senast den 21 augusti 2026 (S2023/02379).

Insatser för att utveckla ungdomsmottagningarna

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Folkhälsomyndigheten genomföra insatser för att utveckla ungdomsmottagningarnas arbete med ungas fysiska, psykiska, sexuella och reproduktiva hälsa (S2025/01846). Ungdomsmottagningarna finns till stöd för ungas hälsa och hälsoutveckling och är en frivillig verksamhetsform som kommuner och regioner kan bedriva var och en för sig eller tillsammans. Ungdomsmottagningarna vänder sig till unga personer i åldrarna upp till 25 år och utgångspunkten för deras arbete är ett helhetsperspektiv på ungas hälsa där fysisk och psykisk hälsa hör ihop och där insatser ska ges utifrån en helhetssyn på ungas hälsa, behov och önskemål. Ungdomsmottagningarna är en viktig arena för att nå unga. Majoriteten av besöken på ungdomsmottagningarna görs av flickor. Senast den 30 april 2026 ska myndigheterna redovisa uppdraget till Regeringskansliet. I redovisningen ska myndigheterna lämna förslag på fortsatta utvecklingsinsatser inom området.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en nationell kraftsamling för ökad rörelse under 2026 (S2025/02147). Särskilt fokus riktas mot bl.a. barn och unga. Syftet med kraftsamlingen är att möta de växande folkhälsoutmaningar som följer av minskad vardagsrörelse och ett alltmer stillasittande liv. Kraftsamlingen omfattar sektorsövergripande insatser inom bl.a. utbildning, fritid, samhällsplanering, transporter, arbetsliv samt hälso- och sjukvård, och genomförs i dialog med myndigheter, kommuner, regioner och civilsamhället. Arbetet genomförs inom ramen för nationellt kompetenscenter för främjande av fysisk aktivitet vid Folkhälsomyndigheten.

Stärkt fokus på barn och unga i ny cancerstrategi

Regeringen beslutade i januari 2026 om en strategi för svensk cancervård de kommande 10–15 åren (Ökad överlevnad och bättre livskvalitet – nationell cancerstrategi 2.0, 2026). I den nya strategin uttrycks tydligt att barnperspektivet alltid ska inkluderas. Det handlar bl.a. om stärkt nationell samordning av barncancer vården, ökat fokus på psykisk hälsa, stärkt specialiserad barnonkologi avseende kompetensförsörjning, utbildning samt nationella vårdprogram. Strategin lyfter också vikten av att vid bemötandet av unga vuxna ta särskild hänsyn till aspekter såsom fertilitet, utbildning, arbetsliv, ekonomi, sociala relationer och risk för sena sjukdomseffekter och följsjukdomar. Strategin uppmärksammar också att barn, tonåringar och unga vuxna med cancer har särskilda rehabiliteringsbehov som är både omfattande och varierande. Strategin ska bidra till att minska risken för cancer, öka överlevnaden och ge bättre stöd till patienter och närstående. Därtill har regeringen under mandatperioden genom tecknandet av årliga överenskommelser med SKR avsatt 80 miljoner kronor årligen till barn och unga som drabbas av cancer. Överenskommelsen för 2026 följer strukturen i den nationella cancerstrategin och insatser samt finansiering är kopplade till strategins inriktning (S2026/00244).

Forskningsatsning för att öka kunskap om hälsofrämjande insatser riktade mot ungdomar

Regeringen har genom propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) initierat en ny tioårig forskningsatsning med fokus på barns och ungas uppväxtvillkor och hälsoutveckling. Syftet med satsningen är bl.a. att öka kunskapen om träffsäkerheten och effektiviteten i olika hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade mot ungdomar. Forte genomför satsningen som 2028 beräknas omfatta 60 miljoner kronor och löper fram till 2034.

En utökad vaccinationssatsning mot humant papillomvirus (HPV)

Regeringen gav i augusti 2023 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utreda behov och kostnader för att erbjuda s.k. catch-up-vaccination mot HPV till pojkar och män som inte erbjudits vaccination genom det allmänna vaccinationsprogrammet för barn (S2023/02369). Uppdraget redovisades i juni 2024 och Folkhälsomyndigheten uppdaterade i december samma år

sina rekommendationer till att vaccination också ska ges till pojkar och män upp till 26 års ålder.

Begränsad tillgång till lustgas

Sedan den 1 juli 2025 är det förbjudet att sälja eller på annat sätt lämna ut lustgas till personer under 18 år (lagen [2025:621] om lustgas). Det är därutöver förbjudet att sälja eller lämna ut lustgas om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Det finns även ett marknadsföringsförbud mot lustgas. Regleringen syftar till att skydda framför allt barn och unga mot de skador som kan uppstå av lustgasanvändning.

4.1.2 Ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka

Prioriteringen om att öka ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden lyftes i den tidigare ungdomspolitiska skrivelsen (skr. 2020/21:105) samtidigt som nya utmaningar blev tydliga i och med pandemin och dess effekter för ungas levnadsvillkor. Den statistiska redovisningen i avsnitt 2 i denna skrivelse klargör skillnaden mellan olika mått för arbetslöshet som är särskilt relevanta bland unga i åldern 15–25 år.

Ungdomsarbetslösheten har varit hög de senaste åren. Den nådde en högsta punkt under pandemin på 25 procent och låg under 2025 på 24 procent i genomsnitt. Andelen arbetslösa ungdomar i arbetskraften, exklusive heltidsstuderande, var 10 procent 2025.

Vissa grupper av unga har en mer utmanande väg till social inkludering och etablering på arbetsmarknaden jämfört med andra grupper av unga, exempelvis unga som saknar slutbetyg från gymnasiet, unga med funktionsnedsättning, unga hbtqi-personer och unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Samtidigt har andelen unga som varken arbetar eller studerar, trots pandemin, sjunkit sedan början på 2010-talet, framför allt för utrikes födda. Gruppen unga som varken studerar eller arbetar är särskilt viktig att ta fasta på då de löper hög risk att fastna i utdragna och långa perioder av arbetslöshet i unga år som i värsta fall kan leda till långvarigt utanförskap.

I samråden med ungdomsorganisationerna som beskrivs i avsnitt 1 lyftes en rad problem kopplade till ungas etablering på arbetsmarknaden. Bristen på arbete angavs som en orsak till psykisk ohälsa hos unga. Rekryteringsprocessen på arbetsmarknaden beskrevs både som onödigt komplex och som diskriminerande mot personer med utländsk bakgrund eller funktionsnedsättning, t.ex. genom att symboliska krav som körkort efterfrågas trots att det inte är nödvändigt för tjänsten vilket utestänger till exempel unga med synnedsättning.

Representanterna i Ungdomspolitiska rådet framförde att fortsatta insatser behövs inom området och att prioriteringen därmed bör ligga kvar inom ungdomspolitiken.

Regeringen bedömer utifrån redovisningen i avsnitt 3 om utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor och dialogen med ungdomsrörelsen att

prioriteringen om att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka bör kvarstå. Skr. 2025/26:283

Insatser för att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka

Sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar

För att stötta ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att behålla och nyanställa personal gäller sänkta arbetsavgifter och en sänkt allmän löneavgift för ersättning som ges ut under perioden den 1 april 2026 t.o.m. den 30 september 2027 till personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 23 år (lagen [2026:100] om särskild beräkning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 23 år). Under nuvarande lågkonjunktur har sysselsättningsgraden minskat mer för unga än för övriga åldersgrupper och den största minskningen av antal sysselsatta har skett inom handel och företagstjänster där många unga arbetar. På kort sikt bedöms de sänkta lönekostnaderna leda till ökad efterfrågan på arbetskraft i de berörda åldersgrupperna (prop. 2025/26:66).

Sommarjobb och jobb för ungdomar

Under 2025 hade Arbetsförmedlingen i uppdrag att fördela upp till 250 miljoner kronor till kommuner med hög arbetslöshet för att stärka deras möjligheter att skapa sommarjobb och jobb för ungdomar (AF2025/00335). Under 2025 fick ca 12 900 ungdomar sommarjobb inom ramen för satsningen. Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att fördela 250 miljoner kronor även under 2026 enligt samma inriktning (A2026/00423).

Statsbidrag för insatser riktade mot unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)

Regeringen har gett MUCF i uppdrag att betala ut statsbidrag till kommuner och regioner i syfte att underlätta etableringen i arbets- och samhällslivet för unga som varken arbetar eller studerar eller som löper risk att hamna i en sådan situation (S2025/00753). Statsbidraget, som för 2026 uppgår till 31 miljoner kronor, ska användas för insatser där kommuner och regioner samverkar med statliga myndigheter, civilsamhället och andra relevanta aktörer. Syftet är att underlätta ungas etablering i arbets- och samhällslivet, särskilt för unga som står långt från arbete och studier och som ofta har behov av samordnade och långsiktiga insatser. Särskilt fokus ska ligga på unga som varken arbetar eller studerar med psykisk ohälsa.

MUCF fungerar som nationell resurs i frågor som rör UVAS

Regeringen har gett MUCF i uppdrag att fungera som nationell resurs för samordning och stöd i frågor som rör UVAS (S2025/00753). Uppdraget syftar till att stärka samverkan mellan myndigheter och lokala aktörer, sprida kunskap om målgruppen och bidra till mer sammanhållna arbets-sätt. Den nationella samordningen ska minska fragmentering i stödet och skapa bättre förutsättningar för att insatser för etablering i arbete eller

studier också tar hänsyn till ungas psykiska hälsa och sociala situation. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2028.

Fler platser inom yrkesvux och yrkeshögskolan

Under 2025 har satsningar gjorts på fler platser inom både yrkesutbildning för vuxna (yrkesvux) och yrkeshögskolan. I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 16 anslag 1:17 avsnitt 4.6.2) föreslog regeringen ytterligare satsningar på yrkesutbildning på gymnasial nivå som bl.a. innebär en förstärkning och förlängning av pilotverksamheten med Nationell yrkesutbildning till 2028. Satsningar har även gjorts på utbyggnad av yrkeshögskolan med 180 miljoner kronor, inklusive studiemedel under 2026. Regeringen beräknar därtill att satsningarna kommer att uppgå till 360 miljoner kronor för 2027 och 590 miljoner kronor årligen från och med 2028, inklusive studiemedel till yrkeshögskoleutbildning. Regeringen har genomfört förändringar i statsbidraget för regionalt yrkesvux för att göra statsbidraget mer långsiktigt, ändamålsenligt och flexibelt (U2025/01925). Förändringarna syftar bl.a. till att öka nyttjandegraden av statsbidraget och få fler faktiskt genomförda utbildningar, öka andelen dyra utbildningar inom investeringstunga områden och bibehålla kvaliteten i utbildningarna.

Höjd kostnadsersättning för lärlingar i den gymnasiala lärlingsutbildningen

Elever i gymnasial lärlingsutbildning och elever i lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram kan få en kostnadsersättning, s.k. lärlingsersättning. Lärlingsersättningen syftar till att öka attraktionskraften för berörda utbildningar genom att ge ett ekonomiskt bidrag för att täcka extra kostnader i form av mat och resor som en lärlingsutbildning kan medföra. Regeringen höjde ersättningen med 500 kronor till 1 500 kronor per månad fr.o.m. den 1 januari 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 15 anslag 1:17 avsnitt 2.10).

Tidig upptäckt och skolsocial samverkan

Regeringen införde 2023 ett statsbidrag riktat till skolhuvudmän för att inrätta och bedriva arbete med skolsociala team (förordningen [2023:179] om statsbidrag för personalkostnader för skolsociala team). Skolsociala team är ett sätt för skolan och socialtjänsten att samverka för att bidra till trygghet och studiero i skolan, ökad skolnärvaro och att elever får stöd i ett tidigt skede. För att ytterligare stärka samverkan mellan skola och socialtjänst, öka tryggheten och studieron i skolan och öka förutsättningarna att bryta en negativ utveckling hos elever med långvarig skolfrånvaro fortsätter regeringen att satsa på skolsociala team. En välfungerande samverkan mellan skolan och socialtjänsten är ett långsiktigt arbete. Genom budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 16 anslag 1:5 avsnitt 3.6.5) har satsningen förstärkts och förlängts ytterligare. Tillsammans med tidigare beräknade medel uppgår satsningen nu till 400 miljoner kronor per år t.o.m. 2028. Genom samverkan kan skola, socialtjänst och vårdnadshavare förbättra förutsättningarna för elevens skolgång och öka skolnärvaron, vilket främjar en

4.1.3 Alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid

Det finns tydliga skillnader mellan unga som bor i olika områdestyper när det gäller deras relation till fritid. Unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar upplever både en högre nöjdhet med och en bättre tillgång till fritidsaktiviteter. En signifikant skillnad är andelen unga som idrottar eller motionerar varje vecka. Varannan ung kvinna i områden med socioekonomiska utmaningar idrottar på en veckobasis vilket kan jämföras med 65–80 procent av unga män i de områdena. Andelen unga som besöker fritidsgårdar, ungdomens hus och bibliotek är mycket större för ungdomar som bor i områden med socioekonomiska utmaningar än för ungdomar som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Det är dubbelt så stor andel unga som regelbundet besöker ett bibliotek och fyra gånger fler unga som går till en fritidsgård eller ungdomens hus i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. En förklaring är ekonomiska skillnader mellan unga i olika områden där 25 procent av unga i områden med stora utmaningar anger att ekonomin är ett hinder för att påbörja en organiserad fritidsaktivitet. Många unga hbtqi-personer avstår från fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta. Vidare säger sig var femte ung känna sig otrygg utomhus i sitt bostadsområde på kvällen. Därtill är föreningar riktade till barn och unga mer utsatta av hot och hat än föreningar för vuxna och äldre.

Denna bild delas av ungdomsorganisationerna i dialogen om ungas fritid (se avsnitt 2). Organisationerna menar att de flesta unga tycker att en meningsfull fritid innebär att få delta i något den unga själv valt, på en plats där den unga känner sig välkommen och kan träffa vänner. Fritidsaktiviteter beskrivs som ett sätt att utforska intressen, identitet, existentiella frågor, kreativitet och tro. Det förutsätter dock att miljön är trygg och tillåtande. För många unga är idrotten en viktig del av fritiden, samtidigt är idrottsföreningar också den föreningstyp som oftast utsätts för hot, trakasserier, våld, skadegörelse och stöld. Organisationer som riktar sig till unga är därtill mer utsatta än de som riktar sig mot vuxna.

Flera organisationer lyfter att de ungas förutsättningar spelar stor roll för tillgången till en meningsfull fritid. För unga som lever i ekonomisk utsatthet, har otrygga hemförhållanden eller lider av psykisk ohälsa är det ofta svårt att fokusera på annat än de basala behoven. Där kvalar en meningsfull fritid sällan in. Enligt ungdomsorganisationerna avstår unga från aktiviteter av rädsla för att belasta sina föräldrar. Därför är gratis aktiviteter, gärna med fika eller mat, enligt ungdomsorganisationerna avgörande för att sänka trösklarna för ungas deltagande. Ungdomsorganisationerna menar att en meningsfull fritid bör anses som en rättighetsfråga, inte en bonus.

Representanterna i Ungdomspolitiska rådet framförde att fortsatta insatser behövs inom området och att prioriteringen därmed bör ligga kvar inom ungdomspolitiken.

Regeringen bedömer utifrån redovisningen i avsnitt 3 om utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor och dialogen med ungdomsrörelsen att prioriteringen bör ligga fast men att den bör utvidgas till att även inkludera trygghetsaspekten. Därför föreslås prioriteringen vara att alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid.

Insatser för att alla unga ska ha en meningsfull och trygg fritid

Fritidskortet för barn och unga

Lagen (2025:759) om fritidskort trädde i kraft den 8 september 2025 (prop. 2024/25:157, bet. 2024/25:SoU29, rskr. 2024/25:284). Fritidskortet är en av de största reformer som genomförts för att främja barns och ungas aktiva deltagande i idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv i gemenskap med andra. Barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter ska inte avgöras av plånbokens storlek.

Fritidskortet omfattar barn och unga i åldrarna 7–16 år och är ett ekonomiskt stöd till vårdnadshavare för avgifter för barns fritidsaktiviteter. Reformen är generellt utformad där majoriteten fritidskort lämnas med 550 kronor per kalenderår och barn. För barn i ekonomiskt utsatta hushåll lämnas ett fritidskort om 2 500 kronor per kalenderår, med syftet att minska ekonomiska trösklar och nå barn som annars riskerar att stå utanför organiserade aktiviteter. Sedan fritidskortet lanserades den 15 september 2025 fram till den 1 mars 2026 hade över 341 600 fritidskort laddats ner och över 6 400 föreningar och kulturskolor anslutit till fritidskortets register.

Under 2025 hade nästan hälften av landets idrottsföreningar med statligt lokalt aktivitetsstöd och en mycket stor andel av kulturskolorna anslutit sig till registret, vilket tyder på ett brett genomslag.

Förberedande och kapacitetsstärkande medel till berörda aktörer i samband med fritidskortets införande

För att ge föreningar och kulturskolor goda förutsättningarna inför och i samband med att fritidskort infördes beslutade regeringen om att fördela medel till aktörer inom idrotten, friluftslivet och kulturen och till barn- och ungdomsorganisationer (S2024/0056, S2024/00848 och S2025/01632). Under 2024 och 2025 fördelades totalt drygt 400 miljoner kronor till Sverige Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv, MUCF, Statens kulturråd och Fritidsbanken. Medlen har bl.a. gått till kulturskolor, anläggningar och till att stärka, tillgängliggöra och öka kännedomen om verksamheter för barn och unga i hela landet, med en stor andel barn i ekonomiskt svaga hushåll. Medel har även gått till att rekrytera och utbilda ledare, köpa in utrustning och hjälpmedel samt öka möjligheterna för barn och unga med funktionsnedsättningar att hitta till och delta i fritidsaktiviteter.

Idrottsverksamhet i områden där utanförskapet är stort

Regeringen beslutade 2023 ett nytt permanent bidrag om 100 miljoner kronor per år till Sveriges Riksidrottsförbund för idrottsverksamhet för barn och unga i utsatta områden och i direkt angränsande områden med socioekonomiska utmaningar (S2023/00561). Satsningen syftar till att öka deltagandet i föreningsidrott, bredda rekryteringen av deltagare och mot-

verka de betydande skillnader som i dag finns i barns och ungas tillgång till organiserad idrott beroende på socioekonomiska förutsättningar. Skr. 2025/26:283

Insatserna för att främja delaktighet i idrott och civilsamhälle för personer med NPF ska utvecklas

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla, sprida och stödja genomförandet av utbildningen Ledare som lyssnar (S2025/00789). I uppdraget ingår att uppdatera och utveckla utbildningen till att även omfatta särskild kunskap om barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), genomföra insatser för att sprida och kommunicera utbildningen samt stödja genomförandet av utbildningen genom att ta fram stöd till föreningar och organisationer inom det civila samhället och inom idrottsrörelsen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2027.

Regeringen har även beslutat om flera insatser för att främja delaktighet i idrott för personer med NPF, vilket inkluderar gruppen unga (S2025/00268). Regeringen har under 2025 och 2026 totalt beviljat 20 miljoner kronor till Sveriges Riksidrottsförbund för att främja delaktighet i idrott för personer med NPF. Svenskt Friluftsliv har fått medel 2025 och 2026 för att främja delaktighet i friluftsliv för personer med NPF (S2025/00269). Centrum för idrottsforskning vid Gymnastik- och idrottshögskolan har fått i uppdrag såväl 2025 som 2026 att stärka forskningen om idrott för personer med NPF (S2025/00791). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2028.

Uppdrag att ta fram nationella rekommendationer för öppen fritidsverksamhet

Regeringen gav i maj 2026 MUCF i uppdrag att ta fram rekommendationer för öppen fritidsverksamhet (S2026/00989). Den öppna fritidsverksamheten i Sverige är inte en lagstadgad verksamhet utan frivillig för kommunerna. Nationella rekommendationer saknas vilket gör att tillgången till och kvaliteten på verksamheterna varierar kraftigt. Ett särskilt fokus ska läggas på unga med funktionsnedsättning och unga hbtqi-personer. Dessa utgör tillsammans med unga kvinnor och unga i områden med socioekonomiska utmaningar grupper som uppger att deras möjligheter att delta i organiserade fritidsaktiviteter är sämre än andra grupper av unga personer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2027.

Fler idrottsanläggningar och ytor för idrott

För att bl.a. fler barn och unga ska ha möjlighet att delta i idrottsaktiviteter avsatte regeringen i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 17 anslag 12:6 avsnitt 15.8.6) 250 miljoner kronor per år 2026 och 2027 till att stärka tillgången till idrottshallar och andra idrottsmiljöer. Regeringen har i januari 2026 beslutat att inom satsningen genomföra två insatser. Boverket har tilldelats 8 miljoner kronor för 2026 för att stödja kommuner och föreningar med kunskap och processtöd (S2026/00097). Sveriges Riksidrottsförbund har tilldelats 240 miljoner kronor för 2026 för delfinansiering av lokala nybyggnads- och renoveringsprojekt för idrotts- hallar och annan plats för idrott (S2025/02073). Tillgängliga anläggningar

och idrottsmiljöer gör att fler, inte minst barn och unga, vistas ute i samhället, vilket bidrar till ökad social interaktion och trygghet.

Satsning för att öka simkunnigheten

Regeringen har avsatt 90 miljoner kronor per år för 2026–2028 till simundervisning och andra riktade insatser för att öka simkunnigheten i olika åldrar i vissa områden där utanförskapet är stort (S2026/00005 och S2026/00148). Bristande simkunnighet ökar inte bara risken för olyckor utan skapar också ojämlikhet när det gäller att ta del av fritidsaktiviteter och föreningsliv. Sveriges Riksidrottsförbund ansvarar för en del av satsningen och ska slutredovisa sin del av uppdraget senast den 31 mars 2029. Folkhälsomyndigheten ansvarar för den andra delen av satsningen och ska slutredovisa sin del senast den 22 mars 2029.

Läsfrämjande bland barn och unga

Regeringen har beslutat om flera åtgärder för att öka läslust, tillgängliggöra litteratur och stärka läsförmågan, med fokus på barn och unga. Centrala åtgärder inkluderar satsningar på skolbibliotek och läsundervisning under perioden 2025–2027.

Därutöver arbetar regeringens råd för Ett läsande land – Kraftsamling för Sverige som bildnings- och kunskapsnation för att bidra till att förverkliga regeringens mål om att Sverige ska vara ett läsande land. Rådet består av representanter för civilsamhället, akademien och näringslivet. Rådet ska även utbyta kunskap och erfarenheter om läsfrämjande som stöd till regeringens arbete. Regeringen beslutade även i april 2026 om en lässtrategi för Sverige, Sverige – Ett läsande land, En lässtrategi för 2026–2031(Ku2026/00412).

Folkbiblioteken ska främja läsning

Regeringen har avsatt 40 miljoner kronor årligen under 2024–2026 för att stärka folkbibliotekens arbete med att främja läsning, där insatser riktade till barn och unga särskilt ska prioriteras (Ku2024/01245). Regeringen har 2026 förstärkt satsningen och avsatt ytterligare 40 miljoner kronor per år för perioden 2026–2028. Regeringen har även beviljat föreningen Berättarministeriet 30 miljoner kronor under 2026 för en satsning på läsfrämjande i socialt utsatta områden (Ku2025/01141).

Skapande skola för barns och ungas möten med professionell kultur

Regeringen förstärkte genom budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/2025:1 utg.omr. 17 avsnitt 1.3) bidraget till kulturell verksamhet i skolan (Skapande skola) med 50 miljoner kronor årligen för 2025–2027. Bidraget uppgår därmed till 226 miljoner kronor per år under denna period. Denna kulturpolitiska satsning sker i samverkan med skolan och är en frivillig verksamhet som skolorna ansöker om. Syftet är att främja både barns och ungas tillgång till kultur samt professionella kulturskapares förutsättningar att leva på sitt konstnärskap. År 2024 nådde satsningen drygt 60 procent av målgruppen. Ett syfte med bidraget är att ge elever i hela landet i förskoleklass, grundskola och vissa särskilda utbildningsformer ökade möjligheter att tillsammans med professionella

kulturaktörer och kulturverksamheter uppleva och utveckla förståelse för kulturens olika uttrycksformer samt utveckla sitt eget skapande. Att bidraget ges inom ramen för skolan är särskilt prioriterat eftersom det på så sätt kan nå många barn och unga.

Fler unga ska kunna ta del av de kommunala kulturskolornas verksamhet

Under 2025 har regeringen beviljat Sveriges Kulturskoleråd 1 miljon kronor för pilotprojektet Digital fjärr- och distansundervisning för unga (Ku2024/0136). Projektet syftar till att erbjuda lokala kulturskolor digitala kurser för unga. Pilotprojektet ska möjliggöra för fler unga (13–19 år) att delta i de kommunala kulturskolornas undervisning över hela Sverige. Regeringen har avsatt 10 miljoner kronor av det befintliga statliga stödet till kulturskolorna 2026 för kulturskolornas digitala insatser.

Om den unga publiken vid centrala museerna

Regeringen har 2026 tilldelat Riksförbundet Sveriges museer 3 miljoner kronor för att genomföra en förstudie av förutsättningarna för att införa ett nationellt museikort (Ku2025/00134, Ku2025/01141 och Ku2025/01248). Syftet är att öka antalet besökare, däribland unga, till landets museer. Regeringen anger också i styrningen till de statliga, centrala museerna att de ska redovisa hur deras verksamheter svarar mot den unga publikens behov.

Kunskap om kulturkanon ska spridas

Regeringen gav den 16 april 2026 Riksantikvarieämbetet i uppdrag att utveckla och tillhandahålla en webbaserad digital plattform för att förmedla kunskap om Sveriges kulturkanon till allmänheten i enlighet med förslagen i betänkandet En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92). Riksantikvarieämbetet ska i detta arbete bl.a. hämta in kunskap och erfarenheter från Skolverket och Kulturrådet (Ku2026/00396). Att det är av särskild vikt att barn och unga får möjlighet att ta del av den svenska kulturskatten framgick av direktiven till kommittén En kulturkanon för Sverige (dir. 2023:180). Sveriges kulturkanon kan vara ett användbart verktyg för gemenskap, bildning och inkludering som gör svensk kultur tillgänglig för fler människor. I april 2026 fick Skolverket i uppdrag att föreslå hur kulturkanon kan införas i relevanta delar i styrdokumentet, och ta fram ett stöd för hur kulturkanon kan användas i utbildningen (U2026/00874). Skolverket ska redovisa uppdraget senast den 31 maj 2027.

Kunskapshöjande insatser ska öka kunskapen om unga judars liv

Regeringen gav i april 2026 Forum för levande historia i uppdrag att genomföra insatser mot antisemitism riktade till unga (A2026/00450). Syftet är att bidra till arbetet på området genom att fler unga nås av kunskap om unga judars liv i Sverige och hur de påverkas av antisemitism. Satsningen är en del av regeringens strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism (Ku2025/00578). Av strategin framgår att barn och unga är särskilt utsatta för antisemitism, vilket påverkas deras möjligheter

till ett öppet, tryggt och säkert liv. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2029.

Fysiska och digitala mötesplatser för unga hbtqi-personer

Regeringen gav i februari 2026 MUCF i fortsatt uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa och bibehålla fysiska och digitala mötesplatser för unga hbtqi-personer (A2026/00116). Detta ska ske genom kompetensutveckling i form av kunskapshöjande insatser om hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Insatserna ska riktas till beslutsfattare, chefer och strateger med ansvar för den öppna fritidsverksamheten samt till fritidsledare och annan personal inom verksamheten. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2028.

Motverka diskriminering och rasism på krogar

I juni 2025 gav regeringen Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att genomföra särskilda kunskapshöjande insatser för att motverka diskriminering inom området tillgång till varor och tjänster med fokus på restaurang- och krogbranschen (A2025/00605). Särskilt ungas utsatthet ska uppmärksammas. Diskrimineringsombudsmannen ska slutredovisa uppdraget senast den 31 mars 2027.

4.1.4 Alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget

Ungas inflytande och delaktighet har varit en central del av ungdomspolitikerna sedan den tillkom som ett politikområde. Av det ungdomspolitiska målet framgår att alla ungdomar ska ha inflytande över samhällsutvecklingen (avsnitt 2.1). I praktiken innebär detta att unga är en avgörande beståndsdel av demokratin i Sverige. Ett aktivt deltagande i demokratin genom såväl deltagande i allmänna val som deltagande i demokratin mellan valen grundläggs tidigt i livet. I en levande och jämlik demokrati är det viktigt att alla invånare har de kunskaper, verktyg och förmågor som krävs för att aktivt kunna föra sin talan och delta i demokratins beslutsprocesser.

De flesta unga är nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige. Omkring sex av tio ungdomar är intresserade av politik och samhällsfrågor, vilket är en liten minskning från den mätning som gjordes 2018. Endast 12 procent uppger att de har goda möjligheter att faktiskt föra fram sina åsikter till beslutsfattare. Det ideella engagemanget bland unga har minskat över tid. Sedan 1998 har andelen unga som är med i en förening sjunkit från 76 till 54 procent. Ungdomars representation i folkvalda församlingar är låg. Endast omkring 0,6–2,5 procent av de valda ledamöterna i riksdag, kommunfullmäktige och regionfullmäktige är i åldern 18–24 år (Så tycker unga 2025 – demokrati och viktiga samhällsfrågor, 2025).

Valdeltagandet i riksdagsvalet 2022 var 82,7 procent, vilket är drygt 3 procentenheter lägre än i riksdagsvalet 2018. Valdeltagandet varierar kraftigt beroende på kön och områdestyp samt mellan utrikes och inrikes födda. Valdeltagandet bland inrikes födda unga män och kvinnor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar varierar mellan 87–93 procent medan motsvarande bland utrikes födda i områden med

socioekonomiska utmaningar varierar mellan 54–64 procent. Bland utrikes födda män och kvinnor sjönk valdeltagandet från 73 och 68 procent 2018 till 63 och 56 procent 2022.

I de dialoger som har genomförts med ungdomsorganisationer diskuterades frågor som avser ungas delaktighet i samhällsbygget, bl.a. ungas delaktighet i demokratin, utsatthet för diskriminering samt deras egen organisering (se avsnitt 1). Ungdomsorganisationerna underströk att formerna för engagemang ser annorlunda ut i dag än tidigare. Den digitala utvecklingen har gjort det enklare för unga att engagera sig genom att hitta till föreningar eller kampanjer och engageras i sakfrågor eller enskilda aktiviteter, inte minst på sociala medier. Den traditionella föreningsformen upplevs som administrativt tung och möter mycket motstånd. Exempel som lyftes är kontrollsystem, mer krav på rapportering, registrering av bankkonton och minskad statlig finansiering vilket kräver mer tid och resurser för att söka annat ekonomiskt stöd. Organisationerna menar att om den långsiktiga finansieringen minskar, blir det svårare för organisationer att rekrytera unga. Det leder i sig till att färre organiserar sig. Tillsammans skapar det en situation där färre unga behöver göra mer samtidigt som de får mindre stöd.

Ungdomsorganisationerna beskrev även hur hat och hot och ett hårdare debattklimat hindrar en del unga från att engagera sig. Det gäller i synnerhet unga som engagerar sig i känsliga frågor eller i verksamheter som kopplas till identitet. Ett exempel som lyftes av ungdomsorganisationerna var hur en fotbollsverksamhet i ett utsatt område började som en stärkande och samlande aktivitet, men som, efter att ha pekats ut som en aktivitet där unga med framför allt utländsk bakgrund deltog, blev en yta för fördomar och stereotyper. Unga som utsätts för rasism upplever också att de ofta pekas ut som radikala när de försöker uttrycka sina perspektiv.

I diskussionerna lyftes också att man som ung vill känna att ens engagemang gör skillnad och leder till någonting konkret. Flera organisationer beskrev att ungas engagemang ofta stärks när de får se tydliga resultat och får återkoppling på sina insatser. På samma sätt skapar brist på respons, otydliga beslutsvägar och uteblivna resultat en känsla av hopplöshet. Ungdomsorganisationerna underströk även att unga ofta brister i kunskap för att kunna och vilja delta i det demokratiska samtalet. Organisationerna menar att unga i dag saknar förståelse för hur politiken och det politiska systemet fungerar i praktiken, och för vilka beslutsvägar som finns. Då är det svårt att förstå hur man kan påverka. Bristen på kunskap leder ofta till passivitet eller misstro mot politiken.

Representanterna i Ungdomspolitiska rådet framförde att fortsatta insatser behövs inom området och att prioriteringen därmed bör ligga kvar inom ungdomspolitiken.

Mot bakgrund av detta samt redovisningen i avsnitt 3 av utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor bedömer regeringen att prioriteringen att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget ska gälla även framgent inom ungdomspolitiken.

Insatser för att alla unga vara delaktiga i samhällsbygget*Det ökade anslaget till barn- och ungdomsorganisationer har förlängts*

Regeringen har förlängt det ökade anslaget till barn- och ungdomsorganisationer om 50 miljoner kronor årligen mellan åren 2023 och 2025 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 17, bet. 2022/23:KrU1, rskr. 2022/23:73). Stödet infördes ursprungligen under pandemin. Det extra stödet har bidragit till att organisationer kunnat upprätthålla verksamhet, behålla kompetens och fortsätta att nå unga, vilket bedöms ha mildrat pandemins negativa effekter på ungas organisering och engagemang.

Stöd till ledarskapsutbildningar och mentorskapsprogram för unga i civilsamhället

Regeringen har under 2025 gett MUCF i uppdrag att fördela medel till civilsamhällets organisationer, med särskilt fokus på verksamheter som arbetar med människor i socialt utsatta situationer, volontärsamordning och åtgärder som stärker ungas engagemang (S2025/01181). I detta ingår stöd till ledarskapsutbildningar, mentorskapsprogram och andra utbildningsinsatser för unga.

Uppdrag för att uppmärksamma ungas ideella engagemang

Regeringen har för 2026 gett länsstyrelserna i uppdrag att genomföra insatser, såsom prisceremonier, för att uppmärksamma och sprida information om unga eller ungdomsorganisationer som inom länet har gjort förtjänstfulla insatser genom ideellt engagemang (S2025/02050 och S2025/02098). Detta ska ske i samverkan med respektive läns kommuner. En redovisning av uppdraget ska lämnas i länsstyrelsernas årsredovisning för 2026.

En handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

I januari 2025 beslutade regeringen en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter (A2025/00042). Handlingsplanen kompletterar den befintliga strategin för rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller uttryck (A2013/04750). Unga hbtqi-personer är ett särskilt fokusområde i handlingsplanen med målsättningen att alla unga, inklusive hbtqi-personer, ska respekteras och ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen utan att begränsas av stereotypa könsroller, tvång eller förtryck som minskar individens handlingsutrymme. Flera insatser som genomförs inom ramen för handlingsplanen uppmärksammar särskilt unga hbtqi-personer.

En handlingsplan mot rasism och hatbrott

I december 2024 beslutade regeringen en handlingsplan mot rasism och hatbrott (A2024/01394). Handlingsplanen lyfter vikten av att lyssna in och beakta barns och ungas erfarenheter och synpunkter vid åtgärder som rör barn och unga för att kunna formulera träffsäkra insatser mot rasism. Handlingsplanen innehåller flera åtgärder som särskilt uppmärksammar barns och ungas utsatthet för rasism och diskriminering. I handlingsplanen konstateras vikten av att uppmärksamma barns och ungas utsatthet för

rasism och diskriminering, inte minst då detta riskerar att i hög grad påverka deras villkor och möjligheter i skolan och i livet i stort. Skr. 2025/26:283

Insatser för att ge stöd och verktyg till skolans arbete mot rasism

Regeringen har gett Forum för levande historia i uppdrag att genomföra fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism i historien och i dag riktade till bl.a. skolans personal (A2024/01458). Syftet är att erbjuda stöd och konkreta verktyg för olika verksamheters arbete mot rasism. Uppdraget ska slutredovisas den 15 april 2029.

Insatser för att stärka ungas deltagande i val

I samband med Europaparlamentsvalet 2024 gav regeringen MUCF i uppdrag att genomföra skolval (S2025/02139 och Ku2025/01260). Av de 155 000 elever som hade möjlighet att rösta valde 55,3 procent att göra det, vilket var en ökning sedan det föregående EU-skolvalet. Inför de allmänna valen 2026 har regeringen avsatt totalt 25 miljoner kronor för valdeltagarinsatser (prop. 2025/26:1 utg.omr. 1 anslag 6:1 avsnitt 10.11.1). Medlen har bl.a. fördelats till MUCF som vid användning av medlen ska lägga särskild vikt vid att tillgängliggöra skolval för att nå grupper med traditionellt sett lägre valdeltagande. Exempel på sådana grupper är unga, utrikes födda, personer med funktionsnedsättning, unga med låg utbildning samt boende i områden där utanförskapet är stort. Skolvalen har genomförts sedan 1998 och är ett tillfälle för skolor och elever att diskutera frågor om vårt demokratiska system och demokratins principer. Insatsen är en del av regeringens övergripande arbete för ett högt och jämlikt valdeltagande där särskild vikt läggs vid att nå grupper med lågt deltagande vid tidigare val, såsom unga.

Kartläggning av barns och ungas uppväxtvillkor i områden där utanförskapet är stort

I budgetpropositionen för 2026 avsattes 3 miljoner kronor för en kartläggning av barns och ungas uppväxtvillkor i områden där utanförskapet är stort (A2026/00292). I uppdraget, som ska genomföras av Barnombudsmannen, ingår att hämta in erfarenheter och åsikter från barn och unga som bor i områden där utanförskapet är stort. Den fysiska och sociala miljön som utgör bostadsområdet spela en roll för barn vad gäller, hälsa, välmående, utsatthet för våld och studieprestation. Kunskap om barn och ungas uppväxtvillkor och hur de påverkas av att växa upp i områden där utanförskapet är stort är viktigt för att öka träffsäkerheten och långsiktigheten i regeringens insatser. Insatsen förväntas därmed också bidra till att nå målet för barnrättspolitikerna om att alla barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 december 2027.

Kunskapshöjande insatser och verktyg för dialog för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism

MUCF har fått i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism (A2024/00870). Unga människors utsatthet för antimuslimsk rasism och möjligheter till dialog

ska särskilt uppmärksammas i arbetet. I uppdraget ingår att ta fram och sprida en vägledning riktad till kommuner i Sverige som ska ge stöd i frågor om dialog med muslimska trossamfund och andra organisationer inom det civila samhället gällande människors utsatthet för rasism på grund av att de är eller uppfattas vara muslimer. I arbetet har bl.a. frågor kopplade till skolan och ungas vardag identifierats som centrala områden för kommuner att arbeta med. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2027.

Regeringens strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism

I maj 2025 beslutade regeringen om en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism för perioden 2025–2034 (Ku2025/00578). I november samma år tillsattes en nationell samordnare för strategin (dir. 2025:97). Målet med strategin är att lägga grunden för ett mer målinriktat och samordnat arbete och att skapa bättre förutsättningar för judiskt liv i Sverige. Ett särskilt fokus ska vara på judiska barn och unga, genom att deras perspektiv och situation liksom deras möjligheter till inflytande och delaktighet beaktas. Barn och unga är särskilt utsatta för antisemitism eftersom de tillbringar mycket tid i skola och på sociala medier som är miljöer där antisemitism ofta är närvarande. Även inom högre utbildning förekommer det att judiska studenter utsätts för antisemitism.

Insatser för att öka ungas delaktighet i totalförsvaret

I regleringsbrevet för 2023 gav regeringen Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB, numera Myndigheten för civilt försvar) i uppdrag att inom ramen för myndighetens ansvarsområde arbeta för att barnkonsekvensanalyser genomförs inför beslut som rör barn i kristider på nationell, regional och lokal nivå (Fö2024/00156). Myndigheten skulle arbeta för att krisberedskapen också ska ha ett tydligt barnrättsperspektiv med bl.a. anpassad information till barn i krissituationer. Myndigheten skulle vid genomförandet av uppdraget föra en dialog med Barnombudsmannen och länsstyrelserna. Uppdraget slutredovisades den 26 mars 2024 och i rapporten (Fö2024/00679) konstaterade MSB att myndigheten fortsatt behöver stärka arbetet med att beakta barnrättsperspektivet.

Regeringen gav i mars 2024 MSB i uppdrag att genomföra informationsinsatser om Nato (Fö2024/00553). Uppdraget var uppdelat i två delar, en del till den breda allmänheten och en del till unga i åldern 16–25 år. Informationsinsatsen skulle belysa de värderingar Nato bygger på, hur Sverige, däribland unga, kan bidra till försvarsalliansen samt hur ett medlemskap bidrar till Sveriges totalförsvaret. Genom informationsinsatsen ska ungas försvarsvilja, känsla av tillhörighet till och kunskap om Nato och totalförsvaret stärkas. Uppdraget redovisades den 31 december 2024.

5 Internationella och mellanstatliga samarbeten på det ungdomspolitiska området

Det nationella ungdomspolitiska målet utgör grunden för Sveriges agerande i det internationella samarbetet om ungdomspolitiska frågor. Ungdomar påverkas av beslut som fattas inom alla samhällsområden såväl lokalt och regionalt som nationellt och internationellt. Det finns en ambition hos regeringen att främja samverkan i internationella organisationer och erfarenhetsutbyte mellan länder. Regeringen vill också verka för att ungdomars kunskaper om och erfarenheter av egna internationella samarbeten ska stärkas. Ungas medverkan i internationellt samarbete bör därför främjas. Ett aktivt internationellt ungdomspolitiskt arbete bidrar till bredare perspektiv och förstärker den nationella ungdomspolitiken. Regeringen avser att fortsätta med att aktivt delta i och bidra till det ungdomspolitiska samarbete som bedrivs inom Europeiska unionen (EU) och andra internationella organisationer såsom Nordiska ministerrådet, Europarådet och Förenta Nationerna (FN).

5.1 Nordiska ministerrådets barn- och ungdomspolitiska samarbete

5.1.1 Nordiska ministerrådets vision

Nordiska ministerrådets vision är att Norden ska vara en föregångsregion och den bästa platsen i världen för barn och unga. Nordiska ministerrådets vision sammanfaller med det nationella målet om att ungdomar ska ha inflytande över samhällsutvecklingen, vilket medför att regeringens arbete med ungdomsfrågor nationellt och inom Nordiska ministerrådet stärker varandra. Arbetet bedrivs inom ramen för Vision 2030, som har beslutats gemensamt av de nordiska statsministrarna. Genom strategin Barn och unga i Norden – en tvärssektoriell strategi för Nordiska ministerrådet 2016–2024 har arbetet med att brett integrera ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i arbetet stärkts.

5.1.2 Arbetet inom nordiska ministerrådet

Nordiska barn- och ungdomskommittén (NORDBUK) är det Nordiska ministerrådets rådgivande och koordinerande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomsfrågor. NORDBUK applicerar en s.k. co-managementmodell och består av både myndighetsrepresentanter och representanter för ungdomsorganisationer från Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och Åland. Sverige representeras nationellt av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och ungdomsrepresentanterna nomineras av LSU – Sveriges barn- och ungdomsorganisationer. NORDBUK samlar och sprider kunskap om barns och ungas levnadsvillkor i Norden, främjar integrering av ett barnrätts- och ungdomsperspektiv inom Nordiska ministerrådet samt

stödjer barns och ungas egen organisering och delaktighet i demokratiska processer. Kommittén delar varje år även ut medel inom stödprogrammen Norden 0–30 och Volt, som administreras av Nordisk kulturkontakt.

5.2 Europeiska unionens ungdomspolitiska samarbete

5.2.1 Arbetet med unga inom EU

Medlemsstaterna i EU har i över trettio år bedrivit ett särskilt ungdomspolitiskt samarbete grundat på principerna om aktivt deltagande och lika tillgång till möjligheter. Unionen har enligt artiklarna 6 och 165 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt en befogenhet att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder på området för ungdomsfrågor. Samarbetet bedrivs i samverkan med andra politikområden med fokus på ungdomar, såsom utbildning och sysselsättning. EU:s ungdomspolitiska samarbete innehåller ingen lagstiftning utan bygger på att medlemsstaterna slår fast gemensamma målsättningar via strategier och policyramverk. Med tiden har EU:s ungdomspolitik gått från mer specifika prioriteringar till generella målsättningar och till att betona det sektorsövergripande arbetet. Sedan 2001 har EU haft strategiska ramverk för det ungdomspolitiska arbetet. Trots att EU:s ungdomspolitiska samarbete inte innefattar någon lagstiftning på EU-nivå har samarbetet i vissa fall fått medlemsstaterna att ändra både sin politik och sin nationella lagstiftning och har bidragit till att öka ungdomsorganisationernas kapacitet. I november 2018 antog medlemsstaterna en resolution (2018/C 456/01) om ramar för det europeiska samarbetet på ungdomsområdet: Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027. EU:s ungdomsministrar möts vanligtvis två gånger per år i Rådet för utbildnings-, ungdoms-, kultur- och idrottsfrågor och fattar beslut om och följer upp samarbetet. Det löpande arbetet sker i rådsarbetsgruppen för ungdomsfrågor där tjänstemän från medlemsstaterna deltar tillsammans med representanter från Europeiska kommissionen och rådssekretariatet. Att främja ungas inflytande är ett mål för EU-samarbetet och något som ska genomsyra alla insatser. Ett viktigt instrument för att genomföra EU:s ungdomspolitik är därför den s.k. ungdomsdialogen mellan bl.a. unga, medlemsstaterna, EU:s institutioner, forskare och ungdomsorganisationer. Samarbetet stödjer socialt och medborgerligt engagemang och syftar till att ta tillvara ungdomars potential i hela Europa och bidra till att främja ungdomars deltagande i det demokratiska livet. Genom EU:s ungdomsarbete har Sverige möjlighet att utveckla delar av den nationella politiken samt erbjuda unga ökade möjligheter till rörlighet och inflytande. Ungdomsutbyten och projekt inom Erasmus+ och Europeiska solidaritetskåren är källor till interkulturellt lärande och egenmakt, särskilt för ungdomar med begränsade möjligheter.

Sverige var ordförande i Europeiska unionens råd mellan den 1 januari och den 30 juni 2023. Inom ungdomspolitiken var utgångspunkten för Sveriges arbete under ordförandeskapet att ungas deltagande i det politiska beslutsfattandet bidrar till att bättre och mer hållbara beslut kan fattas. I mars 2023 genomfördes EU:s ungdomskonferens – en central del av EU:s

ungdomsdialog – i Växjö. Inspel från denna konferens införlivades bl.a. i de slutsatser om den sociala dimensionen av ett hållbart Europa för ungdomar och den resolution om resultatet av den 9:e cykeln av EU:s ungdomsdialog som godkändes. Vid rådsmötet i maj 2023 höll ordförandeskapet en riktlinjedebatt om hur ungdomars delaktighet i samhällslivet kan säkerställas.

5.2.2 Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027

Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027 utgör ett ramverk med mål, principer, prioriteringar och åtgärder för ungdomspolitiskt samarbete för alla berörda parter, med beaktande av deras respektive befogenheter och subsidiaritetsprincipen. Berörda parter är bl.a. EU:s medlemsstater, Europeiska kommissionen, internationella samarbetsorgan såsom Europarådet, nationella myndigheter och kommuner, ungdomsråd, ungdomsorganisationer, organisationer som arbetar med ungdomar, ungdomsarbetare, ungdomsforskare och aktörer från det civila samhället, samt strukturerna för programmen Erasmus+ och Europeiska solidaritetskåren.

Målsättningarna för EU:s ungdomsstrategi är att ge unga kvinnor och män mer makt över sina egna liv, uppmuntra ett aktivt medborgarskap, motverka socialt utanförskap bland ungdomar samt säkra att politiska beslut inom relevanta områden tar större hänsyn till ungdomars situation. Strategins övergripande huvudområden och ledord är att engagera, dvs. att främja ungdomars deltagande i det demokratiska livet, att sammanföra unga människor i och utanför EU för att främja volontärarbete, utbytesstudier, solidaritet och interkulturell förståelse samt att stärka ungdomars medbestämmande genom att göra ungdomsarbetet mer kvalitativt och innovativt och öka erkännandet av sådana erfarenheter.

Särskild uppmärksamhet ägnas åt åtgärder som syftar till att nå alla ungdomar, spänna över olika nivåer från den globala till den lokala nivån och inkludera den virtuella världen genom digitala lösningar. Hörnstenarna i EU:s framtida ungdomspolitiska samarbete är enligt strategin att unga människor ska engageras och att ungdomar måste ha inflytande vid utformningen, genomförandet och utvärderingen av politik som berör dem. Nya och alternativa former av deltagande är avgörande för att samarbetet ska vara så inkluderande som möjligt och anpassas till aktuella och kommande utmaningar.

År 2024 publicerade Europeiska kommissionen en halvtidsutvärdering av implementeringen av strategin avseende åren 2019–2023. Resultat från utvärderingen visade att strategin har bidragit till att främja ett aktivt medborgarskap, social inkludering och solidaritet hos unga. Strategin har också främjat ett mer inkluderande och högkvalitativt ungdomsarbete.

Förberedande arbete pågår inför kommande förhandlingar om en ny strategi för perioden efter 2027.

5.2.3 De europeiska ungdomsmålen

Under den sjätte cykeln av den s.k. strukturerade dialogen (numera EU:s ungdomsdialog) samlade beslutsfattare, ungdomar och forskare gemensamt in frågor som är relevanta för ungdomar genom ett EU-omfattande

samråd och sammanförde dem i elva områden. Denna delaktighetsprocess omfattade ungdomar från hela Europa och ledde 2018 till utarbetandet av de elva europeiska ungdomsmålen (bilaga 3 till Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027). Målen identifierar sektorsövergripande områden som påverkar ungdomars liv, anger vilka utmaningar Europas länder måste ta itu med och utgör en vision för den framtida ungdomsdialogen. De europeiska ungdomsmålen finns inkluderade som en bilaga till ungdomsstrategin för att, med hänsyn till subsidiaritetsprincipen, nationella befogenheter och föreningsfriheten, tjäna som inspiration och ge en inriktning för EU, dess medlemsstater och relevanta berörda parter och myndigheter.

5.2.4 Erasmus+

Erasmus+ är EU:s program för utbildning, praktik, ungdomsutbyten och idrottsprojekt för åren 2021 till 2027 och är en fortsättning på programmet med samma namn från föregående period. Genom programmet kan bl.a. förskolor, skolor, universitet, yrkes- och vuxenutbildningar, kommuner, fritidsgårdar och ideella organisationer i Sverige söka medel för att genomföra samarbeten och utbyten med organisationer i andra länder. Utbildningsdelen omfattar ca 83 procent av programmets budget under perioden och motsvarande siffra för ungdomsdelen är 10,3 procent. Delen som rör idrott omfattar ca 1,9 procent av programmets budget. Resterande medel används för sektorsövergripande insatser och programmets administration. För närvarande pågår förhandlingarna för kommande programperiod som kommer sträcka sig fr.o.m. 2028 t.o.m. 2034.

5.2.5 Erasmus+ ungdom

MUCF ansvarar för Sveriges genomförande av ungdomsdelen av programmet Erasmus+, som erbjuder unga och personer som arbetar med unga möjligheter till möten, utbyten och kompetensutveckling. Inom ramen för den här delen av programmet är det icke-formella lärandet i fokus, dvs. lärandet som sker utanför den formella utbildningens ramar, läroplaner och betygsättning. Erasmus+ ungdom består i dag av de tre programområdena Mobilitet i utbildningssyfte för enskilda personer, Samarbete mellan organisationer och institutioner samt Stöd till policyutveckling och samarbete. De fyra prioriterade områdena hållbarhet, inkludering, digitalisering och delaktighet i det demokratiska livet bör, och i vissa fall ska, tas hänsyn till när projekten planeras.

Mobilitet i utbildningssyfte

Programområdet omfattar ungas rörlighet inom ramen för verksamhet som avser icke-formellt och informellt lärande mellan programländerna. Denna rörlighet kan ta formen av ungdomsutbyte och projekt som syftar till att stärka ungas deltagande i det demokratiska livet. Insatserna riktar sig även till personer som är aktiva inom ungdomsarbete eller i ungdomsorganisationer samt ungdomsledare. Sådan rörlighet kan ta formen av utbildningsverksamhet och nätverksbyggande.

Sedan nuvarande projektperiods start 2021 har MUCF beviljat medel till projekt med sammantaget 14 000 deltagare, varav 24 procent är unga med begränsade möjligheter (t.ex. unga som varken arbetar eller studerar, unga på landsbygden eller unga med en funktionsnedsättning).

Resultat och effekter av internationella projekt som är baserade på icke-formella lärandemetoder sammanställs både nationellt och inom EU. Sedan många år arbetar det europeiska forskningsnätverket RAY (Research based Analysis and Monitoring of European Youth Programmes) med att analysera effekterna av Erasmus+ på unga deltagare och projektledare. Resultaten från den senaste studien visar att majoriteten av deltagarna finner sitt deltagande i programmet värdefullt. Deltagarna anser bl.a. att deras medverkan i programmet har förbättrat deras förmåga att prata ett annat språk än deras modersmål, att deltagandet har bidragit till deras personliga och professionella utveckling samt att de har förbättrat sin förmåga att komma överens med personer från andra kulturer (Svenska deltagares erfarenheter av Erasmus+ Ungdom 2023, 2024).

Ungdomsutbyten

Erasmus+ erbjuder utlandserfarenhet för unga mellan 13 och 30 år. Det sker genom ett ungdomsutbyte där två eller flera grupper från olika länder träffas under ca 1–3 veckor. Varje grupp har minst en gruppleadare. Ungdomarna planerar själva tema och aktiviteter och får hjälp av ledare med att planera metoder och att skriva ansökan. Den relativt korta tid som ungdomarna är i väg kan ha en avsevärd betydelse för både dem själva och för de medföljande ledarna som ofta ser ungdomar växa i självförtroende.

Kompetensutveckling för personer som arbetar med unga

Även för personer som arbetar med unga finns det möjligheter till utveckling inom Erasmus+, från rena utbildningar och studiebesök på specifika teman till möten där deltagarna gemensamt arbetar fram nya metoder inom ett specifikt område. Att jobbskugga en kollega i ett annat land för att ta med sig bra metoder hem till sin egen verksamhet är en annan möjlighet som erbjuds inom programmet. Syftet är att stärka ungdomssektorn i stort genom internationella erfarenhetsutbyten.

Projekt för att öka ungas delaktighet

För den nuvarande programperioden för Erasmus+ introducerades en ny projektform som kallas för Youth Participation Activities (YPA), dvs. projekt för att öka ungas delaktighet. YPA utgår från målen i EU:s ungdomsstrategi och syftar till att öka ungas delaktighet i demokratiska processer, både lokalt och internationellt. Alla projekt ska ha ett eller flera av följande syften: att engagera och låta unga lära sig om demokratiska processer och civilsamhället, att ge unga ett ökat medvetande om EU:s gemensamma värderingar och rättigheter, att unga utvecklar sina digitala kompetenser och sitt kritiska tänkande, att föra samman unga med andra unga och beslutsfattare i meningsfulla diskussioner. Aktiviteterna för att uppnå syftena kan variera och det viktiga är att det är de unga själva som aktivt arbetar för att utforma projekten och aktiviteterna i dem.

DiscoverEU

DiscoverEU är ett initiativ som startade 2018 inom Erasmusprogrammet och som syftar till att öka ungas kännedom om möjligheter till studier, arbete och utbyten i Europa. Sedan 2022 kan organisationer och informella grupper av unga inom ramen för DiscoverEU:s inkluderingsinsats få bidrag för att genomföra projekt som gör det möjligt för unga med begränsade möjligheter att delta i DiscoverEU på lika villkor som sina jämnåriga.

Samarbete mellan organisationer och institutioner

Programområdet innefattar strategiska partnerskap som syftar till samarbete och utbyte av praxis, inbegripet småskaliga partnerskap i syfte att främja en bredare och mer inkluderande tillgång till programmet. Programområdet ska även stödja insatser som syftar till partnerskap för innovation för att öka Europas innovationskapacitet samt till utvecklingen av onlineplattformar och verktyg för virtuellt samarbete. Programområdet ska stärka organisationernas kapacitet och möjlighet till internationellt samarbete samt lägga fokus på högkvalitativa resultat.

Stöd till policyutveckling och samarbete

Programområdet ska bl.a. stödja insatser som syftar till att förbereda och genomföra unionens politiska dagordning på ungdomsområdet. De ska också underlätta erkännandet av färdigheter och kvalifikationer och stödja validering av icke-formellt och informellt lärande. Programområdet omfattar även politisk dialog med relevanta europeiska intressenter samt stöd till EU:s ungdomsdialog och till Europeiskt ungdomsforum. Programområdet ska också stödja samarbete med unionens övriga instrument och insatser för att sprida kunskap och öka medvetenheten om resultat av och prioriteringar inom EU-politik samt om programmet.

5.2.6 Erasmus+ utbildning

Universitets- och högskolerådet (UHR) ansvarar för delarna av programmet Erasmus+ som bl.a. avser universitet och högskolor, yrkes- och vuxenutbildningar, förskolor och skolor. UHR har sedan nuvarande programperiods start 2021 möjliggjort för 70 000 elever och studenter att genomföra upp till 12 månader av sina studier i ett annat europeiskt land. Därutöver har 20 000 universitets- och skolanställda deltagit i ett utbyte. Av dem som har deltagit i programmet från Sverige är 60 procent kvinnor och 40 procent män. Sedan 2022 har UHR också beviljat medel till nästan 300 samarbetspartnerskapsprojekt där svenska organisationer tillsammans med kollegor runt om i Europa har utvecklat metoder inom bl.a. framtidskompetenser som miljö och klimat, energi och resurser, it och digitala färdigheter samt entreprenörskap. Europeiska kommissionen samlar i en databas utresande Erasmus+-studenters upplevelser kring sitt utbyte genom obligatoriska deltagarrapporter. De svenska studenter som sedan 2022 har deltagit i ett utbyte är överlag mycket nöjda, 98,8 procent har uppgett att utbytet har varit gynnsamt, 77,7 procent anser sig ha förbättrat sina språkkunskaper eller andra kompetenser och 79,1 procent

bedömer att deras chans till ett nytt eller bättre jobb har ökat. Därtill har en stor andel studenter rapporterat en ökad känsla av europeisk tillhörighet, ökade färdigheter inom sitt studieområde och en större förmåga att ta sig an arbetsuppgifter som kräver ett större ansvar. Många Erasmus+-studenter uppger också att de har fått en bättre förståelse för frågor som rör inkludering och mångfald och/eller är mer angelägna om att arbeta mot diskriminering, intolerans, xenofobi och rasism. Erasmus+ stärker därutöver lärosätenas innovationskapacitet, internationella engagemang och förmåga att tillgodose behoven på arbetsmarknaden, vilket kommer unga människor till godo.

5.2.7 Europeiska solidaritetskåren

Europeiska solidaritetskåren är EU:s program för att stärka ungas och organisationers engagemang i lättillgänglig solidaritets- och volontärverksamhet av hög kvalitet. Solidaritetskåren ska på så sätt stärka sammanhållningen, solidariteten och demokratin i Europa och omvärlden. Solidaritetskåren riktar sig till personer i åldern 18–30 år och syftet är att ge unga i EU fler möjligheter till lärande, arbete, rörlighet och engagemang i samhället. Solidaritetskårsprogrammet består av två delar. Den ena delen handlar om solidaritets- och volontärarbete inom EU och den andra delen om deltagande i volontärarbete inom humanitärt bistånd i tredje land. Målet är att gynna både de unga som deltar och de myndigheter, organisationer och företag som får del av de ungas insatser. MUCF är nationellt programkontor för Europeiska solidaritetskåren. Solidaritetskåren ger unga volontärer möjlighet till internationell erfarenhet på upp till ett år utan någon egentlig kostnad för deltagaren. Insatserna kan ske i andra medlemsstater, i tredje land eller i det egna landet om det finns ett tydligt EU-perspektiv. Gruppen unga med begränsade möjligheter är prioriterad inom Europeiska solidaritetskåren. Det innebär att unga som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden får en god möjlighet till en alternativ arbetslivserfarenhet som ger praktiska kompetenser. Statistik från forskningsnätverket RAY visar att de flesta deltagande volontärer bedömer sitt deltagande som positivt. En majoritet av deltagarna anser sig ha blivit bättre på kritiskt tänkande och bedömer att de har blivit bättre på att samarbeta. En nyhet från tidigare period är att volontärarbete inom Europeiska frivilligkåren för humanitärt bistånd ingår i programmet. Inom den här delen av programmet kan personer i åldern 18–35 år delta.

5.2.8 Utveckling framåt för EU-programmen i Sverige

Unga i Sverige är i dag generellt sett välvilligt inställda till Sveriges EU-samarbete. Ungas valdeltagande i Europaparlamentsvalet är dock fortsatt tydligt lägre än i kommun-, region- och riksdagsvalet, även om det i valet 2024 skedde en liten ökning från valet 2019. Skillnaden är störst mellan riksdagsvalet och Europaparlamentsvalet, där det skiljer nästan 40 procentenheter. I befolkningen i stort är samma siffra 31 procentenheter. Detta kan troligtvis bl.a. förklaras av upplevd relevans, närhet till beslutsfattandet, upplevd påverkan på det egna livet, mindre mediabevakning av EU-frågor samt mindre kunskap om EU:s funktion och

påverkan. Genom EU-programmen finns det dock goda möjligheter för unga att få använda sitt engagemang och aktivt delta i demokratin. Programmen är en viktig del av Europeiska kommissionens verktygslåda för att ge unga möjligheter att upptäcka Europa. Programmen är också viktiga för att uppnå de övergripande målen i EU:s ungdomsstrategi som syftar till medborgerligt engagemang och deltagande i demokratin och till att erbjuda alla unga de resurser och den kunskap som krävs för att vara aktiva medborgare. Regeringen arbetar för att fler unga i Sverige ska nyttja de möjligheter som EU-programmen erbjuder.

5.2.9 Europeiska socialfonden

Inom det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 görs insatser bl.a. för arbetslösa i syfte att dessa ska komma i arbete eller närmare arbetsmarknaden. Därtill görs insatser för unga från 13 års ålder som riskerar studieavbrott. Insatser görs även för barn som är 6 år eller äldre och som befinner sig i ekonomisk utsatthet, i syfte att stärka deras skolgång och skapa en meningsfull fritid. Inriktningen för programmet är kostnadseffektiva insatser där behoven är som störst. Programmet möjliggör en hög grad av individanpassning och samverkan mellan olika aktörer.

Programverksamheten startade vid årsskiftet 2022/2023. Efterfrågan på insatser för unga som varken arbetar eller studerar och för att förebygga skolavhopp har varit särskilt hög. Till och med 2025 har 27 500 barn deltagit i skolprojekten, varav 48 procent flickor och 52 procent pojkar. En utvärdering av dessa projekt ska redovisas i mitten av 2026. I projekt som riktar sig till barn i ekonomisk utsatthet har 11 500 barn deltagit, varav 47 procent flickor och 53 procent pojkar.

5.2.10 Europeiska ungdomsgarantin

Den förstärkta ungdomsgarantin innebär en målsättning att ungdomar inom fyra månader efter att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning ska få ett erbjudande om sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller praktik. För Sveriges del innebär rådsrekommendationen om införandet av en ungdomsgaranti att den fortsatta utvecklingen av det nationella policyarbetet lades inom ramarna för det europeiska ramverket. Rådsrekommendationen antogs av rådet 2020 och ersatte den tidigare ungdomsgarantin från 2013.

5.3 Europarådets ungdomspolitiska samarbete

Det ungdomspolitiska samarbetet inom Europarådet ingår i ansvarsområdet för direktoratet för demokratiskt deltagande. Samarbetet består av en styrkommitté för mellanstatligt samarbete, en operativ verksamhet med en särskild ungdomsfond och ungdomscenter i Strasbourg och Budapest samt ungdomsorganisationernas eget organ för att diskutera ungdomspolitik, Advisory Council on Youth. Styrkommittén och Advisory Council on Youth arbetar enligt principen om delat beslutsfattande och har gemensamma möten två gånger per år. Europarådet har under över 50 år

framgångsrikt bedrivit ett inkluderande mellanstatligt samarbete i ungdomssektorn som har bidragit till ungas demokratiska deltagande i Europa. Inom ramen för Europarådets ungdomspolitiska samarbete har Sverige arbetat aktivt med frågor som rör bl.a. ungas delaktighet och inflytande och ungas möjlighet att åtnjuta rättigheter och icke-diskriminering. Europarådets ungdomssektor tillför en viktig komponent i det europeiska samarbetet inom demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

5.3.1 Europarådets ungdomsstrategi 2030

I resolutionen för Europarådets strategi för ungdomssektorn 2030 (CM/Res(2020)2) anges som mål att behålla och stärka stora delar av rådets nuvarande arbete, samtidigt som fokus läggs på att utveckla ett antal områden mot bakgrund av nya utmaningar och förhållanden. Strategin bekräftar vikten av ett fortsatt starkt engagemang för demokrati och ungas rättigheter, mångfald och inkludering. Europarådets ungdomssektor ska fortsatt syfta till att göra det möjligt för ungdomar i hela Europa att aktivt upprätthålla, försvara, främja och dra nytta av Europarådets kärnvärden för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. I strategin beaktas även utmaningar som följer av den tekniska utvecklingen och förändringar som har skett under det senaste decenniet i den sociala och politiska kontexten i Europa. Strategin innehåller fyra övergripande tematiska prioriteringar: stärkandet av den pluralistiska demokratin, ungas tillgång till rättigheter, fredliga och inkluderande samhällen samt ungdomsarbete. Strategin är inte juridiskt bindande utan fungerar som en rekommendation till medlemsstaternas ungdomspolitiska arbete. Strategin utvärderas regelbundet genom Europarådets successiva handlingsplaner och budgetar fram till 2030 och det gemensamma ungdomsrådet följer dess genomförande. Europarådets strategi för ungdomssektorn 2030 har som mål att samarbetet inom ungdomspolitiken ska fortsätta att utvecklas och bekräftar ungdomssektorns viktiga roll i arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter. Strategin utgör därmed en viktig del i utvecklingen av den nationella politiken samt ungdomars och ungdomsorganisationers internationella samarbete.

5.4 FN-samarbetet på ungdomsområdet

FN:s ungdomssamarbete utgår från ramverket World Programme of Action for Youth (WPAY), som antogs av generalförsamlingen 1995 och sedan dess har utvidgats och förstärkts genom ett antal FN-resolutioner. Ramverket består av praktiska riktlinjer för nationella insatser och internationellt stöd med syfte att förbättra ungas situation världen över. WPAY innehåller femton prioriteringsområden och konkreta förslag på insatser inom varje område. Ramverket förutsätter unga kvinnors och unga mäns fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och uppmanar medlemsstaternas regeringar att skydda och främja dessa. Ungas deltagande vid FN stöds genom WPAY och syftar till att öka medvetenheten för ungas globala situation, främja nationell ungdoms-

politik, stärka ungas deltagande i beslutsfattande processer på alla nivåer samt öka ungas bidrag till nationell utveckling och internationellt samarbete.

Ungas delaktighet i beslutsprocesser är en av huvudprioriteringarna i ramverket och Sverige skickar årligen ungdomsrepresentanter till FN:s generalförsamling. Representanterna ska stärka ungdomsperspektivet i de frågor generalförsamlingen för tillfället avhandlar. Varje år har två partier, i enlighet med mandatfördelningen, möjlighet att nominera varsin ungdomsdelegat till generalförsamlingen.

5.4.1 FN:s säkerhetsrådsresolution 2250

Säkerhetsrådsresolution 2250 om unga, fred och säkerhet antogs i december 2015 för att bereda plats för unga som positiva aktörer i frågor om fredsbyggande och konflikthantering och för att ta tillvara deras engagemang och drivkraft för förändring (Folke Bernadotteakademien (FBA), 2026). Resolutionen tar tydligt ställning mot synen på unga i konflikt som antingen hot eller offer och lyfter fram fem fokusområden. Det första är deltagande, vilket är en bärande princip för hela resolutionen och innebär att unga ska ges möjligheter till meningsfullt deltagande i beslutsfattande processer. Övriga fokusområden är skydd, förebyggande, partnerskap och återintegrering. Resolutionen uppmärksammar specifikt våldsamt extremism och betonar att unga utgör en värdefull motkraft. Resolutionen berör alla medlemsländer och kan i Sverige kopplas till såväl långsiktigt internationellt utvecklingsarbete i bred bemärkelse, som till svensk inrikespolitik.

I Strategin för fred, säkerhet och stabilisering (UD2024/07651) framgår att Sidas och FBA:s verksamheter ska bidra till inkluderande fredsprocesser med fokus på bl.a. ungas deltagande. För verksamheterna möjliggörs också insatser som bidrar till att unga kan medverka i politiska processer på ett meningsfullt sätt.

Genom långsiktigt stöd har FBA bidragit till att stärka FN:s samlade förmåga att omsätta resolutionen om unga, fred och säkerhet. En oberoende utvärdering har konstaterat att FBA är en ledande global referenspunkt för Youth Peace and Security-agendans genomförande. Tillsammans med olika samarbetspartners, inklusive FN, EU och Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa, har FBA bidragit med kapacitets- och metodutveckling samt tagit fram vägledning och verktyg, bl.a. *Implementing the Youth, Peace and Security Agenda at Country Level: A Guide for Public Officials* (2022), *Connecting Generations – A Guidance Note on Intergenerational Dialogue* (2023) och *Beyond Vulnerability – A Guidance Note on Youth, Climate, Peace and Security* (2024) som används i genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 2250 och efterföljande YPS-resolutioner.

Under 2025 stöttade FBA den nyinrättade tekniska ungdomskommittén inom ramen för Cypersamtalen, det första formella inflytandeforumet i en fredsprocess.

5.4.2 Framtidspakten 2024

Skr. 2025/26:283

Framtidspakten antogs med konsensus den 22 september 2024 under FN:s framtidstoppmöte. Pakten avser bl.a. att accelerera arbetet med att genomföra de globala målen i Agenda 2030. Pakten innehåller åtaganden på fem områden, varav ett område tar sikte på unga och framtida generationer. Pakten har två annex, en deklaration om unga och framtida generationer samt världens första globala digitala ramverk (Global Digital Compact). Ramverket innehåller ett antal referenser till barn och unga och hade Sverige och Zambia som förhandlingsledare.

5.5 Agenda 2030 för hållbar utveckling

Agenda 2030 för hållbar utveckling omfattar 17 mål och syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för jorden och dess naturresurser. En tredjedel av agendans delmål refererar direkt eller indirekt till barns och unga människors egenmakt, deltagande och välmående. Målen är breda och globala och syftar till att ge en övergripande inriktning samt ställer krav på samarbeten över flera politikområden och mellan det offentliga, privata och civila samhället. I skrivelsen Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2024/25:66) görs en nulägesanalys, en analys om samstämmighet och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030 inklusive en redovisning av de framsteg som Sverige har gjort mot målet. Det konstateras att Sverige har goda förutsättningar att nå agendans mål. Barn och ungas perspektiv betonas särskilt i Agenda 2030. Agendan lyfter fram det långsiktiga perspektivet och genomsyras av barns och ungas perspektiv för att ge nästa generation inflytande över dagens beslut. En utgångspunkt för hållbar utveckling är generationsperspektivet, som enligt Brundtlandkommissionens rapport Vår gemensamma framtid från 1987 innebär att den utveckling som tillfredsställer dagens behov inte får äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov och åtnjuta sina rättigheter. En tredjedel av agendans delmål refererar direkt eller indirekt till barns och unga människors egenmakt, deltagande och välmående. Ungas perspektiv, engagemang och innovationer är av stor betydelse för genomförandet av Agenda 2030 i Sverige och internationellt.

Deltagare i det ungdomspolitiska rådet 2025– 2026

Roterande medlemmar – mandatperiod 2023–2026

Astronomisk Ungdom
ELSA Sweden
Fritidsförbundet
Förbundet Skog och Ungdom
Liberala Ungdomsförbundet
Met Nuoret
Reacta
Svenska Röda Korsets Ungdomsförbund
Sverigefinska Ungdomsförbundet
Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund
Ungdomens Nykterhetsförbund

Roterande medlemmar – mandatperiod 2025–2028

Förenade förorter
Jagvillhabostad.nu
Pingst ung
Riksförbundet Unga Musikanter
Scouterna
Sveriges Elevråd
Sveriges ungdomsråd
Syrianska-Arameiska ungdomsförbundet
Unga Allergiker

Permanent medlemmar

Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
LSU – Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
NUNI – Nätverket för lokalt ungdomsinflytande
Riksidrottsförbundet
Sveriges kommuner och regioner

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 juni 2026

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Svantesson, Waltersson Grönvall, Jonson, Forssmed, Tenje, Slottnér, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestränd, Bohlin, Pourmokhtari, Britz, Mohamsson, Lann

Föredragande: statsrådet Lann

Regeringen beslutar skrivelse Ungdomspolitisk skrivelse